

792-992

Neglect as cause
of divorce
872 (872) 792-992
pp 792-992
 $\frac{42 \times 22}{60 \times 32} = \frac{49 \times 20}{98}$ pages typed
£5-0-0
H. M. Mohlabe,
Bethany Mission,
P.O. Trichardtstad,
5-3-1951.

1861 Mogwa wa tšhwene, o ja se e jago. Ke se-
ema, se bolêla mabapi le go sehgonê go faga tša
go ja. Matsôgô a batho ga swane, ba bangwe ba
kgona gofaga, ba bangwe a ba kgone. Ka go sehgo-
nê mo we ga bonae, ke bōsedī bja batswadi ba ga-
gwe. Monna ge a ile kkganyaneny, o tla no dibō-
na, bjaale ke go hwetšwa gore mogwa wa tšhwene, o
ja se we e se jago. A seke a gopola gore ge a
yo mmeka, o tlaya, a faga bjokuone. Bjaale bo-
šadi bjo we ka moka ga bjōna, bo thibile ke le-
twêlê la kgarebe. A dibone, matlhō a gagwe a
lebeletšē mothepa fêla, o dibōna motthang ba
tlotšanago ditšhila.

1862 Meina a maurōwa, a we a fagiwago:
Matapona, Lehgaêrê (motapa), mangalo, moko-
mohatšo, motobola (Mafeno). Ke yōna mekuta
ya maurōwa a we a fagiwago. Bjaale ka tla
tlhalošā, bjo bangwe a bjo bangwe, a baka
le bo fagiwago ka tona.

872

K34/82

793

1863 M^ataposana, buušwa bja mantaposana ke
 bjōna bōwe e lego bjo ba botše kudu. Ga gona
 bjo bongwe bjo ba phalago bjo we. Ge ba dira
 bjōna, ba šoma. Ka merithi ba gobola māšite,
 a we ba tla go troga ba setla. Moroko wa
 tšwa gwa šala dišholo. Ke moka ba ruthe
 tša metši, ba diēna. Ba e tšwa, ba letetše go-
 re dikolobē. Ba tšeya tšholo ba e pjatla ga
 ntšha ka mēnō, gore ba tšwe ge e kolobile. Ge e
 ka pjatlēga ga bonoto, ba tšeba ga botše gore
 dikolobile. Ba dienola, ba dienolēla maselong, go-
 re metši a fallē. Ba dikhurumetša ka seroto,
 gore tša se gomē tša ōma.

1864 Go setla, ge mahube goba naledi ya ma-
 tlhapholane e tšwa, ba troga. Ba thōma go tšhē-
 la lešite, ba setla. Ge le budulē, ba lefagola, ba
 tšhēla le lengwe, yo mongwe, o ba a sella lela
 la gobutšwa. Mo we go selleng ga gwe, go tšwa
 buupi le matlhē le mašolo. Mo le la le budule,
 ba le fagola, ba tšeya mašolo a la, ba boetša
 ka lehudung, ba a setla. Ba dira ka ōna,
 mokgwa o we, go fitlhēla ba fetša tša yola.

872

K34/82

794.

Ka morago ba thoma marite a yo mongwe, bafo
tšwela pele ka goziale go fitlhela ba felêla.
Ke moka ge ba feditše, ba tšeya dipitšā baya
nokeng, ba tlilo a peya morogō. Ba kwatama
malwaleng, ba šila dithoro (mašolo.) Ba tlilo loiša
buuša ka ōna, ka gobane buupi boka seke
bja loya ka gobane ke mokgonê.

1865 Tšhalo ya mantšū a: Ditšholo, mašolo matlhê,
mokgonê le le-ome. Ditšholo, ke dithōrō tša gotlho-
ka le lekhafa (moroko.) Bjaale ge ba disetla di-
ntšha fêla buupi bjo ba botse. Matlhê, ke ngwa
nabo moroko, go tšwa moroka pele, ka morago, ke
ōna matlhê. Ge matlhê a fedile, ke moka bja-
ale go šetše buupi. Mašolo, lehudu ga le ngo-
ne go pjaatlagantšha ditšholo, bjaale gowa ya
gwa šula ditšhêlemêtlana, ke ōna mašolo.
A bo thata, ba kgōna fêla ka tšhilo le lwala.
Mokgonê, ke ge ba sa tšwa go setla, ke mokgo-
nê, ka baka la gore buupi, bo sana le metšhi.
Leome, ke buupi, bjaale ba bo a negile bo
omile. Ke gona ba bubitšago gore ke le-
me. Bjaale modirō wa buupi bja leheya, ke
o mogolo, o kgotlella ke basadi radi.

872

K34/82

795.

1866 Lekgwêrê (motapa). Ke buušwa bja go-se-loê. O šitile go loiša pitšā ya gagwe ka baka la bobodu. Lekgwêrê le bjaake ka buušwa, ge ba hutšetsitšê ka mafsi. Ka baka la goba lezwêrê, a bona makgahgo, ka baka la gore a batsolege. Buušwa bja mohuta o we, bo swabisā kudu, a se bjōna bjo we, bo ka yago kgorang ya banna. Ge moradi e se sephōphōō, ba moloišetsā. ~~phōphōō~~, ke gore setlhoka botlo. Ke gore ke motho wa go sekwane le ba bangwe. O itira tšhwene ya lešele, masepelêla theko. Sephōphōō, a nyake go bolabodiša motho, o fo dula a tšhumutšê molomo. Ka baka la go sekwane le basadi ba gabo, matlang, a šitile ke go loiša pitšā ke moka kekgara ya gagwe.

1867 Mongaolo, ke buušwa bja gotiya kudu, kudu ba a peela boloi (ba bundi) ga ona mosila, taba kgolo, e noba go gotšetšā mollō wa butšwa. Le go šidiwa ga ōna, a ona bo thakga, bago bola leame, ke moka ba kwatama lwaleng, ba šila. Zêla le bjōna ga gonyakege phōpha. A fitlha ka mphathong, ko wa ka moka ga ōna,

872

K34/82

796

ok kgobakune. Baditi, ba tšama ba tiya ka(difei-
si), bjo we, barego ge ba tiya ka dipukêlê, sepa-
kêlê sa sobêla, ke moka botšwa motlhapeny, ke pō-
pa.

1868 Mogobo wa baditi ge ba iša megopo, go ba-
pei ba yōna. Ba goba mogobo, ke molaō a ba go-
be fêla ka go bōna yo mongwe wa methepa
a peile pōpa, a ~~owep~~ ke molaō wa bona, ba fo-
goba. Ye yo mongwe, a peile pōpa, mogopo o la-
wa pōpa ba o rweša dikala, matlhare le malo-
ba, ba tlhōmêla godimu ga mogopo. Moditi
yo we, a rwalago mogopo wa seapeya pōpa, ke
moka o wa o rwala, o ba êta pele, o bašupa
lupa la bo mothepa. Motlhabendi o wa thoma,
ele wê, bagobendi ele wee, basadi tena le baloi, e
le wee. Motlhabendi yēna o tlu fo tšwêla pele le
gotlhabakanya diēma, ka mokgwa o a ka kgonago.
Bantši bjōna bo fo fêla bore ele wee. Ba emi-
ša morwadi wa pōpa, o wa ēma. Motlhabendi o
wa thoma go bitša le-gwêlê. Basadi wê é, buntši
e éé, ke sare basadi gotlala, o waa, kera yēna
ngwanenyana yo, o waa, go troya go troya, o waa, a
peya pōpa, o waa, o dira ke ng ngwanua, o waa,

872

K34/82

797

morogeng baditi; nnyo yago e ntso ya mabôya, motšutluleng baditi; tšitlulutšutlu po, ka-ko fagafaga kiding, mmoeletšeng, tšutlu, tšutlu, o po, kako fagafaga kiding, mogwaiseng ka diphate, gwagwa, mmoeletšeng, gwagwa, moregeng, hahaa. Ke moka o thôma yupê go goba. Ba yo fitlha ba trena ka lapeng le we se-ya peya pôpa, a dulaga go lona. Ba moraga ka mokgwa o we, ba ka kgonaga ka ona. Ge ba feditše, ke gore ba kgodile go moroga, ba tloga. Seapeya pôpa, le ka letlhô ba ka seke ba mmôna, o ffa uta-ma.

1869 Seapeya pôpa a tlile kgwale. O swanetše go tšeya bušwa bjola bja pôpa, a bo fahelê metring. A dirê dikgodiko, tša baditi, ke gore bjala, pitša e ngwe ke ya baditi, e ngwe ke ya kgôši. Ba yo be ga marena, gore nywana, o ile a utla kgwale. Ke moka molato wa sedira pôpa o fedile. Kamorwana a boeletša molaô ke ona, ba bušwa pôpa e we ya gagwe. Dikgodiko ke gore magôgô, magôgô a šalagoa mamaretše pitša, ge ba tšotše bušwa, bjale gona le mašwa-nyana a we, a šalago a mamaretše magôgô, ke tšona dikgodiko, ba fahle ba di-seketšanya, ka tšona ba tlile dirêla baditi; mapoto

872

K34/82

798

a leroba phefo.

1870 Legwêtê, ke thušô e ngwe e kgolo ya golaya gore, ba e thutê go a peya dijô tšê di botse. E re-
ng go apeela monna pōpa, ~~pōpa~~ ke buušwa bja go
rebutšwê, bjo we o re go ge, o re o wa ngutha mena-
na ya diyo sobêla, wa hwetšwana bo mamaretšê dia-
tla, le ge boile ka ganong bo tlala le gano. Ga bo-
bose, ka goba ga o botlhakuni, o diyo apuwa, o ka-
re, ke buušwa bja gotlhakuna le mmela, ka go-
bune le bjōnā a boloe, bo fotologa. Dikgarebe, o
ka hwetšwana dile lesome, di apeya pitšê ka e thii,
ka go šielana. Ka morwana go apeya yola, kamorwa
na yola bjaale bjaale. Ge e ka goma ya ba ya se-
apeya pōpa, a boetšê, a peya pōpa. Ke moka ke
le tsōgō la gagwe, mang le mang, o motšibile gore
ke lešuedi la go apeya.

1871 Moroko, o tšwa buuping, dikgethologanya
ke leselo, moroko wa dikolobê, o tlhaga pele. Ka
morago gwatla gwa tšwa moroko roko, o o lewago
ke batho. Bjaale buušwa bja ōna, bo bitšwa gore
ke moroko. Ba fokgatšê ba šila, ka ntle le gotlhwa
ba iša hudung. Moroko wa bjōna ke ka o thii, wa

872

K34/82 799.

dikolobe fêla. Mokhatō ke wa leheya. ✓

1872 Mogabo, ke wa lotša, ōne le ga thii: a ba ogo-bole, ba mašuedi, fêla ba dithakga ba o tsentšha ka lehudung ba o gobola gore moroko wa matlhafana-na o tšwêlê go šele.

Motobola (mafeno), ke buuwa bjowe, bo fagiwago ka lapeng la mosadi ka a thii. Bo fagiwa kapitšā e kgolo, bjāle, ba we ba kwanago le yēna ba yoja ka mo we lapeng la gagwe. Ke gore ba we ba ilego ba motlhobudiša, le ba nna ba bona di jō ditla tšwa ga na ka mo we lapeng le we. Bo fagiwa fêla tšatši le ba tlhobolētšago bjāla. Ge mosadi yo mongwe a faga, ba bungwe, ba kgella metri a goriteletšā bjāla. Motobola, ke buuwa bja lotša, bja leheya ke mohyomē. Mafeno ke ma-kgahgo a bjōna, motobola le mohyomē.

1873 Mantaposana, motobola le legwêrê, di ja tšē, dilewa ka moswanyana. Motobola le legwêrê tšōna a tša swanêla go ja ke bakgonyana, buuwa bja bakgonyana ke mantaposana. Legwêrê bolatēla mantaposana, bjāle phōšō ya bjōna ke go se loê ga bjōna. Ka baka la go se loê, ga bjōna

872

K34/82

800

ge moradi a le botlhale, o swanetše go botsentšha
 ka serafelong sa monna wa gagwe. Banna a
 ba konane tša goja ge ba le hgorong. O tla fo
 ja nabo, ge a yo butšiša gore buušwa bokae, o
 tla no mmošša gore lehono, ke tšwafile mogatšha.
 Ka matlhô a bôna, bana ba kgaphôlla motêpa
 o we. Mokhatšô le bjôna ke buušwa bja ka mowa
 nyana. Ga bja le bana go fagêla ba kgonyana.

1874 Mongwalo, moroko le mogabe. Mongwalo o fagiwa
 e sale bošego, wa ba wa išwa mphathony. Le ka me-
 rithi o wa fagiwa. Ge o ile wa hwetšana setha-
 nga sa gofaga, o bore kudu. Moroka, ke buušwa
 bja ka mabanyana, ka gobane letrufi le thibile, o
 ka seke wa bo bôna, bore bokwa ke mogôlo fêla.
 Ge o kare, go buja, wa seke wa tlhapa diatla, o
 tla hwetšana, dina le mahgakgatlepa, ke gore bo
 mamaretše diatla le menwana. Melatšû ya moroko
 e ja ke bôna bana. Mogabe le yôna ke se jô
 sa ka mabanyana. Letrufi le a upa, ka gobane
 a le dibône. O ka seke wa tšeya le-bônê wa bo-
 neketšha, wena o folla gotšû. Bakgonyana a
 ba swanêla gore ba ba fagêlê di-jô tšû mo-
 huta o we, bja bona ke mantaporana.

872

K34/82

801

1875 Ke yōna mehuta ya diapeo tšewe diapeiwago mo nqeng ya gešu. Bjaale tše dingwê dina le modirō o mogolo kudu, tše dingwê a dina modirō o mogolo. Bjaale basadi ba maatla le bothakē, ba nyaka kudu go apeela banna ba bona mantaposana. Ge aile a ja a šigu molatša, a uji, o fukela ka serafelong, o dirēla monna wa gagwe mapoto. Molaš ke gore molatša wa monna ~~o~~ o lewe. Mosadi ore ge fetša go ja, a boēla a katama lwaleng, a šila mmela wa gohuduwa molatša wa monna. Ba di bodu ga banyake gofaga bušwa bjowe bobotse, ka go tšhaba modirō wa bjona fēla. Ba bangwê a sehabaka la bobodu, aowa, ke moka ke setlwaêlō sa ka lapeng la motswadi mmelegi.

1876 Mehuta ya ditlhaku; Ditlhaku, tšhima, le lewa. Tšhima, ke mong sa go ja, empa ena le modirō o mogolo. Ka baka la gore o swanetše go tlhobola, ditšhōrō tša leheya, go šale ele ditšhōlo. Bjaale ba di apee, dibutšwē. Ke moka ba phaphuša dittho, ba di setla e ba buupi. Ba ditšhēle ka mola pitšeng, ba difagē le setampa sela, ke moka ke tšhima, ba e tšolēla dibjaneng bjaale ka buu-

872

K34/82

802

šwa. Ke sejô se sengwe sa ka morwanyana. Ke sa ge moradi a bôna gore a na morôgô, ka go bane sôna a se šibini.

1877 Setampa goba lewa, ba tšeya dithôrô ba ditšhela ka lehudung, ba di setla, ba didira bjaale ka ge ba yo faga tšhima. Bjaale tša se kowa di tšwile, ba di apeya. Ba dilesetša tša butšwa, fe la ba bôna gore di lobagane, ke gore go butšwa, ba difaga ka ntle le go tšhela se sengwê, ba tšhela le tswai fêla. Motlhomong ga sefagiwi, ba fo se ja ele lewa. Le sôna ke sejô, se se botse, sa ka motswanyana, empa se botšša gonwa metšhê se bjaale ka yôna tšhima. Diupeya ke basadi ba di rotlo (gotiya), ka baka la modirô wa tšôna. Basadi ba dibodu, a ba diupe.

1878 Ditlhaku, a dina modirô, ka gobane, ba fo tihatleya pitša, ba ntšha dithôrô le ka mahgata a tšôna, ba ditšhela ka pitseng. Ke moka ba dibeleletša. Fe dibudule, yo mongwê le yo mongwê wa lapa le we la boditlhaku, o fontšha ka mongwa o, a kgonago a dula kowa a dija. Ditlhaku, ke dikapeyô tša dibodu. Ka gobane ge

872

K34/82

803

o ija tšona, o tsena modirong o mogolo. O latlhela thoro ka e thii, ka ganong, ka buka la modirwa go obola mahgata. Ge o tla ditihela e le tše dintši ka ganong, o swametše go tloša magapi a tšona o seketša, e re, kowa o bona gore ke tše dintši se-atleng o kgone o re wa. Fona o tla kwa gore o ja selo. Wa, ke ge a dilatlhela ka ganong.

1879 Bjaale ka Ntlaišeng šai, monna yo oile a tšeya moradi wa gagwe Mapulaneng, bjaale a kwa. Moradi yo we o be a mo apeeta dijō tše botse kudu. A se raya go tšeya moradi wa sebulantlo. A ya a tšeya Mapule ngwana šokane. Moradi yo ngwana šokane, ke lešedi, bjaale bošedi bo tšwa bo lehae, botšwa bobodung. Bušwa bja a kwanago na bjō, ke bušwa bja mogabo. Tšatši le lengwe le le lengwe, ge basadi ba tliša tša go ja kgorong, yēna wa gagwe mogopo o fotla le mogabo. Telo ya gagwe, a e gabisi, o fo kolo-kotša ka metsi, ke moka a trolēla bušwa. Bjaale bušwa bja moradi yo we, ba sa buji, ba bo fa dimpja. Monna a kwa botlhoko ka pelong, bakeng sa mabêlê a gagwe.

872

K34/82

804.

1880 A botša moradi wa gagwe, mabupi le bušwa bjo we bja mogabo. O dija keng, wena tšatši le lengwe le lengwe, o fo apeyago mogabo, le go gobola o sa gobole. Sepela o ja mowe malapeng a we ba gobolago. O reng, o mphetola ka mokgwa o we, nna ke sa lwe nago. Wena a mpatšang, ke ya go botša ka gobane, bušwa bja gago bo a swabiša. Ga gona le matho ka athi yo we, a ka banga-tago. Bo ya tloga bja ya kae, bo fo ja ke nna fela. Bjaale, a wa mmêkêla mpekêla gore ke tle ke fagêlê wena. Ke go tletšê gore, o tle ompha gêlê, bjaale ge mauriwa a le kgorang, a na mong. Bjaale bja gago, bo fo tloga gare game-gopo e tletšê.

1881 O be a sena le lerobo la gotiya. A motlogela a le bjaale. A tšwêla pele le go apeya mogabo. Bušwa bjo we bja moradi yo we, e be bo thura dimpja. Bjaale ka tšatši le lengwe, ba itšê ba dutši ba e nwa bjala. Dimpampa Magomane, are metse e botse re lekgolê, ra batamêla ke matlotla. Ke dula le bu ga šaai kgôrô ka e thii; dijô re ja kgôrô ka thii. Ga na le bušwa bja moradi yo mongwe, a bolewe ke batha, bolewa ke dimpja.

872

K34/82

805

Bjaale ka ge monna aile a botša moradi wa gagwe, moradi a nyowêla. Gonyowêla, ke gore a kwa gore o ra yêna. A seke a bolabola selo, le monna le yêna a ka a dišala morago. Ke moka basadi ba thōma go tšeya dikgung ka buušwa bja gofiwa dimpja.

1882 Buušwa bja go fima dimpja, bja tšōša kgane. Yo mongwe wa basadi, are, mogwê a tšhwene, o ja se bo tšhwene ba jago. Bjaale mong wa moradi yo we ke setlaêla. A swanêla go šišingwa ditšhila tša ka lapeng, la gagwe, o swametše go faja. Ba we ba fagago maurišwa a mabotse, ke matšōgo a ^{bōna} gagwe. Magamane are, o wa kwala. Bjaale moradi yo we buušwa bja gagwe bo fiwago dimpja, e foba mohuta ka o thii, o faga mogabo, mogabo ke wa go fodula o fagêla monna. A owa, mogabo o fagiwa tšōtši le motho, a tšwafilê.

1883 Mapule a tšênêla kganeng, are, tša mesela di a segana. Kemoka a homola. A goma are, moradi yo mongwe, o kete are, o dira bjala a fodiya mororobe. Mororobe ke gore bjala bjo nhego ke tlhoya ya mafsi a dikgomo. Bjala bjo we,

872

K34/82

806

go ile gwa dira, Mokgadi mopadi wa Dimpampa.

1884 Dimpampa o latlhetše le rapo dimpjeng, bjaale dilwêla le-rapô. Mokgadi, a e ke pitša e gaka moapei. Bjaale ge le bolabola ditš tše we tša lena tša marêtê, a matlaba, a ke nyake gore mpja e ngwe e be e nyêla masepa. Nna ga se nna yawe ke thomilego, go thomile marakabele ya wa gago. Le wena e ka foba marakabele wa gago. O senkubêlê maubêlane, le wena o senkubêlê mamokokhonono tena.

1885 Ba thoma golwa. Lentšu le le dirilego gore ba lwe, ke lentšu le mamokokhonono. Mamokokhonono ke monwana o nigolo. Bjaale ge motho a ile a go šupa ka ôna o go rugile. Le ge a saka a go šupa ka ôna, a no bolabola fêla ka leima la ôna, ke gona a go šupile ka ôna. Bjaale mo polabolong e, mamokokhonono bara bopele bja basadi. Mokgadi o dirile gore kgane e we ya bôna e be ntwa. Ka baka la gore o thomile pele gore mamokokhonono. Yola le yêna o itše ge a re, o boetša lentšu la mamokokhonono, a napa akhu-pja a wêla godimu gagwe. Ke moka kentwa

872

K34/82

807.

ba lwa. Basadi ka metlha ba lwa ka mênō. Mohga-
di a loma Mapule ka theko ga nhō, a tloga le
 se triba. Ba ba lamolanya, bjaale yola o gobetsē,
 yola a gobala.

1886 Motswi wa le tlabo ke mang, ke Dimpampa
 yo we a ilego a latlhela le rupa dimpieng. Ka mo-
 swana ba tloga bakgobakana, ba gabo mogobadi.
 Ba roma sebaka ga Magomane gore a babotšē
 nnete, bakeng sa ntwa ya mabana. Bjaale Di-
mpampa a fetola sebaka ka gore, ditaba tša basa-
 di a di šalwe morago. O bolabola ka goriale a
 tsebe gore yo mongwe o gobetsē. Sebaka sa go-
 ma sa ya sa babotšē mantšu a go fetola ke Di-
mpampa. Bjaale bare sepela o mmotšē a bi-
 tšē ba gabo, ka moswana e sale gorasa retla
 motšhela ka metso a gofisa.

1887 Molato wa wela Dimpampa Magoma. Ka
 moswana ba ya ba gatlhana mo we kgorong ya
 ga Magomane. Ke ditaba tša ka lapeng, a sehgo-
 rong ya kgoši goba ntona. Mo we kgorong ya ga
Magomane go bjaale ka ge e sa k ka lapeng.
 Bjaale ba butšiša Magomane gore ntwa ya basa-

872

K34/82

808

di ba e thomegile ka mokgwa mang. A re, a ke mo-
diši wa dintwa, nna ga ke tsebe, ke nokwa base,
ba lwa. Le ka butšiša bōna balwi, ba tla le botša.

1888 Mapule, nna ga ke tsebe molato wa ka, ke
nore, mo ke dutši mola, bjaale, ka kwa Magomane
a re, bušiša bja moradi yo mongwe, a bolewe,
bo fiwa dimpja. Bjaale ka fo homola, ka morago ga
go homola gaka, ba fo tšwela pele le dipolabolo. Ke
ge le nna ke fetola, ka gore tša mesela diasega-
na. Ba bangwe buile ba dira bjala ba dira mororo-
be. Ke ge moradi wa gagwe Mokgadi a tšênêla, re
thōma go ōmana. Ka morago ga komanō, re lwa, a
ntoma ka mēnō. Ke moka ke feditšē.

1889 Mokgadi, nna ke tšenetšē, ka baka la goka
a tlogetšē, go bolabola le pafi yo, a e tla godimma
gaka. Bjaale ke ge ke thōma go ferehana le yēna.
Ka morago ga phevelano e we, ke ge re thōma go-
lwa. Motlhotlha ntwā ke yēna Magomane. Ntwā
a e na bothakga, ke ge ke moloma molomo. Ke
tsugile ke mmotšā, gore mabuna o re lwešantšē,
bjaale ke gobatšitšē motho, romêla rebuka a gona.

872

K34/82

809

1890 Ba ga fêla Dimpampa ditaba. Še diwe
 Mayomane. Morena ke a dikwa, bana ba banthara
 Tša na tšwe ba dibolabolago ka moka a ke ditsebe.
 Go ba ba bolabola nnete goba mauka, a ke ditse-
 be. Bjaale mowe, o bolabolago di a kwala, bjaale,
 mosadi wa gago o bolabola gore ke wena, motlho-
 tsha ntwa. Bjaale ka goriule mowe, wena
 o swanetše go ntšha kgafa molato, re kgone
 re bolabola ditaba tše, tša ba fapanē. A lebe-
 lla, mogobadi, a hwetšana gore, ke nnete, o
 gobetše. A bōna ga botse, gore molato, o godi-
 mu ga gagwe. A seke a dumela go ntšha
 kgafa molato, a dumela go lefa molato wa
 mosadi wa gagwe.

1891 A lefa molato ka kgomo le pudi ya go
 tihatswa ntho. Ka buka la mangungu a ga-
 gwe, ba mo lifiša dilo tšewe. Mola a ra-
 pēlē molato mathomong, motlhomong, e be
 ba ka seke ba molifiša, ga go tsebe motho
 go gafa molato ke ge o gafela yo mongwe, bjaale
 yēna o be a tla ba a gafela mang, ka gobane
 mosadi ke wa gagwe. Gela gona, e be go lwe-
 le ba bangwe, o be a swanetše go ntšha kgafa

872

K34/82

810

molato, ka baka la gore, le rapô le latlhetše ke yê-
na gare ga dimpja. fela gwa sebe le rapo lewe,
ebe dika sebmame. Molato wa bona wa fêla
o e tla mo we. Re hwetšana seema se, senana
se na le modulo se fatêla pêba le retha.

1892 Thalošo ya seema se, ~~senana~~ se nale modulo re
fatêla pêba le retha. ~~Senana~~ ke mohuta o mongwe
wa digwêgwê. Pêba ke mohuta o mongwe wa mago-
tlo. Leretha ke leretha. Senana a se phele le-
retheng, se phela mo we godulago go kolobile, bjuele
pêba e phela le retheng. Modulo, ke ge motho
a dulegile ya botse. Motho ge a dulegile, a se-
ke a tšama a êpa ba bangwe. Ke thekong e
ngwe, monna o na le basadi ba ba bedi; bjuele
a ya a robala ka ngwathong wa ya mongwe. Ke
moka ba bangwe bala, ba tšya mahudu a bo-
na, ba a beya lapeng la yola monna a robetše-
go ka gona. Ba trogo bošego, ba batlhašiša
bo-rôkô. Ba kganya mong wa ngwako, o tlabu a
troga, ke moka modulo wa bona wa fêla. Ke
mo we, o kwago bare, lehufa la basadi le tšwa
lehudung.

872

K34/82

811.

1893 Ntlaiseng le Mapule, ba thoma go dula ba fapana ka baka la mogabo. Ka morago ga mo molato o fedile, ba tlahabile kgomo, a no tšwela pele le go apeya mogabo. Morogo ke wa nama, bjale o fapana le bušwa, ge ba šeba. Bušwa bo ya kowa, nama e ya kowa. Manna are, a wena, o kwa bjang moradi ge o ij bušwa bjo le morôgô. A re boyang ka sa mankoko. Mankoko ke gore ka buntši le tle le mpolaê. O seng o mphetola ka mokgwa o we. Ke riale ka gobane, o tšuma o nthapela manong. Ga gona motho yo a sa tsebe gore, ke nna mogabo, tšhupo ke lebudi le we ke tla yago na lo badimung.

1894 Mosadi o swanetše go boela gagabo, ka baka la gore, a ke kwane naê. Ge ke bolabola, ka mokgwa o mmotse, o mphetola kama-ntšu a go thaba. A botša papagwe Mukwale are, papa, ke šitana le mosadi yo. Kang, ka di-polabolo, ga gona magane. Ka go riale mo we, ke nyaka gore a boelê ga gabo. Molato keng, a ke tlhwe ke ija mogabo bjale ka ge nke kenna ngwana. O seke wa dira taba e we ngwanaka, ke lešedi la gogo, a na taba. Gona bokaone ke

872

K34/82

812

gore ke tšee yo mongwe morudi. O ka fo tšeya, fêla ke letsôgô la gago, le yêna o tliša no etšā yona. Ke tla moletšā a le bjaale, ko tšeya yo mongwe. A retse, go tšeba wena.

1895 A ya a loma Malwane nguana Magomane, o be a tšeya ke Mafotha Ratšhōti Goloma, ke go siya yo we a goba a motšeya. A moloma ka gore baka-one ke gore o tšee ke nna, yola ke mparê. A mo šupa tšhalete ka buntši. A mmotšā gore naa o tla a para mekgopa ya dikgomo, nna ke na le dikgomo ga mmôgô le tšhalete. Batwadi baka baka seke ba dumêla. Ba tla dumêla, ke nyaka wena ge o dumêla, ke tla go botšā maanō. A retse, kemoka a homola. A retse, ke gore go tšeba wena, o ka dirā ka mokgwa o, o ka kgomugo. A ntšha mākgaⁿti, are, o wa mofa, a gana, ke moka a tloga na-gô. A tšama a gopola gore molato keng, a re-go a dumetšitšē, a gana go tšeya mākgaⁿti. Ke molaō, a ka seke a kgoma go a mogêla, le go dumêla gore ke a go nyaka, o wa tšhaba. Ka baka la gore, o ka seke wa motšhepa, o tšare ke kwababa.

872

K34/82

813

1896 Mankgakgathi a bona. A goma a boëla gae, a fitlha a dula a kguogana, matsiutši a le a mabedi, a goma a boëla. A mohwetšana, a bolabola gore, o reng ka ditaba tšela tšaka. Ke dife, oreng ge ore, ke dife, ke ra gore, a ke ditsebe. Ke a gonyaka, a retse. A ke nyake a retse, ke nyaka ee. Sepela o botše kgaitšedi ya gago Morufane ke tlatla ke mmošša sa ka ganang gaka. Ke go kwile šala ga botse. A ya a roma yo welga-itšedi ya gagwe, a mofa le mankgakgathi a, a lekanago mašelang a matlhano. A ya a bolabola naê, a mmošša gore, a retse, ke moka a tšha mankgakgathi ala, a mašelang a matlhano a mofa, a mogêla. Le yêna a tšeya setepe sa gagwe sa nokeng a mofa.

1897 Mabotšo a batwadi le go nyala. A roma motho wa goya go tšibiša, ka ponto, gore ke kwame le ngwana wa lena. Ba ya ba moraka, ba mmošša gore ngwana wa rena, o wa tšeiwa. Sa goma, sa boetsšū mabotšo morago. A gopola, a hwetšana gore molaê, ore moradi wa gotlha-dišwa, o nyala o dutši naê. Ke gore mma-ka pela o baka a e swere. A roma kgaitšedi

872

K34/82

814

ya gagwe, gore a yo motšhabiša, aya, a bola-bola naê, mabapi le go tšhabiša. A seke a ganna, a tšhaba naê. Bakeng sa mabotšo, a ba romela selo sa nyakelang mono. Ba gakanega, ba bitšana ba botšana taba ya mohuta o we. A nyale, ka gobane, ba ratane, ga go sana se we motho, a ka se dirago. Ba mmošša gore a tle a nyale. A ntšha dikgomo tše diphetugo menwana mmedi le lesome la diponto le diponto tše tlhauano. Ke moka mosadi ke wa Sūai.

1898 Mowe kgwatla ya pele e gutilego le ya koto, e tla guta gona. Mokgalabje o ile a bolabolanne te, ge aike, a mmošša gore ke moka ke letsōgo la gago. Mosadi yo we monyana a ba se-bodu kudu go fitiša yo la mogolo. A ja tša go ja, o wa bōtla (gotētēngwa,) ke moka a robala. Ge ba e ya mašemong, yēna o felegetša bu bangwê basadi. Ka gobane ge a fitlha, mašemong, o wa fitlha a robala ka fase ga morithi. E tlilore kowa, ba bangwe, ba e kga merōgo, ba nyaka go ya magae, ya ba gona a kgonago, a tloga a lema. A rēma ga bedi, o wa tloga.

872

K34/82

815.

1899 Go a peya ke mabêlê, ge mabêlê a se gona, o ka seke wa a peya. Go a peeng, o be a tšeya sefoka. Bjaale are, ke hwetšune mosadi ka sebele.

Ke ge a sa a peya, mabêlê, a matswala wa gagwe. Bjaale gwa gabana go lemeng, o tihwa a pompetšê ka fase, ga morithi. Monna a e motlhakeng, go ya basadi fêla. Bjaale ge ditaba e le tša gago, o ka seke wa ditseba. Yêna mong o hwetšana gore o wa lema, ka mašemong. Ge a bo-ye mašemong, o hwetšana a ketaketa le lapu la mmatswala wa gagwe, a peela monna seruthwane. Seruthwane, ke gore buuŋwa bja go fiša. Ke makhete magangwana le kgôna go a peya, go ja a phala le mašumu.

1900 Mašumi, ke go dumediša motho yo we, o hwetšanago a šoma. Ge o hwetšana a sa šome, a filo dula, a wa swanêla gore, mašumi, ka gobane, a šome, ware mašumi, o wa morogo. O swanetšê gore re a loša, goba beng ba morithi. Mowe go tšikele, ka gobane o tla yopola gore, a wa mmôna, gore e sale a fitlha, a rebetšê. O tla yopola gore, o diyo khutšê.

872

K34/82 816

1901 A treba gore mosadi wa gagwe ke sebody, sa masapa se-bōlōkgōtlhō. Se-bōlōkgōtlhō, ke gore gotlhoka mohola, e ke le marapō ga naō. O tsibile, ka mokgwa o, o no bōna a e tšwa le maheya motlhakeng, pupa kane, ore, o tšō rōba tšhemong ya gagwe. Kganthe ga go bjaale, o tšama a utswa mašhemong a balimi. Le hodu le utswa le botlhale, yo mongwe, a mohwetšana, a utswa seapa sa mosadi yo, a gofēlana go naē. A fitlha aie, go yēna, mašumi, a gaka-nēga. Moswari a thōma go moswara, a tihaba mokgoši. A bōna ga botse gore, ba tlilo mmōna, a thōma go lwa le yola. A mofenya ka maatla, a mokateletšā fase. A tihaba mokgoši, ge batho ba etla, a ba botšā gore, ke mohwetšane, a rōba maheya mo. Bjaale ge ke mmutsišā, go seupa ke sa mang, o thōma go lwa lenna.

1902. Moswari a lifišwa, ka dipudi tše tharo. Basadi ba we, ba go ya ba tšhologa mokgoši, ba ile ba kyōlwa ka motlhabi wa mokgoši. Ka gobane lentšu la mokgoši, ba ile ba kwa la moutswi. Moswari o ile a sitwa go tihaba mokgoši, ka baka la gore, o bitšwē ka melala. Mosadi wa batho a lefa a na.

872

K34/82

817

1903 Maheya o roba kae, ka gobane ke Mapompalê.
 Ke basadi ge ba tšere magane, bare, ngwana wa
 motho yo we, a utswa, ka gobane, re a motseba, o
 limilê. Bjale yo tšo roba kae, ka gobane ge
 ba lema, ^{bea} a notlhwaa a robetše morithing. Ka ba-
 ka la gore o ile, a phêpêla, a bôna ga botse gore
 ba kaba, ba mmôna. A tšhuba go ya a utswa, ~~ba~~
 maheya a sebe gona. Monna o ya ka lapeng, ma-
 heya a kae, tuu, a mo arabe selo. Ke moka o ya
 ka lapeng la lešaeadi, o hwetsûna, a beta maheya.

1904 Ke madimabe a ka, ke tlaya naô badimung.
 Papa o bolabotše, are, e fêla ke moka ke letšôgô la
 gago. Ka nnete ke bone, ka matlhô a ka gore ke
 letšôgô laka. Mogwa wa tšhwene, o ja se we bo
 tšhwene ba jago sona. Mogabo yo we elego Mapule
 ngwana šokane, e be a di o apeya mogabo fêla,
 o be a sa utswi. Mašemong o be a šoma. Bjale
 ba no morêla leina la mogabo, ka baka la go fofa-
 ga ôna. Malwane ngwana magomane a rêlwe
 leina la gore ke Mapompale. Monna a dula fise
 a khutôa.

872

K34/82

818.

1905 Aya a šegêla mosadi yo mongwe wa ga šaai; leina la gagwe bare ke Malehu. Motlhôlôga di o na le mabobo, a modirêla dijô tšê dibotse, le se rafêlo sa mapoto se sapje. Ke moka a tlogêla motse wa gagwe, a ya a dula ka lapeng la mošegêla. Malehu, ke ngwana Mašumu, bjaale a tšere ke mong we ga šaai. Bjaale Ntla išeng, ke yêna wa ga šaai; ka moano, kudu ke ba gu kgotsoka. Ge gona le taba, bu diyo ya ba mmitšû, a kgôna, a e tla. Ge ba bola-botšê ditaba tšê we, di fedile, ke moka o pja bjaale ka metri. Basadi ba gagwe, le bôna a ba iši dijô tšê bôna kgorong, ka baka la gore monna wa bôna, ga gôna. Banna ba tla foja mogopo ka o thi, wa moratho Kgolane.

1906 Molaudiši wa ditaba tšê ke yêna motšôši wa letlabo Dimpampa Magomane, yo we mphathô wa gagwe, ekego letuba (matuba) Molato ba ôba ka kgonwane, kgonwane o bolabola mabapi le molomo. Ka gobane molato wa kgonwane ke wa go thetšê, seša, sa tšhuba motho. Bjaale wa molomo, ke gore, molomo, ore ke a

872

K34/82

819

bolabola wa phetlola. Phuti, ^{ya bokone} matlhale ke latlhile. Leoto, o bolabola go tloga kgorong ya gagwe, aya a bona dibi tša kgôro ya ba bangwê. O ile a ripêla go ja dijô mowe kgorong ya ga Kgotsoke. A dula kgorong ya gagwe.

1907 Monna o tladile motse wa gagwe, ka baka la basadi bagagwe. Ba we, ba šetšego ba ba reletšhe maina a, Mogabo le Mapompalê. Le ge monna wa bona, a ba tlogetšhe, ga gona taba, a ba mmela-ele, ba filo dula, ka malapeng a bona. Morufane ke kgaitšedi ya Ntlaišeng le Kgolane yo we a ilego a rakiwa bogadi ke Mafo Babolung Lewêlê, ka baka la gogô^{ga} mahôhômêdi a tliša ka motseng. Barwa ba gagwe ba bolaya le lengwe. Bjaale a bona ga botse gore a ka ba a modirêla molato, o mogolo a moraka. A boêla ga gabo, a ya a dula gona. Ditswêla pele golaudišwa, ke yêna Dimpampa magomane. Yo mogolo a tloga motseng, motse o wa rutlêga. Papago bona Makwale o hwile, go šetšhe barwa, bjaale morwa yo mogolo, o tšwile, o ile o dutšhi ga mōšegêla. Tša motse dišetšhe di lebele-tšhe ke moratho.

872

K34/82

820

1908 Kgadi ya trena ka moteng, motse o wa rutlêga. Bare, go bôna gore a ba kwame le yo kgaitšedi ya bana, Kgolane, a botša mogolwape gore, batho ba, ga bakwane. Ka goriule mo we, ka bôna gore, bokaone, ke gore, yo kgaitšedi; a tšwe ka moteng. Mogolo a seke a kwa, mo we, moratho a ~~mmotšego~~. A fo tloga kantle le phetolo. Moratho a bôna ga botse, gore mogôga mogolo a ~~o na nama~~, nama e na le mogogana. Ka gore ge a kare, o tla letela lentšu la gotšwa ga mogolo, a ka seke a lehwetswana ka pelu. Bjale ba tlabo ba fapana.

1909 Kgolane a gêla Morufane nywaho wa gagwe, ka ntle ga le gora. Lewêlê o ile a mmotša gore o tla no dibôna ka nôši, medirô ya gagwe. Ge batho ba dutši, gona le ba ba sa kwamego nabo, le mabjula ba sa nwešamego. Bjale yo mongwe ge a ka fo tloga a ya mowe, ga ba we ba sa kwamego nabo. Ba tla nyaka go treba gore yêna, o kwana nabo bjang. Ba we ba ga kgotsoka, e be ba sa kwame le ba sebašes ka baka le we, yo mongwe wa kgôrô ya ga kgotsoka, e be ba sa nyake gore, a toene ka kgôrô e we.

872

K34/82

821

1910 Morifi ge o taboga le gora, o bōna o mo-
ngwê morifi. Ke seema, se bolabola mabapi lego
fana ga mabjala. Morufane, a kwana le ba we,
ba ga sebaše. A se ba ga sebaše kamoka, a owa,
ke ngwako wa Mogoti. Phapano ya bōna, ke gore,
Ntlaiseng o ile, a inšša, moradi wa Mogoti, bjaale
a modira molato. A ntšha kgomo tše pedi, a seke
a phakišša a digapa. Ka morago a tšhanoga le di-
kgomo. Mong moradi are pōhōlō e tla melu dinuka.
Ke nōga e bolaya mala, ke seema se sengwe,
sa ge, motho a ile a fenyiwa ditubeng. Ga a phe-
tla phetlêga, ba fêla bare, ke nōga e bolaya mala.
Ka gobane ge o ile, wa bolaya nōga, o ka e pjatlā-
ganya, kganthe, e hwile, e sa bolaya mala. Ge o
bōna e menekana.

1911 A tšaba kgomo e ngwe, ya tše we, a goba a
lifile mpa. Madi a kgomo e we, a ile, a makatšša
kudu. Ba ile go e tšhaba ka lerumu, a tupa,
ke gore a tšwa ka buntšši, are, tsanana. Kga-
nthe, o bolaya moradi wa gagwe, Mathsangwane.
A ka a ja kgomo e we, a e fetšša, a tšhabêga,
a napa a hwa. O hwile ka baka la bophoko bja
monna wa gagwe. Gela a seke a tšhanoga le

872.

K34/82

822.

dikgomo tšhe we, e be re tla bona lehu la gagwe. Mathsangwane yo we, ke mosadi yola a gomotsheya Mapulaneng. Nama ya kgomo, ya šulêla monna, ka baka la lehu, la mosadi wa gagwe. Ke yona phapano ya bona.

1912 Matlhale a ja, a llê nna. Goriale ke Mogoti. Ka morago ga lehu la Mathsangwane, mosadi wa Mogoti, a tthabêya. Le ge a ile a phêpêla mowe, bolwetšing bjo we, a go babja, o ile a goma a le kgolê. Dikgomo ka moka ka lešaka, di ile tša fêla, ka go rekisa. A di rekisêša go a lafiša mosadi wa gagwe. A babja le baka la go tshana mengwa^{za}, e mmedi, ka ngwaga wa boraro, yaba gona, a fôlago. A napa, a tiya mengwako ya gagwe, a tlogêla mmagwe, a šala maruping le mogoto wa gagwe. Kganthe molaô, o be a swanetšhe go tloga le yêna. Bjaale a kgona go tloga naê, ka baka la gore a kwane naê. Bolwetši bja mosadi yo we, mafello ga bjôna, a napa a ba nŋaka. O be a šekêla, gore matlhale a ja, a llê mong wa ôna. Kganthe, ga go bjaale, o be a tsene ke môya wa badimus, wa go mofa bongaka.

872

K34/82

823.

1913 Morufane a kwana le ba lapa la Mogoti. Ka tsatsi le lengwe, a ya a divela bjala bja lepotlêlo mowe. A ya a tlhwa nabo ba apeya bjala bjo we. Bja diva mapotlêlo a mane le semêtlana. Bjaale a re, ge a tloga, a tloga a gwele mapotlêlo a mararo. Gwa šala le potlêlo le semêtlana. Malehu magutsa Kgo-lane, a feta mowe, a ka a trena ka motseng, o be a feta le tsela. Motse o we, wa ga Sebaše o be o le kgauzi le tsela, ba mmôna, ba mmitša, a ro-gêla. Bare tsêya mapotlêlo a mogadibo wa ga-go, o moêlê nayo. A leka go gana, empa a se-ke a thuša selo, ba mogapeletša, go fitlhêla a tsêya.

1914 Semêtlana rebe se na le setlhare se sentso. A ya a fitlha le mapotlêlo a we, a fitlha a fetêla le goreng la mogadibo wa gagwe. Ke ge e rale ka mabāyana, a hwetšana mogadibo wa gagwe, a šetše a robetše. A fitlha a kōkōta le-buti, a mmulêla. A re, mapotlêlo a gago šea, a mogêla, O ile ke beya fase, ke moka le potlêlo la pjatlêga, gwa šala semêtlana. Bjaale bōna mogadibo ge o ntobiša. A ka ditseba ke be ke gopola gore ke thahgile. A owa, molato wa rebe gona

K34/82 824.

872

1915 Kgolane a nwa semetlana e sale ka morwa-nyana. Ba ile ge ba mofa semetlana, yaba ga sa thibiwa, bjaale yêna sebaše, a kgu diphêphê, a thiba ka tšona. A re go tloga, a tlogela ga kgaitšedi ya gagwe. Are, kgaitšedi, ke tšwere ke dipapalasa, ke kgopela, gore o ntiê tšona. Ke ge a motšhellana, a nwa a fetša, a goma a motšhella gape, a nwa a khutša. A lebella, ka gure ga bjala, a hwetšana ele bjo boro, a lebella a la mangwe, mapotlêlô, a hwetšana, e se a mantso. Kgaitšedi, bjala bjo ke bjo botso, e ka ba bo diile keng, e ke tsebe. A retse, motlhomong, ke bontso bja diphêphê. Ba seke ba tlohokomela go lebella.

1916 Gwa fitlha Patlana Moeng. A dumedišana nabo, ba mošekella tlala. Bjaale Kgolane, are, kgaitšedi mofê le gata lela. A tšena ka ngwakong, a tšeya le gata lela. Borele letiutši le tlihabile, ba le bōna ga botse, gore gona le setlhare. A re, mpheng ke napê, ke nwê, ke fetše, ke gona ke tla phakirago ke e hwa. Ba gona, ba bosêfa, setlhare sa bōnala ga botse. Bjaale are, go bjala bja gosefiwa, tlišang ke bo bōnê, ba mofa, a napa a bonwa ka moka ga

872
ga bjôna.

K34/82

825.

1917 A tihwa matšatši a matlhaano, a sa ji di-
jô. Bošego bjo we, a rôbata ga botse, a sa kwe selô.
Ka morwana, a mahata feta, ge a sa ji tša goja.
A thôma go tšuma a selaola. Pele ga gore a tša-
me a selaola. Ka lona tšatši le we, a nwago ka lona, Pa-
tlana, a ya a feta mo we moteng wa ga sebaše.
A thôma go ba a nêgela ka mokgwa, o, a bonego se-
tlhure se we sa lepôtletô. Mosadi wa sebaše a na-
pa a tloga, a ya. A fitlha ka lentšu le, ke go
nyaka seke sa ka wena Kgolane.

1918 Mosadi wa sebaše a tšeya sethibô, a tloga
naso, o tšuma a laola. Are, go ba ga šai, ke sa
tšuma ke kwella, ke tlatla ke lebotša. Fêla ge di ka
boya le lena, le tlatla le mpošša nnete. Ba šala
ba maketšê gore molato keng. Ka baka la gore,
a ba moromêla motho. O tšwaregile, ka gobane,
o filo kitimêla go wêla ditaba ka gôdimê.
A tloga le sethibô, a napa aile, a seke a
boya go tla go ba botša. Bôna ba dula ba
le beletše gore o tla boya, a seke a boya.

872

K34/82

826.

1919 Siliki lewele ke ngwana wa Morufane. Kgolane, o be a na le ngwana wa moetsana, bjaale ngwana yo we, o be a lebane, ke go tšeya keyê na Siliki. Difafiri di a townya, mosogana a kgetha motlabo, a sešû, a be le lagagwe lapa. Bjaale bôna ba ga šai, ba dira bjala, bja go tiibišû kgaitšedi ya bôna, gore masogana, a re townya. Ka goriule mowe, o swanetše go tla go ba raka. A gana, are, nna a ke nyake go tla go tšeya moradi mowe. Bjaale a bu sana molato mo we, ga kgaitšedi ya bôna, ka baka la gore, o lokolotše gore, a ka no tšeiwa.

1920 Mogale Magomane, marwa Dimpampa, a loša mothepe, ba kwana. Bjaale a ya a botšâ batwadi ba gagwe, gore ke kwane le ngwana wa ga šai. Ba mmotšâ gore motho yo we, ke kgaitšedi ya gago. Tše we ke tšâ kgalê, kgaitšedi ya motho, ke yo we, le ilego, la mama le twêlê ku le thii. A reše, re tla tšwa, ka wena mogolo golo le borwa bjo we, bja gago. R ena re bôna gore di-ka seke tšâ loka. Mmago Mogale le mmago Kgolane, ke bana ba pôô. Bjaale Mogale ge a le beletšê Kgolane, o re, ngwanešû, go mothepe

872

K34/82

827

ore, kgaitšedi. Bjaale tše we, ka moka a diragela morago.

1921 Re tlare ke dipitsi, re tla bōna ka mabala. Ba roma sebaka sa go iša mabotšo a batwadi. Sebaka sa ya, se swere ponto le lesome la mašelang. Sa ya sa fitlha, sa tsēna, ka lapeng la bo mothepa. Ke rumilwe mo, ke ba ga Magomane, bare, ngwana wa bōna, o kwane le ngwana wa lena. Ke mang, ke morwa Dimpumpa Mogale. Bjang, aretse, kganthe ga toebe, gore ke kgaitšedi ya gagwe. Mowe, a ke tsene, ke bolabola fela, mantšu, a ke rumilwego ka ona. Ba bitša mothepa, ba mmotša, mantšu a we, a go tšwa a rwelwe ke sebaka. Mothepa wa kwana le mantšu a we. Ba leka go mogunetsa bjang le bjang, a seke a bu kwa.

1922 Ka mogêlô ya ba ga Magomane ge ba a mogêla ke ba ga Saai. Ka baka la lerato la bona, batwadi, ba dumêla. Bare, ge ele botlhōla ke bja bona. Dia mogêla ke mmago ngwana le papagwe. Ge ele mmatswala wa mosadi, o fo dumêla, empa pelo ya gagwe e sa lokologa.

872

K34 | 82

828.

Dikgadi le tšona dina le^d pelo tša mahuto. Yêna Morufane, bjale ka ga a itše, a tšeiwe, a ka a ba lepolabolo. Morwa wa gagwe o ile, bo gwaragwara.

1923 Mogale a phumula mothepa ditšhila. Motho o botse fatša ke go a-pura, a morekêla dikobo le disepe, a tlhapa, a apura. A re, pududung, a ba bjale ka x-rubele. Le twêlê la tse-tsemala mahubeng. Siliki, a boya gae, gotli-lo bôna batswadi, a hwetšana mmagwe, a tlugile, bogadi, a ile a dutš ga gabo. A gata kgôrô a feta, a ya mo we, mmagwe, a lego gona. Ka mabanyana, ba bôna, a tsêna, ba moakêla, gammôgô le yôna kgarebe, yaba dumela motswala yola le yêna motswala. Ba re, a peela motswala wa gago buušwa, a moapeela. A ja, yaba ke bošego, ba kata ba robala.

1924 Siliki a fatlha ke letšatši a faufala. Ka morwana ge bošele, morogana o ile, o lebella mothepa, a fatlhiwa. A napa a bokabola naê, mabapi le gore, ba tšeyane. Ga go tsebê ga botsegore bu ile, ba kwana, ka baka la gore morogana o ile

872

K34/82

829.

a goma, a boela makgaweng, ka ntle le polabolo. Kgaitšedi ya Siliki ke Nthwaleng, yo we a ilega a tšeya ke ba ga Pōpēla, ke monna yo Kherese. Go bōnagala gore, e be ba gōgana mōya le mothepa, ka buka la gore, ge a tloga, o ile, are, go sebara sa gagwe, nthuše ka dikgoma tša go nyala moradi. Bjaale sebara sa gagwe, are, nka seke ka kgōna go nyala kgaitšedi ya gago ga bedi. Ke ge a feta, a e ya makgaweng.

1925 Papago mothepa a swara borifi, bja go tšwa ga Siliki. Ka tšatši le lengwe, ge a lehangwaka-
ng, wa mothepa, a bōna borifi. A topa borifi bjo we, a bobala, a hwetšana gore bo tšwa bo le ga Siliki. Bo bolabola tša mabapi le kwano ya bona. A bitša moredi wa gagwe, a mmutšiša, gore borifi ba tšwa bolekae. A re, bo tšwa bo le ga Siliki. Bjaale pupagwe a ōmanya moredi wa gagwe, a mmotša gore bororo, a ke bonyake, ba ile ba go gana. Bjaale lehono go tsene Magomane, o kwane naê. Re lebeletše yēna fēla mo, a ke nyake goba ke seka tša marētē a matlaba nna. A motlogēla a le bjaale.

872

K34/82

830.

1926 Morufane le bo mmagwe ba di kwa ge a ômanya moredie. Dikomanyo tše we ba dibeya pelo, tša se ke tša bolwabolwa ka lona le tšatši le we. Ditaba tše tša go swara borifi le gotla ga Siliki, ke tša pele, tša go nwiwa ga bjala bja setlhare, ke tša ka morago. Mosadi yola wa ga Sebaroe, e sale a tšeya sephêphê sela, e šu a se buiše. Morufane a tšwela pele le go kwana na bo. Sa ka pelong ga thwaledi ga se tšebi, se tšeba ke mang thwaledi. Ka tšatši le lengwe, ba thōma go ômana. Ga ômana Malehu le mmatswala wa gagwe. Morediê Morufane a tšwela dikomani tše we. Mmatwala a botša ngwetši; ge a ile a loya Mathsangwane, le ge lehono a tšhetše se-tlhare, ka gure ga bjala, a nyaka go bolaya, monna wa gagwe. Monna le yēna, a tšwela mo we, dikomanong, a ēma le mosadi. A baka ba lwa, ba ile, ba fo ômana fēla.

1927 Malehu, a tloga a ya ga gabo, go babega boloi bja gagwe. Bjare gora, a botša monna, gore o kwile ge mmago le kgaitšedi ya gago, bare, nna ke nna moloi, ke bolale Mathsangwane, ure ke di kwile. Bjale wena, o reng ka baka la tuba e

872

K34/82

832

we. Ke taba mogatšaka, ka gobane, ke e ba dulago
ba e bolabola. Bjaale ka ge le nna a mpōna, ke
nna motho mosegare, bošego ke molwetši. Sepela o
bitše Manyobotlhane, a tle re moromē, re kwē gore
ba tla bolabola gore ke tša bjala goba aowa. A ya
a mmitša a tla.

1928 Ba roma mutsebe (manyobotlhane) bo buka. Ba-
re, re letše re ōmana fa, ka mabanyana, bjaale kga-
itšedi le mma, ba thomile mosadi wa ka boloi, bare, o
wa loya. O loile Mathrangwane o bile o tšhetše
sehlare bjale, o nyaka go bolaya nna. Bjaale
sepela, o butšišē gore, ke nnete, mosadi o wa loya.
A ya ka mo we lapeng la mohlakole, a fitlhetša mantšu
a we. Bakeng sa go fetola sebaka, ba thōma go
ōmana gape. Sebaka sa tloga, ka go tšhaba, sa ya
sa bu botša gore, ke buile fela le dikōmanō. Bjaale
mosadi are, go tla feletšū ka goreng. Ka goriale mo
we, nna ke ya gagešū, go tibišū ba-twadi ba ka
boloi bjo bjaka. Dia kwala mogatšaka, o swanetše
go ya go ba botšū, ka gobane ga gona nannase.
Sebaka sa re, ke nnete, go thibela motho, o thibelwa ka
lentšū. Ke moka a napa a tloga a ya gagabo.

872

K34/82

832.

1929 Malehu o ^wanêgêla ba gabo boloi bja gagwe. Ke tlile mo go lebega boloi bjaka. Ba nthomile boloi, ke thomile ke mmatswala le morediê wa gagwe, bare ke bolaile Mathsangwane ka dithuri Taba ya bobedi, bare nna ke tšheletšê monna waka setlhare ka bja-leng. Bjaale ka ~~monna~~ ge boela, ka ba romêla se-baka, sa go ba butšiša. Sebaka se ile sa boya fêla le dikômanô. Bjaale ka ^{ge}rometšê sebaka ba sa mofetola selo. Ke ge ke botšâ monna gore, ke a tloga, ko botšâ batswadi ba ha, are, ke tle. Ke tšâ na tšewe ke tšwilego ke dirwele. Boloi ke ta-ba ekgolo, dula ke sa bitšâ ba geš, a napa a tšâma a ba bitšâ. Ba tla ba kgobakuna le lo-na le tšatšî le we. Bjaale a ba a nêgêla, ka ô-na, mokgwa o wa ka gôdimu.

1930 Ba ya go kwa boloi bja ngwana wa bôna. Ba ile ba seke ba romêla sebaka, ba napa buya naê, gore ba yo kwa boloi bjo we. Ba fitlha ba hwetšâna Kgolane le yêna Mangwedi le morediê Mo-rufane. Ba dumedišâna, bjaale ka morago ga ditu-medišâna, ba thôma gore, se tlile mo, ka ditaba tšê tšâ ngwana yo. Bjaale mokgonyana are, ke a dikwa ba ga makgolo. Lehono le tšatšî le tihabile

872

K34/82

833.

le mong wa motse ga gona mo. Gomang le tlare ka moswana la boya. Le nna ke tlabane ke topeletse banna ba we, ba lego gona. Ba gona ba siya moredi wa bone monneng wa gagwe, ka baka la gore a balwa.

1931 Ka moswana ba tsogela, ba ya ba kopana, mong wa motse a seke a bona. Bjaale mogolo wa gagwe o kae, o wa mmakatla, kganthe ka moswanyana o mongwe le o mongwe, o no fela a tsogela ka mono. A roma morwa wa gagwe go mmitla. A ya a mmitla, a boya nae. A fitlha ka gore bolabolang, ke nyaka go tloga. A ka a fetola ke motho mo we, polabolang ya gagwe. O bolabola, ka mokgwa o we, ka baka la gore pelo ya gagwe e tletse. O setse a kwile taba, ya gore ba gopotse leina la mosadi wa gagwe, le gopolwa kganthe, o hwile.

1932 Sokane, ke tlile mo, mabapi le di110 tsa ngwana yo. Ke bona a nkwela kowa gae, gaka. Ge a fitlhile, o mpotha gore lena ba ga Sani le mothomile boloi. Le re o loile Mathrangwane. Bjaale ke tlile mo go nyaka gakwa boloi bi o we bja gagwe. A dula fase.

872

K34/82

834.

1933 Merlehu, ke nnete batwadi baka, ba tšobega bega ke nna. Ka baka la boloi bjaka, bja gola-ya Matthangwane. Bjaale ka goriale mo we, nna ka tsoga ke ba romela Matsebe, gore a yo mputšišetša boloi bjo we, bjaka. Ge a ile a ba butša le ntšū le we, ba napa ba thōma go rogana. Sebaka sa baya le mantšū a maroga. Lentšū le ba mofilego lona la tihoka. Bjaale ke ge ke botša monna waka, gore ko botša ba gešū, bjaale ka ge ke sa kwe lentšū. Ke ge a mpotša gore sepela, ke ya ke ba botša bjaale ka ge le ba bōna mo. Ke nyaka go kwa boloi bjo we bjaka, le batwadi baka ba theletšitše ka ditsēbē tša bona. Ke moka ke feditše.

1934 Mangwedi mmatswala a Malehu, ditaba tše we a dibolabolago, ka moka ga tšōna o bolabola maaka. Go ōmana gona re ōmane, ke yēna a gofo ntatella ka lapeng laka. A mpotša ge ke loile Mathsangane, ke šetše ke ija dikgomo tša bana ba gagwe. Bjaale nna, kare o bolatile ke wena wa goba wa latlha ditswaga. Ke moka ra na ōmana ka mokgwa owe. Ke ge ka moswana a nthomela sebaka. Ke fetola gore taba tša dikōma-

872

K34/82

835.

nô, a re tša go řadiwa morago. Ke moka ke mowe ke tsebago gona.

1935 Kgolane dipolabolo tša gagwe. Ke kwile geyo kgaitšedi le mma ba ômanya mosadi waka, ba morêla gore ke moloi. Ba bolabala gore o loile mogatša mogolo waka. Yêna mosadi yo, o bile a latlha ditšwa-ro tša gagwe. Bjuale taba ya go utsentšha mowe matlatleng a bona. Ke baheng la kgaitšedi yaka, are, go mosadi waka o wa loya, o bile o tšhetšê setlhare ka bjaleng. Setlhare sa go bolayanna, yêna a řale a ija dikgomo tša barediê. Nna ka mmotša ge ba bogadi ba morakile bogadi, ka baka la go sekwe ga gagwe. Bjuale nna kamua-mogêla, here ke ngwana wa mma, a ka seke a fo tlhaka ke saphela. Ka mo agêla ngwaka, le bjala goba morula e řu a ke a mpha, go nteboga ka mologwa o we, ke mophuthilego ka řôna. Nna ke-re, lerumu laka le tšwa go yêna kgaitšedi yaka. Ke yêna a tšhetšêgo se-tlhare, o re onyaka go mpolaya a řale, a tšeya moredi waka. Lege go tšhetšê ba ga Sebaře, a ke na taba nabo, ka gobane badimu ba rapa ke yêna. Tlhôgô ya taba, morwa wa yo kgaitšedi, o nyaka go tšeya ngwa-

872

K34/82

836.

na yo waka. Kganthe nna a ka ka bautamêla,
ke ile ka ba botša, gore, marogana a ntwenya. Ba
fetola ka gore a tšeiwe. Ke ge a kwana le ngwa
na wa Magomane. Bjaale ba gomile bare, ba monyaka,
ke a šitwa, a ke nyake bojêla pele. Ka goriale mo-
we, kgaitšedi o tšama a nthapêla manong, a gore
a mpolaê, a šale a tšeya ngwana yo waka. Ke
moka ke feditšê.

1936 Morufane, nna ke tšenetšê mo we, dikomanong
tša bona, ka buka la gore, ke kgale ba tšama ba
rêpana ka nna. Bare, nna ke nyaka gobolaya mo-
nwi wa setlhare, ke nyaka go šala ke tšeya mo-
redi wa gagwe. Bjaale nna hare, ke yêna moradi
wa gagwe, yo we a tšhetšego setlhare, ka gobane, a
we, a tšwaga a rwele ke nna a na setlhare.
Ke mo we nna ke go tšebago, ditopella tšê we dintši
tšona a ke ditsebe. Bjala bjôna keile ka bo bôna bo
na le setlhare. Bjaale moradi yo we wa ga šebašê
keile ka mmôna, o ile a tla. A fitlha ka maunô a
go nyaka seke sa gwe ga yo kgaitšedi. Ka morago
ga mo we, ke ge a re, mapotlêlo aile a fitlha ga
botse, ke dumêla, ke mmotšâ gore le lengwe le pja-
tlegile. Go šetšê semêtlana, bjaale sona sena le

872

K34/82

837.

setlhare ka gare. Ba tšeya ba mošupa, kemoka a bu-
tšiša se thibo, re nyakela a tšeya a tloga nako.
A šiya mantšu a gore, ke sa yo tšama ke kwella,
fêla ke tlatla ke lebotša. Ge keile ka phêpêla le
tlatla le dikwa. Ke moka a napa a tloga, bjaale le
lehono e šu re mmônê, a tliša se botša. Ke moka ke
feditšê.

1937. Ditaba tša ga fêla banna ba we ba lego mo-
we. Ditaba di a kwala, bjaale di a fatlha, ka baka
la gore ke taba tšê pedi. Tabu ya pele ke taba
ya goloiwa ga Mathsangwane. Ya bo bedi ke
ya setlhare sa go nwea. Le ya gonyaka go
tšeya mothepa le yôna ke e ngwe taba. Bjaale
ditaba ka moka, re swanetšê go ditlogêla. Re
rakiseng taba ya mamundi. Ka gobane selo sa
mamundi sere, mmatswala o nthomile boloi.
Kgolane ga se mamundi le yêna kgaitšêdi ya
gagwe. Ya bôna taba e tla no kwiwa, ge nke
yo mongwe wa bona o na lepeleêlo. Re swane-
tšê go wêla kwaleng ga motlhêla wa mamun-
di. Ka gobane batswadi ba mamundi le bona
ba nyaka go kwa boloi bja ngwana wa bona.

872

K34/82

838

1938 Mangwedi o na le phôšô, yo mogolo ga ra-lo-ke le bana. Go riale ke banna ba ba goba ba le mo we lekgotleng le we la goba le le mowe. Rapêla ngwetši wa gago. Phôšô ya gago ke gore wa se-ke wa boetša lentšhi fase, ge a be a go rometše sebaka. Taba e we ke phôšô, ntabe ore nannase. Sepela bo nyêla mpja, o rapêlê ngwetši wa gago. A ya bonyêla mpja, a rama motho gore ke ya rapêla. A ntšha pudi ya go rapêla, bjaale, ba ga tšhane ba bega ngwana wa bona. A re, ditšeba ke bona. Bjaale bare, taba ya boloi ke taba e kgolo, bjaale ka ge e le mathôma ga gona taba. Pudi e, yôna e ke moka e ya bolaiwa. Wena Malehu, o išê pelo fase, o seke wa iša pelo ya gago kgolê. Šala o wa peela monna wa gago. Ke moka ditaba tša ntshe tša fêla ditla mo we.

1939 Bjaale ka ditaba tša Mankepeng Lokweng le Mogau ngwana Raganya. Moradi yo, o be a lebane mogolo wa Mankepeng. Bjaale a hwa e rale morogana. Moratho a tšala a motšeya. Ke monna wa go se nwê bjala, bjaale moradi o wa nwa. Ge a ile bjale, o napa aile, o boya ka mokgwa o we.

872

K34/82

839.

a ratago. A sena taba naê, a dira ka mokgwa owe,
a ratago ka ôna. Dijô a tšama a ija mo bathong,
ka gobane, o be a sa apee. Le gona a na le ma-
tepa, are, buušwa bja lotša a ke di. Ke nyaka bja
leheya. O bolabola buušwa bja leheya, e le gore, o
bôna ga botse gore buušwa bja leheya, o tlaya
a rêka, buupi ka le bentkeleng. A dira ka mokgwa
o we, moradi wa gagwa a ratago ka ôna.

1940 go rogaka mmatswala wa gagwe. Tšatši le
lengwe le le lengwe, ge ba e tšwa bjaleng, o no
tlhwa a roga mmatswala wa gagwe, ka mokgwa
o we, a ka kgonago ka ôna. Go sena motho yo
we a mmolabudišago. Ka tšatši le lengwe, lehodula
ya la utšwa mabêlê a Lekopo, ke mogadibo wa Ma-
gagau. Lekopo ke paya bogadi, o tlogile go monna
wa gagwe, o tlile o dutši ga batswadi ba gagwe.
Bjale mogadibo wa gagwe, o dula a rogana le yêna
Kgadi a e dule ka motseng, ya dula ka motseng,
metse e a rutlwa. Le-robo ka moka ga lona,
le dira ke yêna Lekopo le mogadibo wa ga-
gwe. Bjale monna o be a sa elitlhošomele, a
fêla are, ke tšwa mabjela.

872

K34/82

840.

1941 Mmatswala wa gagwe, are, nna ke nna sekgotlê-
lô. Ke sekgotlêlô ka baka la go tlohaka ngwana.
Ga ke tale nabo mabjaleng, fêla ge motho a etlwa
a hoše merorobe ya gagwe, o tliho êma nna le-
gwête. Morwa wa gagwe o theletsitse dipolabo-
lo tša mmagwe. A gapola, a hwetsana di mo-
tthomola pelo. Ka gabane ore, go bolabola a fê-
la a napola fase ka monwana. A fêla are,
modimu nkabe, o nkwa wa tla wa ntšeya, go
tshwa ke lla, ke matlhako. Bjaale yo mogolo, a
nyuke godula a dira ka mokgwa o we motse-
ng, o baka didigidi. A na fêla a etla a roga-
na, a sa mmolabudisi. Mogungu a se mong
leina la gagwe, mong leina la gagwe, ke kwe-
kwe.

1942 Go sinjiwa ga mabêlê a Lekopo. A sinjiwa
ke monna yo mongwe wa ngaka, wa ga Mašabê-
lê. Pele ga gore a sinyê, Kwekwe, o ile a kgo-
pêla setthare ga Mašabêlê. A mmotšha gore
o tlatla o tšeya. Mamondî wa go utswetšwa
mabêlê, ^{wa} mabêlê a ya pele, a ya a sinja mo
we tšhemong. A mmotšha gore gwa sehe gwa
ba le motho, ka o thii, yo we a swanetsêgo go

872

K34/82

841

kga morôgô. O ba botše ka moka ba motse wa ge-
no. A ya a bu botsa ka moka ga bōna.

1943 Mogangau a ya a tšeya setlhare sela a go-
kyopela. Kgantše o bakile bonyonyo. Bonyonyo ke
mereto ya dipêba. Ba-tlhankama, bare, ge ba di
êpa, ba hwetšana mo we diyago dirotela gona,
ke moka ba kgotla mereto ya tšōna ka menwa-
na ba dupa. Ge ba o kwa e nkga, bare, digōna,
ba dupišana kamoka ga bōna. Gore yo mongwe
le yo mongwe wa bona, a kgolē gore dipêba di-
gōna. Bjuele ba êpē, ba na le matla. Bjuele,
poya bogadi, arc, mabêlê aha, a utswitše ke
mogadibo. Ka baka la gore, a ya mo we ngakeng
e we, e ilego ya sinye. Go bōnagala ga botse,
gore o tšo motlhabêla.

1944 Mankepeng a tiya moradi ka baka la maro-
ga. Ge ba bolabola mabapi le go motlhabêla, ke
moka ba thōma go ômana le mogadibo wa ga-
gwe. Ba ômana moregare, ba le dinong tša me-
rula. Mohgekolo ga gōna gammôgô le monna.
Ka mabanyana ge ba tšo boye, ke moka, o thō-
ma go ragaka mmatswala wa gagwe. A ba balla

le bana ba gohwa. Maroga a we a ile, a tlhomola mmatswala wa gagwe pelo. Ka baka la go tlhoka maatla, a thoma go folla. Morwa wa gagwe, a tlala ke pelo, a tiya mosadi wa gagwe ka mokgwa o mošoro. Gwa tlhoka le motho ka utlhi yo we a la molago. A kgolwa ka nōi, a moleretša.

1945 A tšhabêla ga batswadi, go ba bega bo hodu bja gagwe le goteiwa. Ka nnete, a tiya o diyo bolaya. Be bitšana bona beng ba ga Raganya, ba kgobakana. Ba mmutšiša molato wa gagwe, ge a teile ka mokgwa o. A ba botša gore ke hwêla go utswa. Ke bolaišetše ke kgaitšedi ya monna wa ka. O nthomile goutswa, o re ke nna yo we ke tšo utswago mabêlê agwe. Bjale ge re ômana, ke ge kgaitšedi ya gagwe, e tšwa e rwele le para, a tlilo ntiya ka lona. Gore ke tšona, ga gwaka gwaba le motho, ka o thii, yo we, a ilego a la mola mo we ntweng ya rena. O ile a tiya, a kgolwa ka mokgwa o we, a kgolwago ka ôna, a ntesetša. Ka kwa lentšu lere, o upile. Ke ge ke tšhaba ke e tla mo. Ke mo ka ke feditše.

872

K34/82

243

1946 Re swanelōe goya ro o kwa ka noši. Ba ro-
ma sebaka sa goya, ga mkgonyana. Bere, go sona,
o ba botšē, ka morwana e sale ka morwanyana, ke
rena ba we, re a tla. Re nyaka go tlišo kwa
gore ngwana wa rena o hwelang. A bitšē baga-
bo le bona ba be gona. Sabaka sa ya, sa fi-
tliha, sa fitlhetšā mantšu a we. Mkgonyana
are, di a kwala, ke lebugile, ka mkgwa o baga
makgolo ba bolabotšego ka ōna. Sepela o ba bo-
tšē, ba tlē le nna, ba geišu ke tla ba tšibiša.
A goma a ya a ba botšā gore, mkgonyana
wa lena, o itšē go tšukile tlang.

1947 Dipolabolo tša Kwekwe. Ke morwana, ba re,
go tšoga ba wēla tšela, ba ya ba hwetšana baga
hokweng le bona ba kyobakane. Re fitlhile renya
ka gkwa molato wa ngwana wa rena. Dia kwa-
la, a bolabole re mokwe. O wa dikwa, bolabola.
Kwekwe, nna a ke toebe molato waka gore keng,
le monna yo waka. Ke no bōna a e tšwa hangwa
ko a etla, a ntiya. Go ōmana re ōmanē le mma-
twala le mogadibo waka. Re ōmanēla mabapi,
le bohodu bjaka, bjo we ba nthêrago bare, ke u-
twitšē, mabêlê a mogadibo. Molato, keile ka kgo-

872

134/82

844-

pêla setlhare, ga ngaka e we, ya go sinya, pele ga gore a ya sinya, bjaale are, ke sa tšama ke nya-kêla, ke tlatla ke gofa. Bjaale ka tšatši le lengwe, ka kwa are, o tlê o tšee setlhare sela. Ka ya ka tšeya. Go tloga ka lana letšatši lewe, ke moka bare, go tšio utswa nna, ke be keile ga ngaka go tihabêlwa, setlhare sa gore sa seke sa ntswara. Ke moka ke feditšê.

1948 Dipolabolo tša Mankhepeng, pēbana ya mma ka tšotho setlhaga e bega munteleng. Ditaba tšewe a dibolabolag, ka moka ga tšona, nna ga ke ditsebe, ka baka la gore mo we, botagweny bja bona, nna a ke be nabo ga mmôgô le mohlgekolo yo. Ga na lehono, ba ga mahgolo, le ka tloga le ngwana yo wa lena, e tlare, beke e sešu ya fêla, le tlabu le setšê le temwe ke tša gagwe. Mollô o fiša yo a o ôrago. Nna ke tlwaetšê, tša go ja, a ke fagele ke motho. Ke tšama ke ja malapeng a banna, ba bangwe, tšê nkego nna, a ke na moradi. A ke ôna molaô. Lehono, a nwa bjala, re tlilo lala re thibile ditšêbê, a rogana ka mohlga, o we, a ka kgonago, a roga mma. Taba kgolo kere, e ke le mpotšê gore ke molaô, wa gore ke tšamê ke ngathêlwa diatleng

872

K34/82

845.

mosadi a le gona, e noba matswanetša ngwako. Gona le ditopelane tše dintši, bjaale nka seke ka dibolabola. Bjaale ka ge le nkwile ge kere, pēbana yamma ka tšhōthō se tihaga e be ya manteleng. tlhalošo ke gore, ditopelane, tše we ditlago ka letšatši le letšatši, dibeina pelong. Bjaale ka polabolo ya setlhare, mosadi o wa kgopela setlhare kantle le monna. Ke mteile, ka buka la go se nka pēle tša go ja. Ke moka ke feditše.

1949 Ba bōna phōšō gōdimu ga ngwana wa bona. Taba a ba e melle le na ba ga Raganya goriale ke Mabjale yo we a dutago le ba ga Lokweng kyaufsi. Ke nnete, e šita le rena, re a tšiba ditšebē ge malešupane a ōmana. Le tša go ja a fage, nna ge ke fēla ke mmōna a ija le rena, ke be ke gopola gore, o na le dipelo, o bōna ga re šeba ka nana. Kganthe ga gobjaale, le motlhang, re šeba ka mokhuša, ke fo bōna a ija. Monna yo wa ga Lokweng o wa tšhaka, a na mosadi. Ga re e melle, re a kwa gore ngwana yo wa rena, o na le phōšō. Monna o tšeya mosadi a dirēla gore, a tlē a mo apee. Ge o ka tsoga wa baya, wa tla wa re botša mooka, a mabjaale, re tla gotiya. Ke moka ditaba tša bona

872

K34/82

846.

tša fêla dietla mo we.

1950 Molandiši wa ditaba Mabjale Mabakane, a tswa letšhe mo nageng e. Mphatho wa gagwe ke letuba (matuba.) A re, gotloga ka lona letšatši le we, a peela monna wa gagwe tša goja. Mašapa ka moka a fêla, a kwana le mmatswala wa gagwe. A latlha le mokgwa wa go gôrôga bošego, a gôrôga le ba bangwe basadi ge ba gôrôga. Kgati ka tšatši le lengwe, e ya laya, Kwekwe, ke mosadi bjaale, o bjaale ka basadi ba bangwe.

Temana ya 3 mosadi wa go setlhokomêle tša tša lapa.

1951 Go setlhokomele tša lapa, ke taba e ngwe, e ya, ya, ya dira phapano magareng a monna le mosadi wa gagwe. Mediro ya lapa ke e mintši, ka goicale mowe, mosadi o swanetše go leka ka maatla go dira mediro e we ka moka ga yôna. Lapa le ngwako ge ele tše dibotse, di wisā pelo. Bjaale ge lapa le ngwako e le tše dibotse, di swanetše go swanetsana le dijô tša lona. Mosadi a ka kgôna go a peya tša goja, ya ba lapa la gagwe le na le ditšhila, ga tša botsefala le tšona dijô. Ka buka la gore le tlaaba le ija le tu-

872

K34/82

847.

pêla ke leretha. Dikgogo ke masāedi, bjaale mosadi ga eke lešāedi, le tšona di napa di o ketšā bošāedi bja gagwe, ka gonya masepa a tšona lapeng. Kabaka la gore a kgone go inama, o tla hwetšana a šiši-miša.

1952 Mosadi wa lija ka pitšā, ke mosadi wa lekhuhudi. Ge a bone se jō se se botse, a nyake le gošupa monna ga mmōgō le bana. Bjaale mosadi wa mohutata o we, o no dula a fapana le monna wa gagwe, ge a ka molemoga. Go na le tšatši le mosadi a ka ya go ga gabo, a hwetšana go na le nama. Ba mongathela, a tšwa a rwele. Bjaale ba no e bōna fēla ge a e tšwa, a rwele, mo we e le-wago ya seke ya boniwa. Bjaale ka kgogo, nama ya kgogo, e na le molaō. Nama ya go lewa ke monna, ke sehora (mokhu-khuthō) mafafelo, menatla, molala le sekgwele. Ke tšona ~~dimana~~ dinama tše we dilewago ke monna. Tša go ja ke mosadi le bana, ke dirope, mahuba, la mafafelo a go šimuga mahubeng. Motlhamkama o ja seripa se sengwe sa molala le tlhōgō ya kgogo. Mue le ōna, a swamelwa go lewa ke mosadi. Empa basadi bu lija ka pitšā, ba nyaka kudu go ja nama tša go le-bana banna. Go bjaale ka nama ya marapo, a ya

872

K34/82

848.

swanelwa go lewa, ke mosadi. Telo ya monna e swane-
tšwe go tlhatšwima.

1953 Bjaale ka mosadi yo Mphodi le Motala mongule.
Motšwi wa dikgomo tša go tšeya Mphodi ke Mathêthô.
Ke dikgomo tša moredi wa gagwe Mašabele. Bja-
le, gona le ngwana yo we Motala le yêna ke ngwa-
na wa Mokoto, ke mogadikane wa Mathêthô. Bja-
ale ke ge Mathêthô a hwetšana dikgomo tše we tša
go nyala moredi wa gagwe, a tšeya Mphodi. O be
a nyaka gotsoša lapa la gagwe, ka gobane o ile,
a ba le ngwana wa mosetsana ka othii. Monna,
yo we a swanetšego go tsena ka ngwakong wa mo-
sadi gwaba Motala. A tsena ka ngwakong wa ga-
gwe. Mong mosadi wa go tšeya ke Mokoto ke Ma-
lapane, ke mosadi wa Motala.

1954 Motala o na le basadi ba babedi Malapane le
Mphodi. Bjaale ba motšiša yo mongwê mosadi Matšoro-
kane ke la dikwêrô, mong leina la gagwe ke Masega-
bu. Bjaale o na le basadi ba bararo. Mosadi wa
go tšeiwa pele ke Malapane ngwana Malapane. Wa
bobedi ke Mphodi, wa bararo ke Masegabo. Mosadi
wa bone ke Mabore ngwana Mongale. Kgomo tša ra-

872

K34/82

849.

ngwane ntšeya kgomo diboele šaheng.

1955 Mphodi yaba moradi wa letša kapitša. Medirong ka moka ya lapa le ngwako, o be a e dira ka mkgwa wa molaš. Bjaale phoš ya gagwe, ge a bolaiile kgogo, o fahella monna kgoto (sekoru) le monatla fêla. Bjaale a foya a ija, a sa mmutsiši, kgantše ke moka o napa a modira moradi wa leja kapitša. A ka a mkgala ge aile a ja, sehgwetšwe. Ka tsatši le lengwe, a bolaya kgogo. Kgogo e we, a ya ka, ya bōna ke motho, mo we, e lewêlago gona. A ija ka moka, a e fetša. Monna oile ge a fitlha, a dira se nkego o be a se gona mo gae. A tsēna ka ngwakong, o tšela monna bušwa. A thōma go makala ge a le ka gare ga ngwako.

1956 A bitša Marwale, araba, morogō wa papago o ile kae, a ke tšebe mma. Bjang, ke sa diyo tōwa gotloga mo, bjaale go šetše gwa tsena mang, a ke tšebe. Ke tla le tia, ge le dira ka mkgwa o, le lēma pelo. A ke nyake bana ba goutšwa nna. Ke be ke bolaiile kgogo, bjaale ka ba šebetša ya bōna. O botša monna ge a riale. Monna are, ga gona tuba, ga ba latlha ba llê. Ba tšwaêla a ke nyake bana

872

K34/82

850.

ba mohuta o. Monna a goma a boëla morago, a sa ja, buuxwa bjo we. 'A re, ga ke modikana a jago moratha.

1957 Ke maunō a goraka monna ka ngwahong wa gagwe. Ka morago a bataya, e ngwe, kgogo, a dira, bjaale ka ela ya pele. A thōma go rogaka bana, bjaale ka pele. Monna, are, gobōnagala gore wena, a o sa nyaka go ntsoelēla. Bjaale nka seke ka go tiya, ka buka la morōgō, o we, wa gago. Wena mong ka noī, o diyo ba moradi wa le ja ka pitšā. Ka goriāle mo we, o seke wa belaela, ka gore nna a kij dijō tšā gago. Nna nka seke ka kgōna go ja moratha, a ke modikana. Phōšō ke dirišā ke bana, bana ba utswa, le bogadi bu tlo fo ya ba dira bjaale.

1958 A lesetšā go ja dijō tšā gagwe, le goya ka ngwahong wa gagwe. Motlhang a peile morogō wa matlhare, bana, e be ba sa utswi, e be ba utswa fēla motlhang ele morogō wa ruma. A napa a ngaletšā le goya, ka lapeng la moradi. Lehufu la moradi la tuka, are, o tlile o mponetšē bjaale, o ntlogetšē. Monna are, molato a se waka, ke

872

K34/82

851.

wagago. Modirô wa bošego, o nyaka ge motšo a hošê, bjaale nna, nkapeke ka kgôna gotla go tšê-na ngwakhong wa gago, ke sa ja tša go ja. Go bô-nagala gore le a nthaka, a o rake ke motšo.

1959 A rutla motše wa gagwe, a tloga. Pele ga go nanišela ngwako gôdimu, ba dira gore bakgo-bakane se a na Mongwale. Gore ba kwe gore, molato keng, ge a nyaka go tšwa ka motseng. Ke molaô, e be ba ka se fo tšena, ka mowe, motseng, wa mokgalabje yo we, wa ga Mongwale, ba rutla ngwako kantle le gore mong wa ngwako a tšebe. Ka gobane mong wa ngwako ke yêna Motala, o a-gile ke yêna.

1960 Ke boetšitšê maoto morago, ka baka la morathu. Mosadi o ile, go tloga, a ya ga Matšhotšha Mo-nqale, go mmošša gore monna a tle, ka ngwakhong waka. Ka baka le we, nna ke nyaka go ba tšwêla, ke bônê waka mmoto ke dulê go ôna. Molato keng, a ke tšebe, gore molato keng. Taba e ke tšebago, ke gore, ke kile, ka bolaya kgogo, bja-ale bana, ba šala ba utšwa morôgô o we. Ka go-ma ka bolaya e ngwe, le yôna ba šala ba utšwa.

872

872

K34/82

852.

Ke ge a mpoša gore yēna, go tloga lehono, o boe-
tša masto morago, ka baka la gore, o ile nka seke-
ka tja moratha, a ke mmeindi. Ke a bōna molato,
wa gona ke o no we.

1961 Matsokotša, a tloga le moradi, a ya naē, go
kwa gore molato keng. Ke tlike mo Mongaale, ka ba-
ka la moradi yo. Ke no bōna a fitlha koma gae ga-
ka. O bolabola gore wena a otle, ka ngwakong wa
gagwe. Bjaale ka goriale mo we, o nyaka go rutla
ngwako wa gagwe, a yo bōna wa gagwe mmoto, a
dulé. Di a kwala, motho ga thibelwe se fute, fēla
nka seke ka gobotša selo ga na bjaale. Tabu kgo-
lo, kere, a sepele a yo botša ba gabo, e be bōna,
ba tlogo go kwa phapanō ya rena. O wa dikwa
moradi, ke a dikwa, ke tla ya go mmotša ba botša.

1962 Mphodi ke ngwana Maphore, a ya a tšibša ba-
twadi taba e. Batswadi ba gagwe, e be ba dula
kgolē, Mankhélē. A phara taba, a bu luta, a ya
a bu botša taba e we. Di a kwala, robula, e tlare,
ka morwana, ra ya nago, ro o kwa taba e we. Le-
ana, ke sa tšama ke botša banna, ba se bukae, ba
go nkwša taba e we. A dira bjaale, a botša ba-

872

K34/82

853.

na, ba se ba kua, ba we ba swanets'ego go mokwisa
taba e we.

1963 Ka morwana ba uela trela. Ka baka la bokgo-
lê, ba tsoga, ba faga tša go ja, e sale ka morwa-
nyana. Ka Gobane, ba tšibile ga botse gore, batlile
fitlha moregare. Ditaba e ka sebe tša lehono, le
sehe la re sepidiša ka maatla, re swanets'ego
sepela re khutsa. A o wa, ba sepela morepele, o
mmotse, wa go sepela ba khutsa. Moregare o mo-
golo ba tsena. Ke lebaka la madula gae, ba ba
hwetsana ba le gona gae. Bjale ba ba tsibisa
gore, re tlile mo ka baka la taba tša ngwana
yo. Ba botša Matsokotša, gore a yo botša Motale.
A ya a mmotša, bjale, are, dia kwala, re tla di
bōna ka morwana e sale ka morwanyana. Awa,
ba kwana ka mokgwa o we, bare, moa gaona
lešidi, ke moka ke gona boele.

1964 Tsoga o jê malakane, mat ditla le mesoga
ditribjike moka ba tsoga, ba ya bakgobakana kyo-
rong ya Motale. Le bōna ba ga Mongwale ba
fitlha. A o wa, a gwaka gwaba le phuthi xela
le le naka. Bjale ba ga Maphoru bare go

872

K34/82

854.

Matšokotšā, o ka ba botšā, bosele, re nyaka goba re e kwa ditaba. A tiibišā ba ga Mongaale, bjaale bōna ba tiibišā Motala. A re, ke a dikwa, fêla mogolo golo yo mongwe, o re, nonyana go lla e e tihubjago. A ka thaila ra mokwa.

1965 Mphodi, nna ke makatšā ke monna yo waka, a satla ka ngwakhong wa ka, le tšā go ja a sa ja. A ke trebe gore molato keng. Ka buka le we, ke bōna ya botse gore, o nthaka mo motšeng wa gagwe. Ke ge keya ga Matšokotšā, ke mmotšā taba e. Bjaale ke etla naê mo. A fetola ka gore bokaone ke gore, ko bitšā batwadi baka, ke ge ke phara ke tlilo le bitšā. Bjaale taba e keilego ka e bōna, ke taba ya nama ya kgogo. Keile ka bolaya kgogo, bjaale bana, ba šala ba šebolla morôgô wa mokgalabje yo. Ka goma ka bolaya, e ngwe, ba goma ba šebolla. Bjaale ke ge a boetšā matoto, a gagwe morago. A bolabola gore yēna a se modikana, a ka seke a ja moratha. Ke moka ke feditšē. Kgopolo yaka e ngwe, e be ele ya go rutla matopa, a ka ka tloga, ka bōna waka mmoto ka dula.

872

K34/82 855

1966 Motala, ke thabile kudu ge go tlile lena batwa-
di ba mosadi. Ngwana yo wa lena yo, ke mosadi
wa leja ka pitša. A ke mosebe, le yēna, o wa dikwa.
Ga gona tuba e ngwe, e we, ke fapanago naē, ka
yōna. Taba kgolo, ke gona gobuina modikana, ka
ja moratha. Motlhang a sebugo ka nama, nna bja-
ka buuwa ke moratha, bjaale nna malaō o we, a
ke kwane na o. Mosebetho wa bošego wa banna le
busadi, o sebēwa ka mpa go hora. Ke nnete di jō
tša ngwana wa lena, a ke sa ja, le ka ngwakong
wa gagwe le go ya, a ke sa ya. Ke dirile gore a
tlē a libitše, le tlē le kwē bošadi bja ngwana
wa lena. Go ba bošadi ke bjaka, le seke la ntšha-
ba le mpošē. Ke tšhabile, go modumella, gore, a
tiē dintlo tša gagwe, ka ntle le gore le lena le
kwē le gotseba. Morena ke moka ke feditše.

1967 Banna ba loma se nkhō, bare, ture, kudu ba
ga Maphora. Ditaba tša ngwana wa lena šedine ba
ga Maphora. Re a dikwa, bjaale di a swabiša.
Gela re ditsebe gore ditaba di ka mokywa o we, le
gotla nkabe re ratla. Re gopola busadi ba we,
re nego nabo malapeng are a rena, ga ba bjaak
ka yo ngwana wa rena. Ga gona motho yo

872

K34/82

856

a ka kgotlelago. Mokgalabje yo wa ga Monguale, o
lukile, ge e be e le ba bangwe, nkabe ba teile. Bjaale
le ditaba tša mohuta o, a se tša go kwa ke batwa
di.

1968 Ditayō gōdimu ga mosadi, o laya ke batwa-
di ba gagwe, bare, o wa bōna, gela a be a goteile,
nkabe le gobolabola re ka seke ra bolabola. E be re
tla no topa, mapara, a rena ra tloga. Bjaale re
bolabola ka buka la gore, a go tiya. Papagwe are,
a wa bēlēga ke nna, gela mudi e be ele aka, o be
o ka seke wa dira, ka mokgwana, o, o dirago ka ōna.
Taba ya mohuta o, a ke nyake gore, ke tsogethe
sa e kwile, e be la mathōmō le mafello. Ge uke
o furile ke motho, o napē, o latlhe. Motho yo ke mo-
nna wa gago. Mosadi a topa nonyana, o topēla mo-
nna. Wa bēka mogwapa wa beya, o beetše monna.
Wa peya mae, o wa peetša monna, e seng wena, mo-
sadi a ji mae. Le ditaba tša tšewe, o dibolabolago,
tša godula mmotong wa gago, a ke dinyake. O
mpja ngwanaka, e re go gotšha ja selo, ya latšwa me-
lomo. Ke moka šulang ga botse, ba ga Monguale, ba
tšeya mapara a bōna ba tloga.

872

K34/82

852

1969. Ba laile bokwago, a latlha bohuhudi. A dira bjaale ka basadi ba bangwe. Monna a morata bjaale kage, a rata ba bangwe basadi. Batwadi ba kwa le ge ba le kgole, gore ngwana wa bōna, o dira tšē dibotse bjaale. Le bōna dipelo tša bōna ya ba tšē ditšhweu. Bjaale batwadi ba moradi, ba dira bjaka bjo bontši. Ba kgopela ba swadi ba rwala, batla go phumula botwadi bja ngwana wa bōna.

1970 A ba tihabēla kgomo, E be ba rwele magapa a phethago menwana mmedite sefelo. Ka baka la bokgole, e rile ge le trufi le thōma go swara, ba o kwa, mokgoti o tihabja. Mokgoti wa aiaai, bo a trena ga Mongaale wa malapong. Basadi ba motse ba tšwa ka malapeng a bōna, ba ya go gatlhantšha bjala. Ba ga tlhanetšha ba swadi, ke moka ba ya ba bo roela, ka lapeng la Mphedi. Ba tse-ntšha maduma a bōna ga Mongaale. Ba re, Maphoru, o re maduma. Mongaale, a mogela, maduma a bona. Ba ba a peela tšū go ja, ba ja. Kamorago ga mo ballē, ba ba fa sefelo sela bunwa. Le bona ba tšeya legapa le lengwe ba nwa. Ke bošego re tla bōnana na beng ka moswana.

872

K34/82

858.

1971 Ke nnete, o swanetše go ba tihabêla kgomo, ka go riale ke gošupa bo mahgolo wa gago gore kwano, e gona. Ke molaō wa gore ge mothepa go bu mosadi, a ile a dira bošae di bo gadi. Batswadi batla ba bōna bošae di bja ngwana wa bōna. Bjale ba mahgale mēla mo we bošae di bja gagwe, a ba kwa. Ba swanetše go neša pula, e tle e thibē segolo sa moredi wa bōna. Pula ke bjale; bjo we bjo phumukago bošae di bja ngwana wa bona. Ka moswana a bitša ba kgōrō ya bona, ba ga Mongaale ba kgobukana. A ba begēla taba e we. Ba re, ba ga mahgolo wa gago, ba dirile ga botse, ba šupa gore, medirō ya mosadi, a e tšwe go bona. Wa bona, ke goga motse, ke tšona di a ga metse tše. Ditseba ke wena Mongaale. Kgopolo yaka ke go ba tihabêla kgomo. Ba re di akwa la.

1972 Ba botša sebaka sa bona, gore repela o babotše morōgō wa bona ke kgomo. A ya a ba botša, ba leboga. Ba re, a ba re nyakelle motlhabi. A boetša mantšu morago. Monantso a se tihabe, ba mogone-tša, yo mongwe, are, Mongaale wa kwala, bona a ba nyakelle motlhabi, a ba tihabêle. Ke tswanêlo

872

K34/ 82

859.

ka gobane, o ba file. Bare, di akwala. Sepela o ba botšē, ba nyakele motlhaba, a ba tihabêlê. A ya a ba botša, ba nyakela motho a ba tihabêla. Ke moka ba trena modirong wa go tswiya.

1973 Ba jana motšhatšhathano, bakgonyana ba feta le mphapha, ba gogadi le bona ba feta le wa bona mphapha. Tihogō le dibēra tša apeiwa, ba apeya e ngwe ya gošeba maišwa. Ba ja tša goja, kemo-ka ba trena dinkgong, ba thokolanya. Ba ntsha pitša e kgolo, ba e beya kgorong, e ngwe ba e fa ba goga-di ka ngwakong ba nwa. Ba tihwa ba le mokete-
ng o mogolo. Mo apei wa nama, ka merithi, a ri-ta madi, kemoka nama e budulê. A ba bega go-re nama e budulê. Ba a ba gana nama bjaale ka ela ya go jana motšhatšhathano.

1974 Ba lala ba butšē difate. Ka morwana ba faga maišwa, e sale ka motswanyana. Ba ja. Ka morago ga mo ballê, ke moka, bare, aowa, šalang, re sa ba re tšhaba le tšatši. Ba dumêlê, ba tla dumêla. Le nte bogeleng ka muatla ga bo mahgolo, goriale ke Motala, ditla trena. Mefello a ditaba tša Motala le Mphodi.

872

K34/82

860.

1975 Molaudisi wa ditaba ke Matsiokotsi, o tswale-
tšwe mo nageng e. O ile a ba monna ge a le Mapu-
laneng. Go golêla, ke gore, o ile a tšeya moradi gô-
na. Ka gobane ge bare motho ke monna, ba ra ge
ana le moradi. Ge a sena moradi, ke kgôpê, ka gori-
ale mo we, e iu a gole. Ka baka la gore, lebitle-
ng la mohu, a ka xhe a ya, go boloka motho ya
a hwilego. Go ya banna, ke gore ba ba nago le ma-
lapa. Mphathô wa gagwe, ke le tuba (matiboa).

1976 Matsiokotsi a tšwela pele le tihlano ya le-
loko, ya kgorong ya gabo. Basadi ba Motala e
be ele basadi ba bane, Malapane, Mphodi, Masega-
bu le Mabore. Bjaale Malapane, a ka a ba le
ngwana wa motlhankana le Mphodi. Malapane
a bôna gore lapa la gagwe le ka hwa, a tšeya ngwe
tši. Ngwetši o be a lebane ngwana wa Malapane
wa motlhankana, bjaale ngwana yo we wa gagwe
o ile a šolokwa (yohwa) ntweng ya Mutipi. Ke
ge a tšeya Mabore, Motala a dula naê. Ba-
na ba Mphodi ya ba basetsana fêla, maina a
bona, mogolo Murwale a tšeya ke baga Malena.
Dikgomo tšê gonyala yêna, ba dija kamoka. le

872

K34/82

861

kgōthwane Mamobu. Mabore, a ba le bana ba base-
tsana, le kgōthwane la bōna yaba wa motlhanhana.
Masegabu, a ba le bana ba babedi ba batlhanka-
na. Maina a bōna, magolo ke Matlala, mora-
thu ke Matsentse. Malapane a goma a tšeya
ngwetši wa babedi, go leina la gagwe e lego Nkwa-
ne Ngwana Mabakane. A dula le Matsentse, ka
gabane magolo oile a tšeya moradi, ka dikgomo tša
gagwe tša le bēhō.

1977 Lehu la Motula, ba tiya motse ba ya ba aya
moraka. Mohgalabjê, a re, go morwa wa gagwe Matta-
la, ke ya gohwa ko wa morakeng. Le seke la mpo-
loka gona, a owa, letle le mpolokê mo maruping
ka gare ga lešuka. Morwa wa gagwe, a re, gona
go kaone, gore re seke ra tloga. A re, a owa ngwa-
naka ke lebaka la gore ke khudugê lefaseng. A owa,
le kubu la ya la agiwa le leraka la dikgomo.
Mengwako go sa agilwê fêla magōkyō, e se in-
ya tihabiwa. Ke moka mohgalabjê a tihubēya, a
sale ka leobong. Kgumfi le ge a tlilo feta, ba-
sadi ba gagwe ba tihubēya. Le bona ba babja
kudu. Mohgalabje wa batho, a hwa, basadi ba
gagwe, ba le bolwetšing bjo bogolo. Ka moragō ga

872

K34/82 862.

poloko, ba ba kaone. Batho ba ba tlogo maemong,
ba fotla go ênêla lupa, beng ba ê-mêlwa ba
mo bolwetšing.

1978 Mengwako e be e iale maruping, Mphodi a ya
aga gagwe. Ka morago ga sellô, ba thominia go a-
ga mengwako. Ba se ge ba yo tiya wa Mphodi,
a gana, are, waka ga o teisi. Yo a nyakago
gotiya, o swanetše go nkagêla laka le gora, mo
gonyakago ke nna. A baka ba mmulabodiša.
Motiya se nyalo, a tšoke go boeletša. Mphodi o
bôna ga lešabetše, lehono, o e tša ge monna
a sa phela. Fêla ga gona molato, motlhôlôgadi
ga thibelwe se fete.

1979 Moagi wa ngwakô wa Mphodi, wa aga ke Ma-
tšokotša. Keile ka moagêla, ka gobane, kumoka e
be ele bana. Ka dula le mosadi yo we. Ka mo-
rago, a nthaka ka ngwahong, ka tšwa. Ka goba-
ne ge motho, a goraka wa fo ganêla, ka mo-
swana o tla boya le nku ya go tswiwa. A mo-
raka ka gore ke nna mokgalabje, ke gore a
sa bôna kgwedi, ka goriale mo we, ke gore o gu-
dile. A sa nyaka tša banna.

872

K34/82

863.

1980 Lehu la Mphodi. A tllhabega a babja, bjaale a tlhoka mooki. Ka bolha la gore, o ile a raka Matsikotša. Le wa goya go bitša batwadi, a tlhoka. Bjaale Marwale o be a bikhilē, moradi a setše le Mamobu fela. E sale ya manyana, le go bolla a sešwa bollē. Bjaale a robala le yo we, moredi wa gagwe. Ka tsutši le lengwe, ngwana a tloga, a ya a dula kantlē. Ka moragô ga lebaka, a boela, ka ngwakong, a fitlha a šikinya mmagwe. A kwa a sa mmolabudisi; dihuba di bile ditšwa ka dinkong. A thōma go makale. A tloga a ya ga mogolo wa gagwe. A ya a mmotša gore, keile ke tšwa mma, o filo nkhomolēla.

1981 Pelo ya marwale ya kgaoga, mohôlo wa gage wa kwa botlholo. A tloga le moratho wa gagwe, a mošala moragô. Ge ba fitlhilē, a hwetšana gore, mmagwe, o hwile. A twalla ngwako, a tloga. A lata Matsikotša le Matlala, a ie go bona, tlang le mpontšheng. Ba ya naē, ba hwetšana gore, o hwile. Ba twalla le buti, ba dula la peng. Bjaale tlhōgō ke ya ga Maphoru,

872

K34/82

864

ka baka le we, go swanetše^w gore motho ayo ba
tsibisa. Rena re ka seke ra diya selo. Diakwa-
la, a sumiwe.

1982 Motho o ruele ke phiri, poloko e be e sale ya bošego.
Ba roma Matsentse, a ya a ba tsibisa. Ge letša-
tši le dihêla, ba fitlha. Ke moka ge letšufi le
thōma go swara, ba rwala dipolai tša bōna, ba
ya go ēpa lebitla. Ke moka ba boya, ba rwala,
mohu, ba moiša ga gabo. Ba boēla ka gae,
ba fitlha ba gotša mallo, kgorong, ba robala gō-
na. Phiri ya rwala e ruele, morago maboēlo, a
gōna. Ba lla selo sa mohu, ka morago ba pala-
kana.

1983 Mamabu a tloga le mogolo wa gagwe Marwale,
a ya a dula naē. A gola a dutši mowe kgorong
ya Malesa. Ba ba ba mmolotša, ba moaloša, bja-
ale ke mothepa. Ba ga Mongwale ba latlhetše
ten. Dilo ka moka tša le bollo, ditšwa dile diatke-
ng tša Marwale. Matlala a noya, a fêla a
ba bona. Motho o šika le bolwetši, ge a babja,
Marwale a fêla a eya a bega Matlala
bolwetši bja ngwana. Empa a sa tihokomele,

872

K34/82

865

a nore, ka tšatši le lengwe, a ê, a mmônê, kantle le setlhare. Bjale o reng, o tšilo no bôna, molwetši, ka matlhô fêla. Molwetši o ôka ke mooki. Kemo-ka, a mohomolêlê. A šala a nyakella moratho wa gagwe ditlhare, a tšusege a folê.

1984 Mamobu a lošwa ke ba ga Malatê, a kwana nabo. Ba romêla mabotšo a batswadi, ba a romêla gona ga Mā¹⁴ale, ka gobane mothepa o dutši mo we lapeng la gagwe. Yêna Marwale a ya a tšibiša ba ga Mongwale. A re ke bone, motho a fitlha, kowa gae, gaka. O re, o rumile ke ba ga Malatê, bare, ba kwane le Mamobu. Dia kwala, goriale ke Matlala, sepela o mmošê, re hatla ka morwana e sale ka morwanyana^{na}, go tšilo kwa tuba e we.

1985 Batswadi ba Mamobu ba a mogêla ba ga Malatê. Ka morwanyana, Matlala le Matšokotša, ba ya mo we ga ga Malesa. Ba fitlha, ba dula, rebaka e šu se fitlhê, ba se letêla. Ka moragonyana, a fitlha. A goma a roma rebuka, sela a go tšena ka sona, gore, tšibiša ba ga Mongwale, ke sa buile ku mantšu a la a mabana. Sa babo-

872

K34/ 82

866.

tša, bare, re a dikwa. Bjaale matsatši a bo le-
hono ke sekgowa, ngwana o e thatela ka noši.
Ka goriale mowe, o swanetše go tšwa ka ngwako-
ng, a dulê mo ntlê, re bitše mothepa le ôna, a dulê
mo, re kwe nnete, ge a dumêla.

1986 Mankgakgati a mothepa lefakorong, mabotšo panto
le lesame. Motliša mabotšo a batswadi ba bo mo-
thepa, a tšwa ka ngwakong a dula lapeng. Ba
bitša Mamobu le yêna a tla a dula. Bjaale go
lukile, o ka ba butšiša, bana ke ba mang, ke ba
matlala. Ke yêna yo we, a swanetšego go ba
butšiša. Mamobu o wana, are, ee, o wa mmôna
motho yo, o re, o rumilê, ke ba ga Malale, bare ba
kwane nago, ke nnete, are, ee. Bjaale mankgakga-
ti a lema a kae, a ntšha le-fakorong, wena
o ile wa mofa bo kae, ke ile ka mofa sethepe.
Ke sethepe sa lyaola twitši se lupiša ba foleli
le ba otihhi ba dinti ngwanaka. Bjaale a o tla
thaoga, wa ba o re twenya ka goboluboka. Are,
a o wa. Ba jêla pele bo a bolaya, ge o monya-
kile, e be ke moka, o manyukile. O wa bôna re,
a mogêla mabotšo a, are, golukile. Ba a mogêla
mabotšo, ke moka go fedile, ke gona ba a moge-

872

K34/82

867-tše ba ga Malalê

1987. Ba ga Malalê ba nyala ka lesome la dikgomo le dipudi tše tlišaano dinago le diponto tše tharo dinago le lesome le setlišaano. Bakgonyane bafitliša, ba go roma ke Malalê, gore ba tšê gonyala. Ba dumediša ka setlišaano, ba ba botšha gore, re tšile go nyala. Golukile, e tšare ka moswana, ra tšama re tšiša butswadi ba ngwana. Bjare gora, aya a ba tšiša. Ka moswana ba kgobakana. Ke moka ba ba phôpêla, ba ntšha tšona dilo tše we, dingodilwego ka mo godimwe.

1988 Dikgomo tša go tšwa Mamobu, tša nya tšhalano ya le loko. Matlala a bōna Marwale a etla, go yēna. A re, ba ga Malesa, ba itšhe ba yo ga pa dikgomo tšela tša go nyala Mamobu, bjale ba ga Malalê ba gana natšo. Ka goriale mowe, wena o swanetše go tšama o dikgobakanya, ka tšona o re nyakelle lapa la rena. A tšama a dikgobakanya. Ka moka ga tšona, a digapa, a dibe ya šakeng la gagwe. Bjale o sa gopola gore a loše moradi.

872

K34/82

868

1989. Marwale a loša mosadi, a kwana naê. A tla a botša Matlala taba e we. Bjaale Matlala are, o be o sa tswanêla go loša mosadi, mosadi wa lena, o gôna ga malome wa lena. Ba fapana le Marwale, are, o lukile yo no ke molōšitšego. Go lukile, ge wena ka noš, o tihala ga malome wa gago, ga gona taba. E be go ka reke gwa thōma nna. Re tla êmanyana, ke sa nyakêla tšhalete, ya gore ge re e ya, go nyala, re ê nayo. Ba kwana mo we tabeng e we.

1990 Morwa Marwale a imiša makgolo wa gagwe. Ka morago ge Mongale a sa nyakišiša mašeleny a we, a tlayago naê, motlhang ba e ya gonyala. Motlogolo wa gagwe, a ya a imiša kgarebe e we. Ge ba sekeša, mothepa, wa bolabola gore, ke imišitšoe ke monna wa ka. Marwale o e tšoe Matlala borwa. Go êla motho borwa, ke go mofora. Mosadi yo we a molōšitšego, o molōšeditšoe morwa wa gagwe. Gore di kgomo ge di tšwa ga Mongwale, tšō nyala, dibe dinyala morwa wa gagwe. Ngwetši yo we e be wa Marwale. Bjaale ge e ke phuthi, a ya tso-gêla dilong, e tsogetšoe morago.

872

K34/82

869.

1991 Matlala a gana le dihomo tša gonyalla motlogolo moradi. Bakeng sa gore ke yēna motlogolo yowe, a swanetšego, go tšeya dihomo a ya a nyala ka tšona ga Monguale. Marwale, a fitlha, o hwetšana e ka ba ga Monguale, a ba trebe. Are, ke tlile mo ka polabolo e la ya rena, gore dihomo a ditšwe tšo nyala. Are, tšo nyala, a dumêla. Ke ingwetši wa mang, are, ke waku. Bjung, ga botse, ka gobane, mami wa dihomo o letše kenna. Are, o wa kwa, ge go le bjuale, nna a ke dumele. Dihomo tša ga Monguale diha seke tša dira motse wa ga malesa. Moradi are, lapa ga leji le ngwe, ke dihomo tša mma, ka goriale mo we di swanetše go tšeya ke nna. Matlala are, sepela o bitša ba geno, ke tlatla ke go lokolêla tšona.

1992 A tloga a ya a bitša ba ga Malale le manna wa gagwe Malesa. Bjuale a ba botša gore, retla ya re kopana ka tšatši la gore. Ke sa yo botša Matlala gore le yēna, a botše ba gabo a seke are, ke motsogetše. Bave, di a hwala, sepela o mmotša sepogo a sa loka. A ya a mmotša gore ka tšatši la gore re tla fitlha. Are, golukile.

872

K34/82 870.

1993 A gafêla Marwale dikgomo, ke moka re tšwan-
ne. Ke ge ba bolabotše, ba hwetšana gore Marwa-
le, o na le phōšō a swanêla go tšeya dikgomo
tša ga Monguale a go tšeiša moradi wa gago e.
Malatê le yêna a swantšha dipolabolo tša Marwale,
are ba ga mahgolo ke ba ga Monguale, e seng
ba ga Malesa. Tšhweng tsōgō e tiêla gu gabo
yōna, yo we a goba a leka go êma le Marwale
ke yêna monna wa Marwale. Bjaale le ge a le-
ka go êma naê, e be go sena thušo. Kaba-
ka la gore ga se molaš. Taba e nguê le nguê e
sepela molaong. Bjaale taba e, ya marwale ga
gona motho le ka o thii, yo we a tsebago taba
ya mohuta o.

1994 A ngaletšā Marwale ka dikgomo. Matlala
ditaba ka moka re a di kwa le nna ke a di kwa.
Bjaale mmaka dikgomo, ke kguitšedi yaka. le-
hono ge a bolabola gore o nyaka dikgomo, nna
o wa nkwa kguitšedi, go tloga lehono, ke tla go-
fa tšona. Zêla taba e o swanetsêgo go tse-
ba, ke gore a ke sa le kguitšedi ya gago. Kgai-
tšedi ya gago ke morwa wa gago. Ge o ka ba
le taba e nywe le e nywe, nna o seke wa mpotšā.

872

K34/82

871.

O botšhe batswadi ba gago, e lego ba ga Malena, goba gona le mogongwe, mo we badimusi ba belaêlago, o botšhe, bona batswadi ba gago, ba go iše le bitleng la moku yo we, a belaêlago. Ke moka ke feditšhe, a o sale wa ga Monguale. Ditaba tša fêla ditla mowe. Marwale a feta le mosela wa tšhipa ya gagwe.

1995 Mo we memôya ya batho e rego, ga gwa loka le ya badimusi e bjuele. Ditaba tša ba tša trêna ditse. be⁷ tša batswadi ba mothepa. Bjuele le bôna ba bôna, ga botse gore, molaš, o we, a se ôna. Ngwana wa rena, a ka ya a trêna matlatleng. Ke gona dikgommo di ka seke tša tla tša phela. Ba ga Malena ge ba nyaka ngwana wa rena, ba swanetše gontšha tša bôna dikgommo ba tlê ba nyale ka trêna.

1996 Ba tthopha dilo tša bona, ba difa sebaka sa dišša go dumetša go a lapiša, go tthanoga ga golapiši. Taba ya bobedi ga gona sekiššo mabapi le taba ya gotthanoga. Taba e mabapi le ge dilo di sa boya kamoka. Ke mowe, gonago le polabolo. A ya a ba fa dilo tšewe tša bona. Base, molato keng, base, molato ke wa mothepa o tthanugile. Ke moka ditaba tša fêla ditla mowe.

872

K34/82

872.

1997. Dikgomo tša thōnfa gohwa, ka bolwetši bja altha kwane. Bolwetši bja we, a bja ka bja ênêla maša-ka kamoka, boile bja ba šakeng la ga Malēsa. Dikgomo tša ka mo we, šakeng le tšona, a tšaka tša yêlêla le šaka ka moka. Bo ile bja folatisa dikgomo tšela tša ngangano. Gwa tšaga hwa kgomo lehono, ka moswana, e ngwe e ya hwa. Kamoswana gohwa e ngwe. Ba thōma go makala, naa molato keng. Gwa sebe le motho ka o thii, ya we, a ka tsebugo, gore molato keng. Bjaale dikgomo di a fêla, ga gona motho ya we, a dumêla go, gore tšo tšeya ngwetši wa Malēsa, bjaale bona, ka bo nganya bja gagwe, o re go swanetšego re tšo tšeya ngwetši wa gago, ke phōšō.

1998 A thōma go tsāma a phekola, nabapi le go hwa ga dikgomo. Bjaale ge a tsāma a phekola, ditaola dimmotša gore, o tsušetše badimu ka baka la lešuta la gago. Bjaale badimu, ba tsene ka gore, ga munganga a bona. Dikgomo di swanetše go ya ga malame wa gago. ke swanetše go ba bega ka kgomo gore dikgomo tša motlogolo wa lena, šedi, bjaale re nyaka go nyakêla lapa

872

K34/82

873.

ka tšona. Le tla bona di sa hwe. Le bitše kamoka
ba lelako la geno, ba ya phasa.

1999 Dikgomo tša hya ka moka, ka baka la go šitwa
go botša ba gabo. Mangwale o ile, a trietša ke pola-
bolo ya ngaka. A ~~bōna~~ ga botse, gore a na tsela
ya go bena kgorong ya ga Mongwale. Ka baka
la phapano e we ba ilego, ba fapana ka yōna.
Dikgomo tša tšwela pele le gohwa, motse kamoka
wa nkgu. Nama ga kgomo ya tšhakwane ga ele-
we, ka baka la gore e ga nkgu. Fela butho ba
bantši ba ja. Bjaale yuba ya ba kgapa, ka ba-
ka la monkgō wa yōna. Bjaale o lobile dikgomo
ga mmōgō le mosadi o tšhadile. Ke mafello a di-
taba tša ga Mongwale le moredi wa bona Ma-
rālē, yo we lehono a se nago gagabo.

2000 Tšhalano ya bobodis, bobodu ke gore go tšwafa.
Mogolo golo yo mongwe ore, motšhaba tlala, o tšhaba
a inamile. Ge a ka tšhaba o eme ka mae, a
tšhaba tlala. Bjaale dibodu, dija nta tšu seba ka
letlae. Dinta ke dintu di tseba ke mang le mang.
Letlae ke ka le thii, ka bantši ke gore mutlae, ke
mae, a dintu. Ba, ba bolabola ka mokywa o we, ka

872

K34/82

874

baka la gore, molwe ba lego gona, o tla hwetšana
 ba pjayana dinta, ke ona modirō wa bona o mo-
 gola. Ke baka lewe barego, ba ja nta ba šeba ka
 letlae. Bjaale basupi ba mofuta o we, ba fodu-
 la ba fapana le banna ba bona. Bogosi bja mo-
 tho ke dijō. Ge o ka fodula ona le tša goja, batho
 ba ka seke ba tlohaka motseng wa gago. Ge o le mo-
 didi, ga go tsene motho motseng wa gago.

2001 Bjaale ka monna yo Magatswane Nkwane
 le moradi wa gagwe Lenamele. Moradi yo we leina la
 gagwe la bobadi, bare ke Moditela. A hwetšana mo-
 tho a rōma, a fitlha are, mašumi, Mošumišiwa
 a swanela go inamologa, a no modumetrā, a dutš
 a rōma. Ka gobane wa inamologa, o tla go butš
 rā maphelo. Ka morago ga maphelo, o tla re, di kae.
 Bjaale ge o mo anegetš, gore a re bone selo. Le
 ge o setu wa mmušišu gore dikae, yēna ke moka
 o tla thōma, go go botš gore, a re bone selo. Tē-
 la naga ga elale, re no kwa, bare, bare. Magane
 a tsefa ka godula fase, ka morago, ke moka, o
 wa dula le yēna, o wa dula. O thōma go anēga
 ditaba tša go sefēle. Ge o re, phaphusa, o hwetšana
 gore le tšatši le sepetše.

872

K34/82

875

2002 Ba motlhalefa, ba senyake go tšeya nuê, magane. Motšoko o tšefa ka godula fase. A bōna ga botse gore, a ba nyake go mmola budiša. Ka gobane, ge a bolabodiša yo mongwe, yola o no mofetola a inamile a lema. Ka morago a hwe a mohomolešē, a sa mofetole. Ke moka a kgōnē a feta. Bjaale, are, go fitlha tšhemong ya gagwe, a fete, o tla sepele le temō, are, o tšuma a kgopela motšoko. A fitlha a kgopela yo mongwe motšoko, ke moka, are, thoko, e kowa morithi. Ge ba yo fitlha morithing ba swanetšē go dula fase, ba kgogē motšoko. Ke moka o tla thōma go mmotša ditaba tša go sefēle. Ge a yo thōma gore ke lebella letšatši, o hwetšana gore letšatši le sepele. Mmalo! magane a na modirō, bōna o ditetšē. Nkabe ke go ma kowa.

2003 Monna, a monchella, a hwetšana a segoana tšhemong. A rōbala morithi⁷ wa tšhemo ya gagwe. Ge letšatši le ya madikelo, o bōna a e tla. O tšuma o le kae, ke be ke ile go kgopela motšoko. Ke motšoko mang wa go dikediša le tšatši. O bolabola bjang, ya o riale, ke sa gore o tla o tšuma kae.

872

K34/82

876

Wena, nkabe ke sa hwetšana o soma. Modirô a o
na mong, le tšepe, o wa le bôna, nkabe ke hwetšane
o lema. Mogwêta mmago yo, ke moka a motiya.
A tšuma a lla, a e ya gae.

2004 O be a bêtêgela fase, ke gore e be a bêtê-
ga ba e hwa. Bjacule monna, a le bella, gore
dikgomo tša ka diite, ka lewa. Bjacule, baka-
ng sa tlala, a se bakeng sa motho yo mongwe,
ke bakeng la bobodu bja mosadi. A leka ka ma-
atla go tiya mosadi, yêna mong a re, o wa laya. A
môta. Go kaonê gore o boêlê ga geno, kante,
le polaboto, ke mpe ke sale le busuwane bjaku. A
ka tiyo tla mono, ke tšile ka molaô, bjacule go boêla
morago, ga ke game. Nyakela motho, a mpoetôe mo-
rago.

2005 O belactša ke bobodu le go tšhoka ngwana.
A gopola gore, a mmoetša ga gabo, ba gabo ba
mofe dikgomo a tšae yo mongwe. Bjacule ka
kgonô ya mosadi, a bina gore a ka seke, a
kgona go bitša papagwe, Phutšane Phutšane
ne, a ka tla a magametsa. Ke moka a tiya
mosadi, mo we, a go mokuša botšhoko. A ka

872

K34/82

877.

a tšhabêla ga gabo. A tšhabêla ga matswale wa gagwe Phuṣumane. E be ele lebaka la bošego, a dira gore a robale, o tla tooga a o kwa ditaba tša bōna ka moswana.

2006 Ba bōna Magatswane Molato. Ka moswana bjare gosa, a ya nae. A fitlha are, ngwanaka, ke bōna moapei wa gago šo, o bolailwe, ore, o bolailwe ke wena, molato keng. A ke tsebe papa yēna a ka bolabola gore, ke motietseng. O wa dikwa ngwanaka, ore, bolabola.

2007 Dipolabolo tša SeNamele, nna a ke tsebe molato waka. Še ke se tsebugo, ka tšutši le lengwe, o ile, are, ganna, ke nna seboho, ka goriale mo we, o nyuka gore ke boèle ga gešū. Bjaale nna kare, ge ketla mo, a ka fotla, ke tšile mo ka molaš. Še ore, ke boèle ga gešū, o swanetsē go mpoetša ka molaš. Ke moka go fēla ka mokgwa o we. Ka tšutši le lengwe, o kile are, nna ke bēlēga bana heja. A kaka ka mmolabudiša, keile ka fa homola. Bjaale mabuna, ke ge a ntija are, a ke hwe mowe, a gobolabolago. Kemoka ke feditše, molato wa ka ke go yana go ya gagešū.

872

K34 /82

878.

Ditaba ke a dikwa, ke tše dikgolo nka seke ka dikgo-
na ke nnoši. Ke sa bitša banna, ba bangwe, batla ba
nhwisa tuba e. Ba napa ba ba bitša ba we, a gi-
šunego nabo, ba kgobakana. Mosadi a thōma go
laudiša mantšu a gagwe bjaale ka pele. Bja-
ale, ba ga fêla manna, gore le yēna a bolabolē

2008 D-ipolabolo tša Magatswane. Morena, mo we,
mosadi a bolabolago ke nnete, ge kere a boëlē ga
gabo. Kere a boëlē ga gabu, ba gabu ba mphē di-
kgomo tšaka. Ke moraka ka baka la gore ke se bodu,
o fo nyaka go ja, a robala. Mo we, tabeng ya mo-
huta o we, nna ga ke kwame nayō. Le a mpōna
ka matlhō a lena gore ke a tswenyega. Le ngwaga
wa molaōō, nna ke sela tlala. Ga ke dule gae,
ke nna motho, wa go fo phela ka sekyowa. Kutša-
tši le lengwe, keile ka ya ka mašemong, ka seke,
ka mohwetsiēna, ka dula morithing wa tšhemoya
gagwe. Bjaale e rile ge a boya, a no hwetsiēna
ke dutši mo we tšhemong ya gagwe. Kammutši-
ša, gore o be a ile hae, a mpotšū gore, o be a
ile, go kgopela motšoka. Nna ka motiya ka go se bō-
nē tabu ya gagwe. Ke moka ke feditšē.

872

X34/82

879.

2009 Ke tšona ditaba tše we ke le bitšetšago tšona. Ke ra gore monantso a e kgamole ka noši. Re a dikwu banna ba dipelomedi; ba tla ba ba kitima natšo. Makhukhu Runganya, a éna, are, morena. Molato o wa tihola ke difotlê. Le yona koša e tšutšutšile ke mašadi. Anna ke bōna gore ga yona taba e, e bolwabalwago, ba ga Nkwane le na le molato. Le bolaila motho wa batho ba bjaale ka go riale mowe le wanetšile go morapêla. Bakeng sa bobodu, ke gore le wena, monna o sebedu. Ge mosadi e le sebedu, wena monna, o swanetšile, go tšwela la gago le tšipe. O tšhwa o mopannê matšutši a we wena o a bōnago. O tšhwê o mopannê le tšutši ka moka, kumawana le gona, o dirê bjaale. Ke yona thupa ya golaya mosadi, o tla bōna a tšwela. Kantlê le mowe, gona, o ka seke wa mōkōna. Bakeng sa go gapa dikgomo, o ka seke wa di bōna, kabuka la gore, ke wena, o rakago. Ke moka nna kgopolo yaka, e bōna ga na mo we. Banna ka moka bare, rena ka moka re bōna ga na mowe, o šetšego o bolabotšile. Ba ga Nkwane a bušê thopeng ba rapêlê motho wa batho ba, ba mmolaike. Sepeleng bonyêla mpja.

872

K34/82

880

2010 Ba lefa mogobatšwa ka kgomo le pudi ya lefofa
la go tihutswa ntho. Ba tloga ba ya thopeng, bare ba
le kowa, ntshe, ba bitša Makhukhu Raganya, are, owa
gana, bare, o sehe wa gana sepela, a ya. Bare,
re e pōna phōšō, bjale ka goriak mowe, re re, re-
pela, o re rapella, ka pudi. A iša mantšu a we,
a bōna, a go rapela. Bjale, bare, rena, re bitšitšwē
fēla gore, re tlē, re ba kwišē ditaba. Ditaba ke
tša mogobatšwa le bōna beng ba ga Nkwane. Ba
dibega yēna moteiwa, are, a ke sa nyaka goba
ke bolabola nabo, a ē a ba botšē, ke ba nyaka
kgomo. Ba ile, re a phetagana, a napa a gana.
A re, a se molato waka, wa gore ke bēlēgē bana
ba e hwa, ke baka la bolwetši.

2011 Sebaka sa boela, a ya a ba botšā, bantšha
kgomo, ya ba gana, arego molato o fedile. Ba
tthaba kgomo, ke moka ba ja. O be a tlotlhona
ke yōna. Go tloga ka lona, le tšatši le we, monna
a swaruna le mosadi wa gagwe ka matsōgō a
mabedi. Ge a e ya masēmong, o ya naē, o tihwa
a mopannē, le go khutša, a sa khutši. A diranaē
lebaka la ngwaga, ba butšā mabēlē a mantši. Ke
moka, a tluwela, ya ba mosadi wa se-limi. Ba ile

872

K34| 82

881.

ba tlhoka bana fêla. A leka ka maatla gomoala-
fišu, ba sitwa.

2012 Mañedi a basadi; ba go setlhōhōmēle mulapa
le mengwako ya bona. Ka buha la bošuedi bja bona,
banna ba bōna le bona, ba fontšha matlhō ba
fo lebella. Ba ka seke ba tseba gore, ba dira bo-
šuedi. Bošuedi bja ~~bana~~ bo tla tšwēla pele. Bja-
ale, tlogēla bošuedi bja bona, o ba le belle seme-
lo sa bona. O tla hwetšana gore, ke batho ba
ba aperego letlabo. Go upara letlabo, ke gore o
tla hwetšana ele gore, a ba digoroše kamoka. Go
se digoroše kamoka, ke go upara letlabo, ke gore,
ditlaēla. Ka karetšo ya lentšu la batho ba go sedi-
gapē ka moka ke le.

2013 Mōtho le motlhako, ke ba montiho le motlha-
ko, ditlhare tša go tlhoka mollō. Metlhare e, ga
ena magula, mola mollō o fodiago gore gausu,
gatima kgubo. Ke moka le ōna, o timile. Kganthe
metlhare e mengwe, e šala e sana le magula.
Ke mokgwa o we ba ba bitšago gore ke montiho
le motlhako. Ke gore ke ditlaēla bedi ya bona.
Le dijō tša bona difiyo le bana bona fêla.

872

K34/82

882.

2014 Bjaale ka Pepere le mosadi wa gagwe Matšepjane Ngwana Mafodi. Pepere ke wa ga Morei. Ke ngwana wa pele wa Maserotole ngwana Thekwane. Papagê ke Semukziši. Bjaale Pepere, ke kgoši ya bona ka lapeng la mmago bona. Bjaale monna yo we, a digupe kamoka, tše dingwe le ge dibjetše, yêna, o nore, digorogile kamoka. Ke tihugô ya gagwe, le ge e sale go monyuna, o be a foba bjaale, lebo-roganeng bja gagwe. Kgale basadi e be baloši-wa ke batswadi. Bjaale bare, ge ba kwane, ba diyo šupa moetsana gore monna wa gago ke yola Mosogana le yêna go le bjaale. Ka baka la gore ba nyakane batswadi, ke moka ba bee, batle ba tšeyane.

2015 Ba thōma go mološetša, ba mogana kamoka ba mo nageng ya gešu. Batswadi ba thōma go mološetša mosadi. Bjaale ba bolabola le baga Thekwane ka go iša pōō. Ke ga malome wa gagê, bare, re tšweša mang le kgeswa, bare, mogolo wa bona. Malome wa gagwe, e be e le Mogauile, ure soka a ke nyake ngwana wa ka a tšeya ke ma kgapa. Mola a be a tšeya ke Morane gona e be

872

K34/82

883.

ke tla dumêla. Matgapa, ke gore setlaêla sa go sepela se tšwa dihuba ka diinkong, bjaule ka nku. Ba šitwa gore moratho a ka ya a tšeya mosadi ga malome wa gagwe, mogolwane a le gona. Ba ka tla ba šitwa goloma difeka. Ka gobane, bana ba mogolo, ba ka seke baya baloma ka lapeng la yo manyana. Difeka a dihwane le taba e we.

2016 Malome wa gagwe, o napile, a mo tšhêla nadimabe. Bure, e fêla ge, ba ga malome a ngwana ba moganne, ke moka la ga thekwane le hwile. Ba kaone, ke gore, re tšamê re tšhoba-tšhoba, re monyakella mosadi mo dikgorong dišele. Moratho le yêna ke menna, o nyaka mosadi. Bjaule molaô ga o dumele, gore moratho a lomêlê mogolo lerôtsê pele. Ke gore go beka mosadi pele, ka gobane a ka seke, a mmeka, a tla a molesetsa, o tliloya malaong a gagwe. Ka goriale mo we, o tla ba, a lometšê mogolo le rôtsê pele. Ba tšama ba loša mosadi ka le potlapotlo, ba tšama ba gana. Ba mo gana fêla, ka buka la gore a tša fologa ka moka dikgogo, dingwê dišuletšê gôdimu.

872

K34/82

884.

2017 Ba tšwa ka difate, ba ya Tading, ba ya bahwetšana yêna Mutšepjane. Ba molebella, ba hwetsana gore le yêna, a digape kamoka. Ba lebella butswadi; ba hwetsana gore, ke montlho le motlhako. Re lapilê, bokaone ke go kôkôta ga namo. Motlhomony re ka atlêga. Ba tlonoba ba dibôna, kgane ke ge, ba ka ya ~~ba re~~ swarêla batho. Ba butšišetša gore na moetsama yo o lošitšwê, bare, a owa, a lošwa. Di a kwala, bjaale go lukile, ba rona motho yo la ba go mmutšiša. Bare, sepela o botšê, butswadi ba gagwe, re kgatlha ke ngwana wa bona. Le tšwa le kae, re tšwa re ga Mahlabe, le ba lefe leloko, ke rena ba ga Morei. Ga Mohlabe ke a go treba, ga gona ba ga Morei, o wa kwala. Ke rena ba ga Madigane, bjaale semuğisi o hwetsane le lopo le we, ka baka la gorêya dipela. Bjaale, o e thetšê gore ke yêna morei. Mokgalabje yo we ke a motseba, mosadi wa gagwe wa malome wa gagwe, ke Ngwana Tholo, ba dumêla. Bjaale, o tlogile ga Mokgotho, ba dumêla. Molato keng. Molato, ka tšatši le lengwê, o ile ge a tšama a tlholla mela bo ya gagwe, a hwetsana a tantšê, marabê wa mpa dikgolo. Ke ge are, ba nyaka go mmalaya a tloga. Ke dikwile, batho a ba trebane mmala, ba treba-

872

K34/82

885

na ka go butšišana.

2018 A ya a botša batswadi mantšu a we, ba morumile go ka ôna. Papago mothepa, e be e le Sebešeletšhe Mafodi. A mmutšiša gore, ba tšwa kae, a moanegêla ka mohlwa o we, ba itego ba moanegêla ka ôna. A re, wa monna ke a motšeba ke bile, ka bêtêka naê ga Mangabane. Ngwana wa ngwanenyana ke wa mosadi, bjaale a bitša, mosadi wa gagwe. Mosadi yola wa gorumina, o tsêna, ka monna, ka ba-ka la gore, ge a ka ya a tsenêla ga mosadi; mosadi o tšilo teiwa. O mogopolêla gore o mmitšetša ba-tlabo. Pêlo e a tšwenya, a na motlabo, ke mo we a tlaeletšego gona.

2019 Kwano ya bona le batswadi ba mothepa. A botša mosadi; gore, ke bona motho šo, bjaale o rumile ke ba ga Moxei, bare, ba kyatlhane le ngwanuwa rena. Dikwa ke wena, papago ngwana, nna ke motho, o šele, bana ke ba gago. Basetrana a se ba selo, re tšiba ka bona, difate. Sepela o bu botšê, golukile, ba motšêe, ba mphe dikgomo ke je ke sa phela. A ya a ba botša, ba leboga.

872

K34/82

886.

2020 Mosadi re mo hwetšane ka Tading, ke Matšepja-
ne ngwana Mafodi, papagwe ke Sebešeletšē. Ke a
 motseba goriale ke Semutšigisi. A owa, ke tšē dibotse,
 bjaale dipelo tša rena, diwele. Ba roma motho aša,
 mabotšo a batwadi. A ya e bona metlhôlo morumiwa.
 Ye a fitlhile, ba mo amogela se tswana, ba se tse-
 ntšha ka ngwakhong. Ba moalla mkgopa wa kgomo,
 ba tšwa, ba mmotšha gore, tsena, ka ngwakhong, re-
 na gape, e rena magogô, le gogô, ke ôna mkgopa
 o we. A tsena ka ngwakhong, a hwetšana kangwa-
 kong, go le bjaale ka thupang ntlong. Go tupa le
 retha fêla. Ke rumile ke ba Morei ba itšē ketli-
 še mabotšo. Ba a mogela mabotšo.

2021 Difate, di a hwala, bjaale emela tša gaja
 Go tloga ka nyadi, a se gorerēša, nka ba swabi-
 ša. A no dulwa, ba bolaya kgogo ya bona, ba a
 peya dijô. Ke moka ba tsola, batla ba mofa.
 O ile ke aja buušwa bja ya gošele, nama le
 yona e tlhapulugile, e sena makolonkwane. A no
 ngutha ga bedi, a lesetsa, nama a ja se-
 rope fêla. Gotlhapologa, ke gore, e tšhetšwe me-
 tri a mantši, a go egobolla. Mokolonkwane,
 ke gore motsefêlê wa selo fêla sa nama. Kemoka

872

K34/82

887.

a tšwa a tloga. Ge a fitlha, a ba botšha gore, ba a mogetše. Re lebugile, ba sa tloga, ba ga makgolo, a owa, ba sa tloga, ba nore le dumeleng.

2022 Ba tlohpha dikgomo ba ya gonyala, lesome la dikgomo dinago le dipudi tše ditshetelago. Ba bitšha ba gabo, ba tla go phophela ba nyudi. Ka morago ga mo ba ntšhitše dikgomo tše diphe-thago monwana ka o thii. Ba ntšha kgomo ya gotiya lesome, bare, re kgopela segō sa metsi. Ba ba dumella, bare, motho a fele, tšatši ka lethii. Taba kgolo le swanetše, go setlha le para, la seke la lebala, gore le saletše, ke kgomo ya tswetši. Ba setlha le para, bjaale, ka ge lentšha, le raba setlhê.

2023 Peko ya Matšepjane. Ka morago ga mo ba nyetše, ba napa bare, bekang le tlogê naê. Ngwana wa ditlaêla a babe. A ba na taba le pudi ya kga-ta lapa, pudi ya le troku, pudi ya le pheko le yamo-kgoko. Ba ba setlhitše fêla le para la kgomo ya tswetši. Ba itše ke a ba sola, ba seke ba kwa disolo, tše we tša bona. Ke ge ba napa ba tloga le mosadi wa bona.

872

K34/ 82

888

2024 A behêlwa ka lapeng la mmatlwala wa gage. A owa, diketsana di faga maušwa a mabotse. Ka le we, lebaka, ngwetši; a fage, go faga bo makgatlê. O tla šala a faga, ge bo makgatlê ba tlu-yile. Bo makgatlê, ba tloga, bjaale le yêna a tšhaba lebôtô. Ka morago, a boya, a ruele phafa ya bjala. Ba lala, ba le mohorong, kemo ka ke bošego ba ya, malaong. Ka morwana bjasa, ba lebeletše, buušwa bja go tlo faga ke ngwetši. A bošila buušwa bja lotša, go thuma gôna a go kgôna kudu. Bjaale tša ya tša fapana go jeng. Ge motho ore, o wa ngathha dinata le menwana di diyo sobêla. Ge ore, o waja, bo tlala le gano.

2025 Mmatlwala wa gagwe, a phakiša a motlhatlêla tša gagwe dipitša. Pepere go lema gona ke selimi, o be a lema ja gagwe, tšhemo le ge e sa le sogana. Bjaale ka ge ngwetši ge e sa le yo morwa go mongwê le yo mongwê, o notla a ngathha. O nyaka gokwa, mefagelê ya ngwetši. Ba kwa buušwa bja ngwetši bo tlala ka ganong. Ke moka ba motiibile gore, a kgone go apeya. Bja-

872

K34/82

889.

ale mmatswala wa gagwe, are, go tihwa ke ija di-
tšhila a ke go nyake. Ke ge a motlhatlêla ya
gagwe pitšê. Ayoba a diya dikgotswane tšê ga-
gwe le monna wa gagwe. Bôna beng, ba no hwe
tšêna e legae.

2026 Monna a kgôna go aga mengwako e mebo-
tšê. Ge o le kowa, kgolê e gadima, bjaale o tšê-
nê ka motšê^{ng} mengwako, e fapane le lapa la yôna
ga mmogô le dijô, diwonana le meagêlê ya ~~bo~~ bo-
botse bja yôna. Metse e botse re lekgolê ra
ba tamêla ke matlotla. Bana beng ba o
kwana.

2027 Moradi o swanetšê go tlhompha ba boga-
di bja gagwe. Monna le yêna o tla tlhompha
ba ga makgolo wa gagwe. A seke are, go bôna
bana ba bogadi bja gagwe, wa hwetšêna, a diyo
ko-komoga bjaale ka se-nana. A owa, taba ya
mohuta o we, a se taba. Ge a diile bjaka, a
nyaka gofa, fêla ba le loko la gabo, ba bole lo-
ko la monna, a banyenyu. le mmatswala wa
gagwe, a seke a nyaka ge a ba tamêla. Ma-
bêlê a na dikgomo. Phapanô ya bôna le monna

872

K34/82

890

e ka seke ya fêla. Ka baka le we, monna le yêna
a ka seke, a tihokomêla ba ga makgolo wa gagwe.
Ka baka la gore, o tla re, ke bona ba molayago.
Tshwene tsôgô e tiêla ga gabo yôna. Yo mongwe
o tla nyuka gofa ba gabo, yola le yêna bjale.

2028. Bjale ka Mokoma Marumu le Motsatši ngwana
Ragomane. Mokoma ke morwa P. Patsi le Lehgo-
wa ngwana Raganga. Moratho wa gagwe ke Nkhu-
khu. Patsi a hwa a tsitše Motsatši, bjale mosadi
a šala a-na morwa wa gagwe yo mogolo. A šala
a mmeka. Ke motho fêla, a se ngwana wa malo-
me^w a gagwe. Ngwetši ge e sale yo morwa, o wa
kgôtha. A owa, a kgôtha bjale ka betši ba bangwe
ka moragô, ba bôna a thôma go menekana, bja-
ale mmatswala wa gagwe, a phakisa, a dibôna.
A motlhatlecla tša gagwe dipitša.

2029 A ribêga mogopo wa mmatswala wa gagwe.
Monna are, molato, keng, ge o ija dijô, o kôna
mma. A re, go monna, mosadi yo mongwe, a pee-
lwe. Mogwête wa mmago tena, mosadi o ra mma.
Ke moka a motiya, a tšhabêla ga Tšobola Ma-
sumu. Ke moka a moiša, a fitšha are, ke tliši-

872

K34/82

891

tše mosadi wa gago šo. Ke kwa are, wena o moteile.
Are, mmotše a go batše gore molato keng. O wa
dikwa, o ka bolabola, re kwe, gore molato keng.

2030 Motšatši, nna mmatswale, e be ke motsoletša, bja-
ale lehono, o mmahatsibše. Ba fo ntihatleela pitša,
ke rešu ke kemê tšhemo ~~mo~~ bogadi. Bjaale ge ke
ile go tšuma ke kgopela tša bušwana bjaka, ore,
ke motsoletše. Ge a ntihatleela pitša, o bōne ga botse,
gore o tla šila, nna ke mofetšetša mabêlê a gwe.
Bjaale o ntietše taba e we, are, ukabaka lang,
ke ribêga mogopo wa mmagwe. Nna keile ge ke
mofetola, kare, mosadi yo mongwe ga apeehe.
Ke ge a nthêra gore mogwête wa mmago, ora
mma ore, ke mosadi. Ke moka a napa antiya.
Ke moka ke feditše.

2031 Dipolabolo tšu Mokoma, a aroga, o bolabotše
nnete. Ke motietše, go ribêga mogopo wamma.
Bjaale ge ke mmatsiša gore, molato keng. Ke
ge a mpotša gore, mosadi yo mongwe, a tsoelwe,
ke ge ke motiya, kare, mosadi ora mma nna. Ma-
bapi le go motihatleela dipitša gona a ke tsebe.
Ke moka ke feditše. Ke nyaka go tseba gore ke

872

K34/82

892

molaô, ge mosadi a ribêga telo ya mma. Dikgomo
tša go motšeya ditšwa moredi wa mokgekolo yo.

2032 Dipolabolo tša Lekgawa, ke a dikwa, nna ke
nna mosadi, bjaale ka ge polabolo e riale. Fêla taba
kgolo e ke toebago, ke nna, mokgekolo. Mokgekolo ke
gore, ke mosadi yo a sa bonego kgwedi. Le nna ke
bjaale, kgwedi, a ke sa e bōna. Bjaale mabapi
le go motlhatleela pitšā, ke bone. ke nna ke kile
ka ba ngwetšī. Bjaale ge ke tenñe, ke go apeela
mmatšwale, ke dira mokgwa. Bjaale ka ge le yēna
e le mosadi, o tla dibōna, ka matlhō gore motho,
yo, a sa nyaka go apega mo. Ke moka a motlha
tleele pitšā. Bjaale mowe, ga gona molato. Ke ga-
na fêla gore ngwana yo waka, a seke a tiya
motho wa batho ba ka baka la-ka. A molesetše,
nna a ka ripêga matsōgō, ke tla sekapeela. A
ka godišā, ke di-apeyo tša gagwe.

2033 A rapêla mosadi wa gagwe ka lefêla. Bja-
ale Tšobola a se, morwa rē rapêla mosadi wa ga-
go. Ge mosadi e le se jato, a ba tii. Molesetše,
o le belle, gore o tla feletšā ka goreng. Ge o bina
gore mokgekolo o šitile, ke go dira tša bokgekolo bja

872

K34/82

893.

gagwe, o ka no mmitša wa re, tlang re jeng. Kema ka la ja ka babedi. Le yēna pelo ya gagwe, e tla kwa botlhoko, ge nke, ke ngwana wa motšo. Ke ge a eya, thopeny, a rapela, a moswarêla. Molato wa fêla.

2034 Motiya se nyalo, a tthoke go boeletša. A dira bjala, a kona mmatswala wa gagwe. Ka tšatši le lengwe a dira bjala, mmatswala wa gagwe, are, o sa ya go nwa bjala, bja matša a kgomo tša ngwanagwe. Morwa wa gagwe, a mmitšetša, ka ngwakong, are, o mkgêla bjala, a gana. Mokgekolo a tšwela kantle. Bjuale monna, are, ge o kone mma bjala bjo, a ke nyake gore, o fê motšo yo mongwe, re tla fona re le bababedi ra bo fetša. Moradi a kwanule polabelo ya monna. O boeletšitše go tiya mmatswala wa gagwe, ka bjala. Monna a ka a motiyaka tšatši lewe.

2035 Mmago moradi Mmathuri a fitlha. Bjuale monna are, mahgolo šo, o lapile, o swere, ke tlala. O ra goreng mogatsaka, ke ra gore, o be o swanetše go ba fa pitšana e ngwe, ba nwê. Ditseba ke wena mogatsaka. Ba dirêlê, ka mokgwagwa, o we wena o ka

872

K34/82

894:

kgonago ka ôna.

2036 Monna a tija, mosadi wa gagwe, ka mkgwa o mošoro. Pelo ke setlaela, o lebetše gore mmatswala wa gagwe, o mokone bjala a tloga, a lia. Kgopolo, a lebalala, o dirêla go nyaka go tla bôna gore monna, o tla reng. A tihêla pitšâ, a fa mmagwe, a lebella, matlhô a gagwe, a tihaba ke madi. A gopola ge aile a ganêla mmatswala wa gagwe. A ie, mosadi, mabêlê, a-na dikgomo. Mahgolo ke mofite, dikgomo, bjaale a ke mabêlê a ka. A kone mma fa, o tlogile, a lia, lehošo wena, ba geno o wa kgôna go ba tho-ta. A tšeya pitšâ ya bjala, a e falatšâ, kemo-ka gwa napa gwa ba ntwa. Mahgolo wa gagwe, a tšwa a tšhaba.

2037 A tihabêla ga gabo. Monna are, o dirile gabo-tše. Ka buka la goteiwa, ka maatla, batswadi ba kwa lešoko la ngwana wa bona. Ba moamogêla. Mmago mosadi le moreedi wa gagwe, ba utamêla, ba ga Magomane go bu tihalošetšâ, tsela ya taba. Bjaale bare, re swanetše go roma sebaka so re boêla le ditaba ga mokgonyana gore ngwana wa rena, o bolaelwang. Sebaka sa ya, sa bo-

872

K34/82

895-

tša ba ga Mašumu mantšu a we. A re, di a
kwalu, bjaale e be ke kgopêla ba ga mahgolo,
gore re tlhakantšhanye melamo. A ya a ba botša,
bare, repela, o mmotšê, ka morwana, ke rena ba
we. Taba e bolwabolwa seelong. Re hwetšane a na
le ba gabo. A ya a mmotša, are, dihwetšê.

2038 Kopanô ya bona, kgorong ya bo mkgonyana.
Bagogadi bare, go tšaga e sale ka morwanyana,
ba ya mola ga mkgonyana, le moteiwa. Ba hwe-
tšana ba ga Mašumu ba ba letetšê. Ba fitlha
ba ka telana mo we kgorong. Ba isa maduma
ka sebaka sa bona. Maduma a bona, a kwa-
la. Bjaale bare, go sebaka sa bona, botša ba
ga Mašumu, re fitlhile. A ba botša, ba bega-
na, ba dibotšê mkgonyana. Bjaale mkgonya-
na, are, di akwalu, ditšailo, difetša, ke go
thaila, are, thailêlê, re tlaba re dimula.

2039 Dipolabolo tša Motšatši, nna ga ke ne ma-
ntšu a mantši, ke maketšê fêla monna a fo-
ntiya. Taba e ke tšebago ke e, keike ke le
ka ngwakhong le monna yo waka, mmatswale, a
fitlha, a tsena. Nna keike kare, le dira bjang

872

K34/82

896

le rego, re sa bolabola tloga la fo tsêna. Kemoka
 ba napa ba ngala ba tšwa ba tloga. A re, nhaba-
 ka lang, o raka mma. A ka ka mofetola, ke ge,
 are, re swanetsê, go fa nwa bjala, re lebabube-
 di. Ka moragô ke ge go tšwella mma, a mpoša,
 gore mahgolo šola, o lapile, naa ga gona se se-
 nyuma wa mofa. Nna keile, kare, ditseba ke wena,
 mabêlê ke a gago, ke fo kgôna go apeya fêla.
 Ke ge are, dira ka mokgwa, o we, o ka kgônago ka
 ôna. Ke ge ke ba tšhella pitsana ke ba fa. Ba
 ile kowa, ba thôma go nwa, ke ge a ntiya, are ke
 kone mmagwe, ke nyaka go fa mma. Kemoka ke
 feditšê

2040 Dipolabolo tša Mohama, ke teile mosadi kaba-
 ka la go sekwê, m nna mo we, ke bolabolago. Nna
 a ke bolabole selo, yo we a bolabola selo ke yêna.
 Maloba keile ka motiya, ke motiêla mabapi, le go ri-
 bêga telo ya mma. Kehono o boeletšitšê. Mma o
 tlile mo, ka mmitša nna, kare, ke mogêla bjala, a
 gana. Mokgekolo a tšwa alla, a llêla mabêlê a
 dikgomo tša gagwe. Ka botša mosadi gore, gona
 ga go le bjale, re swanetsê go fetša bjala, re
 leba bubele. Ka morago ke ge go tšwella mahgo.

872

K34/82

897

10. Kare, ke saka ka kwa, gore o tla ba kōna, bjaale ka ge a kone mma. Ka re, go yēna, mahgolo ša o lapile. Ka tloga ke bōna a nyowanyowa. A re, ditseba ke nna, nna ka mmotšā gore, o ka fodiya ka mokgwa o we, o tsebugo. Ke ge a ba tšhella pitšā a ba fa. Ke ge nna, kere, naa, go ya kang, o kōna mma bjaale, mong wa dikgomo. ~~De fa mmago.~~ A o tsebe gore bona re ba filē dikgomo, bjaale ba hare dikgomo le mabêlê. Ke ge ke ka kola pitšā ke fatlatsā, ke moka re thōma golwa. Ke moka ke feditše.

2041 Banna ba bona Mokōma phōšō. Taba ya gago e be e lukile Mašumu, bjaale o e fatlhile ka gotiya. Bjaale bōna o bolatile motho wa batho ba, re šitwa go bolabola, motho a dutla madi. Dita-babeng ka moka ga tšōna, o wa kwala. Ge a be a kone mmatswala wa gagwe le mmagwe, nkabe a mokōnê. Ke nnete, go ka tlišela mmagwe, goena le mmatswale wa gagwe. Mosadi ona lephōšō, monna wa gago, ga na phōšō, phōšō ya gagwe fêla ke ya gotiya. Ba ga Mašumu rena re šitwa go bolabola, ka baka la madi.

872

K34/82

898

2042 Mašumu a ya thopeng, a lefa ka kgomo. Ba ga Mašumu baya thopeng. Ba roma motho, gore sepela o botše ba ga mahgolo, re ba kwile, a ba boêlê morago, re sa šela re sebana. A ya a ba botša, ba tloga le ngwana wa bona. Bjale ba ša-la ba romêla sebaka. Sepela o re rapella ga bo mahgolo, ka kgomp. Ke moka a iša mantšu a we. Ba ya ba mofetola ka gore, re dikwile, molato o fedile, ka yona kgomo e we. Sepela o ba botše re a e nyaka. Ba e gapa ya ya, baya ba e bolaya. Molato wa fêla, mosadi a boêla bogadi.

2043 Mosadi o thwetše monna mogala, kgomo e dumêla mogala. Bjale ge mosadi a dirile bjala, ba fo nwa le batho fêla, le gona go fiwa yo a ratiwago. Mmago monna le ~~mmatso~~ mahgolo wa gagwe, ga ba bo bone. Bjala bja bōna ba fetša beke ba sa nwa. Monna a fetoga phula mogopo, ke gore, a se saya le mahgaweng. Ge gona le bjala wa seke wa lebella, ke mosadi, ke moka o tla fotloga le ka ditlhaga o sa boka. Bola-olwa ke mosadi bakeng sa monna.

872

K34/82

899

2044 Ba ga malome wa Mokoma, ba bega gore masogana, a re tswenya. Ba roma motho a ya ga Mašumu go ba bega tswenyô ya masogana. Bjaale Lekgowa a bega morwa wa gagwe, taba e we. Morwa are, ba kwala, motlhomong yo we ngwana wa malome, a ka tla a ntswana ga botse. Ke taba, a se taba e, a ka fetolago o le nnoši, ke taba ya leloko. Go kaone re ba bitše, gore batle ba re kwiše taba e. Re dikwile, ba botša sebaka, sepele, o ba botše, re sa botšana, re tla ba fetola. A goma, a ya a ba botša. Bona ba sala, ba tšibisa ba-gabo, gore ba kgobokane, ba ba botše taba e we.

2045 Mokoma a gana kišo ya pōō ka leina la gagwe. Ba ga Mašumu ba kgobokana, kamoka le dikgadi tša lapa le we. Bjaale mokgekolo are, le bitša ke nna. Ke le bitšetsa taba ya go iša pōō, kgaitšedi yaka e rometše motho mo. O re o tswenya ke masogana, ka goriule mo we, ka bolabola le morwa waka, a dumela. Bjaale ke ge ke re, dikgomo ge ditšwa, di ka seke tša ntšha ke rena re lebu babedi. Ke moka ke yōna taba e we ke lebitšetsago yōna. Dia kwala tšewe,

872

K34/82 900

ke bothakga, ke gona motse o wagiwa. Mokoma
are, piyo tša tlou a dipatagane, nka seke ka
dikgōna.

2046 Pōo a iše ka leina la moratho waka. Di-
taba tša makatša mmago monna. Bjang, mabana,
re fetotše sebaka, ka gore repela, o ba botše, re
sa botšana. ~~Lehano~~ o bolabola ka mokgwa mang.
Ke bolabola ga botse, ka gobane yo mongwe šo,
o wa ntšhita, a le noši. A ke gane ge le iša
pōo, le ka iša ka leina la moratho waka. Bjaale
difeka le tla loma, ka mokgwa mang, are, yo mo-
ngwe le yo mongwe, o tla toma ka lapeng la gugwe.
Di kwa ke wena mmago bona, are, nna ke nyaka
go tšeya yo we, ngwana wa kgaitšedi ya ka.
Ngwana wa mongwe, nka seke ka mokgōna, ka
matlhō le a dibōna.

2047 Ba iša pōo ka leina la Nkhukhu. Ba bolabola
le moratho, a dumela. Ke moka bare, go lukile pōo
e swanetše goya ka leina la moratho. Ba keng sa
difeka, yo mongwe, le yo mongwe, o tla noba a e
ponela ka lapeng la gugwe, bjaale ka ge mogolo
a bolabotše ka mokgwa o we. Ba ya ba tšweša

872

moratho lekgerwa.

K34 /82

901

2048 Nkhukhu, a tiya ngwako wa gagwe lewamma-
gwe, a ya a ga go wa gagwe mmoto. Mokoma le yê-
na, a tiya wa gagwe, a ya a ga go wa gagwe mmo-
to. Ke moka ba palakana ka ôna mokgwa owe.
Moratho o tlogile, motreng, ka baka la gobôna go-
re, mogolwane, a kare, go bôna a sita ke ~~ti~~ tša ga-
gwe, a re o sitintšha ke mosadi waka. Bjale mo-
golo o tlogile fêla gore a se nna se sala ma-
ruping. Motse wa go ša Patši, o sinsegile ka baka
la mosadi. Mokoma a e goba, a seke a kgêtha
motlabo. Mafello mosadi a mofa metšwarêlo, ke
moka a napa a eba segôlê sa digôlê. Ditaba
tša bona tša fêla ditla mowe. Monna o lo-
ketše maoto, ka legapeng la marokolo, ke moka ke
kgwana ya gagwe. O tla ya nayo mabitleng.

Temana ga le Monna wa go sebalêlê mosadi.

2049 Monna o tšeya mosadi gore atle a moapele.
Bjale monna le yêna, o swanetše go šômêla
mosadi, gore le yêna a tle a kgônê go mofêpa.
Thôkômêlô ya monna gôdimu ga mosadi wa
gagwe ke go moapeša. Mowe a tlogo gôna ba-

872

K34/82

902.

tho ba mmônê gore mosadi yo o na le monna.
 Bo botse bo ya o ketšwa, kokeletšo ya bjōna ke go e
 thahga ga mosadi. Bo thahga bjo we, a e thahga
 gōdimu ga bothahga bja monna. Seema mosadi
 wa monna moatlago re bōna ka diganka le lerepu
 la ntepa.

2050 Tlhalōšo ya seema se, O boniwa ka diganka
 le lerepu lantepu. Diganka, ke maseka le dipheta.
 Bjaale maseka a rwadiwa maotang, gona le ama-
 ngwe a we, a dulago pataneng, a mangwe, a rwa-
 diwa matsogong, a mangwê a rwadiwa difa-
 heng. Molaleng ke dipheta le digōle, di-noheng
 ke dipheta tše barego ke dithepe. Ba dirêta ka
 gore, ke dithepe dikguola tswetši, dilapisa ba fole-
 di le ba otlhi ba dinti. Bjaale tša go bipa ba
 dimung ke thetō le ntepa. Thetō ke mkgopu wa
 pudi. Ba o'ša mosileng wa go kgōna go tloga le go-
 sega. Le tloho le bjafatsa ke makhura a tšholo.
 Ntepa ke mkgupa wa kgomo, morugi o swanetše,
 gore a bōnê gore letlhog le tšwile, go dirêta gore
 tšholo e tle e kgōnê go swarella. Lerepu le phakgi-
 lwê fare ga ntepa, ke le we mosadi urego ge
 a sepela la motiya maot

872

K34/82

903.

2051 Pudi le kgomo di sipidisa ke moradi wa sethaka sa go sepela, gona o tla o kua dibolabola ga botse. Go bola-bola pudir kgomo ya dimula. Ka nnete go sepela gona le dithakga. Gore go sepela sethakga, o tla kua ka thetô, e re, kgaphatu-kgaphatu kgomo e re pasopaso. O tla ba wa duma gore o mmônê, o tla molebella go fitlhêla a bobella mo we, a yugo. Morepelele ya gagwe, e ke a fela pelo mo we a ya-go. Theto o tlêma godimma ga se-nêna, gore se-nêna sa gagwe, sa seke sa bônala. Ntsepe o kgutla ma botse, moedi wa mogwête wa bônala. Ge a feta mo, banna ba tiya ke letswalo, le molebella bjung ke mogatsa kêtê, o diyo motlhamu. Le lena tlhamang ba lena, o tla hwetsana ba swana naê.

2052 Morepele wa le phahuphahu a, o swanetse motsha di aparô. Le phahuphahu ke mesepelele ya bathoka lephahuphahu, ke go sepela ka gophakisa, tse wke-go, o tse le motho kgane. Bjaale le ge metlhamô e go swanêla yaba go sepela, o sepela legwato-legwato ke gore le phahulephahu. Di anupa tsa goroma, a ka, ba ka moga, ba fa ya mongwe moradi. Metlêmêlê ya ditšwarô a e swane, ba bungwe

872

K34/82

904

ba hunêla dintepa tša bôna godimu ga marago. Mowe a tlogo gona, ewa bôna ge a sepela, e diyo ba kotonêtonê bjaale ka pôhōlō ga e sepela. Pôhōlō ga e sepela, o bôna sekgōtō sa yōna, seya gōdimu le fase. A se yōna mesepele e mebotse e we. Ke go sepela bjaale ka go menekama, bjaale ka bathoka. O hwetšanago le tšobo le ya kamo le kamo. Ke gore dinoka tša bôna di a menekama, bjaale ge a sepela, o re, ^{reka}memeneka memeneka. Go tšwara mo go nyakega ke go kgatla mabotse le mesepele wa go sefêlê pelo. Kgolê go ya pelo. Ba we ba sepelago ga botse, ba wiša ba nna, ba bona dipelo. Ba go sepela ka le menekameneka, le kōtōukhotōu le lephahuphahu, ba swabiša ba nna ba bôna.

2053 Sa mogwêra ke go tšala tlhōkwa. Mesepelele e we, ke mesepelele ya bona. O ka seke wa lesetša go a peša mosudi, ka la go sekgōnê go sepela goba go se kgōnê go hunêla. A na taba kgane ke ge o motlhamile ka diaparō. Ba tla no mmōna ba fêla bare, ke mogatša kêtê. O mo apêšitšê fêla o diyo singa ka gore. Ga gona taba, kgane ke letšatši go tšhaba. Taba ya phōšō ke gogona-gona. Bjaale koba ya kgule, e be e le mekgopa. A tšee mo-

872

K34/82

905

kgopa a o phathahgê, o be o nohuetšuna besele gabedi.
Ba tlo noba bare, ke matlhô a tšie matswanetša
tlhōgō, ya ba taba a e gōna.

2054 Kgale, ke gore bogologolo tlhalanō e be e satla-
la. Ka baka la gore, pana e be ba o kwa melas ya
batswadi ba bona. Le gahgōlwa kudu, boloi, gorewa
tlhala ba tla go taya. Bojêla pele boyu bolaya. Bja
ale, ka goriale mo we, ba sitwa gotlhala. Banna
le bona ba tšhaba gotlhadiša. Ka gobane wa
fo tšhaba le ngwana wa motho, o sa kwana le
batswadi ba gagwe. Ba tlo go a moga, wa
ba wa ntšha dikgomo tše nne, tša gogafamo-
lato. E be e le gonas, ge batswadi ba bōna ngwa-
na wa bonas, a tlhaka. Mogatšū le fufara ke kapara hōnā^a.

2055 Bjaale ka Phupu Malesa, oile a tšeya phuthi
ya šaka. Ge e sale mothepa a mo apesha ka mo-
kgwa wa moluō. A ba a modirêla le mascha, ka le
baka lewe, motati wa mascha e be ele, Masekane
Komana, batho ba eya ba rêka gagagwe. Monz
leina la gagwe ebe ele Matalame. Bjaale ba
morêla leina la Masekane ka baka la gore ke
motati wa ōna. A motšhepiša bjaale ka banna

872

K34/82

906.

ba bangwe, ge ba tšhepišitšē basadi ba bona.

2056 A beka, mesepetele ya gagwe, a menekana. Bjaale. Batho ba nyaka kudu go kwêra, bjaale ka tšatši le lengwe ge monna, a dutši le banna ba gabo. Ba bōna mosadi yo mongwe a nyirêla. A le kgole nabo, ba sa motsebe. Bjaale bare, motho yola ke mang, ba thōma go eleletša, ba reke ba motseba. Motho o tšibja ka mesepetele, motho yola ke mothoka, a o mmone ge a sepela a menekana. Dinoka tša bona, dikêlêka-nya ke mokhopje ya banna. Mokhopje ke gore di-polo tša bathōka. Mongwe are, mesepetele e e ya swabiša, ya go sepela bjaale ka noga ga e kguola tseleng e kgolo ya lekoto.

2057 Tšhetlo ya hwa le moludi ge ba mmona ka bokgaufri. A fitlha kgaufri ga bona, ba motseba. Bathōma go inamêla fase. Ba ja ke ditlong, ka gobane ba bolabotšē taba ya gonye fola mosadi, ba na le monna wa mosadi. A fitlha, a ba dumediša, ka mokgwa wa molaô, ke moka ba dumêla, a feta. Bona ba šala ba maketšē.

872

K34/82

907.

2058 Mōna a nyama go apeša, moradi wa gagwe. O kwile botlhoko, a bōna gore, ke apeša le gokolodi. A mongaletša, moradi a tlhagallwa, a ba majabatlhana. Majabatlhana, ke gore manhgeretla. Mantšu a mabedi a, ke mantšu a magolo. Bjaale a šupa go tlhagallwa kudu, mowe, motho a di go e popago ge a dula. Wa bōna a bile a thiba le ka chitla. Ke gore motho yo we, o fitišitše go tlhagallwa. Bjaale a mahala gore molato keng, a seke a tseba. Bjaale batswadi ba gagwe, ba bōna gore ngwana wa bona, o wa twenyega. Mōna o bone ba bangwe, bjaale o diria ngwana wa rena sehloga melora.

2059 A tšhaba le Phurumane Nkwane. O ile a thōma a modira monkana. Ka tšatši le lengwe, gwa ba le bjala ga gabo moradi. Bjaale a ya a gatlhana le motlabe yola wa gagwe. A botša mmagwe, gore motho yo ke mogwera waka. A batšhele pitsana, a ba fa. Ba ile kowa ba e nwa, mma go moradi, are, ngwana yo waka, o wa twenyega. Nkabe gona le wa dihgomo o be a tla motšeya. Ba bolabolele nonyana matshegong. Ke gore wa

872

K34/82

908

bolabolella nonyana, matshegong, e tla fufisa. A mme ya mogobotsi, a nwa bjale ka mokgwa o we, a ka kgônago ka ôna. Ke moka monna a fatlhiwa ke letlati. A bolabola le mosadi, mabapi le tšeyano, mosadi a dumela.

2060 Sepela o e poloka, o tla re ge o e puluhile, ra kgôna re tloga. Ba papana, monna a ya gae leyêna a ya gae. Ke mosadi wa matshegong, ge a tloga, o swanetše go tšeya dilô tša gagwe, ka moka ga tšona. Mafellô ke goruala matshegô a isa matotong. A kgônê a bôna le baka la go tšhaba. Ge a ka fo tšhaba kantle le go e poloka, ba ka sala, ba singa dilô tša gagwe. Ge e le mabapi le letshegô, ba lefôtla, ba le rimamisa, ke moka a ka seke, aya a bôna ngwana.

2061 Ke moka a tšhaba le monna yo we wa ga Nkwane. Ba ile ge ba gôrôga, ba hwetsana gore, matshego ga gôna. Mosadi ha mono otlogile, o bônang, ke bôna ka matshegô. Ba ya ba lebella, ba hwetsana gore ga gôna. Ke marupi re tloga re tšhaba ditshuka, ke moka o sepetše. A kata a robala. Ka moswama a bôna, sebaka se fitlha,

872

K34/82

909.

sa nyakelang mono. O ile go motshabisa a ya a bega ba gabo moradi. A re, ke dirile molato, ke tša tšeya ngwana wa lena ga Malera. Bare, golukile. Re hwetsana seema se, mofutlha sa ntweng, o re, se tšwê se ntomê. O be o se tšhepile, o ba fê dikgomo tša bona, a re nyake go dula re bolabola.

2062 A ntšha lesome la dikgomo dinago le dikgomo tše tšhano, le lesome la dipudi le dipudi tšepeli. Monna ke sekgate komeng o wa tsêna, re gobone, fêla tšatši le ba botšago, gore ba e kgopolêlê, le wena o bê gona. O tle o bonê ge ba gapa dikgomo tša bona. Ke dikwile ba ga mahgolo. Bjale ba roma, sebaka ga motshadiwa, sa gore, e kgopoleleng. Bona ba beya letšatši, bare, ka tšatši la gore, ke rena, ba we, re atla. A goma a ya a ba botšû. Le bona ba bona sebaka sa go tsama ba tšibisana.

2063 Ba tla, ba tloga ba gapa lesome la dikgomo dinago le kgomo tše tharo fêla. O be a nyetše ka dikgomo tše diphethago menwanwa mmedi fêla. A kwana le moradi, a motshabisa. Ka moka ga bona, gwa sebe le motho go a belaelago. Ba ripêlana

872

K34/82

910

melamo e ya bona. Phupu a tšama a phumela me-
gôkgô, a gapa dikgomo. Nkwane a feta le mosela
wa tšhipa ya gagwe.

2064 Nkwane a tšhōkōmela moradi wa gagwe, a mo a-
peša. A dula modula, o we a goba a sa gopole,
gore, o tla troga, a udutši. O be ga gopola,
gore ke moka ke le khopo la gagwe, o tla beya,
a è nalo badimung. A morweša maseka a see-
ma. Bjuaie a thōma go fêla, a opella koša e
Tšhipa e rwala morwalo, ka motso e rwale mona-
ilana. Morwalo ke le katile, le katile ke selo se
se go imelago, o sa tsebe go gore o tla rolêla ma-
ng. Ba fêla bare, ke le katile la gago. Monailana
ke maseka, mo we a tloga gōna o diya nala.

2065 Molandiši ke mong Phušumane Nkwane, o be
a landiša ka mokywa o we ailego a tšeya moradi
ka ōna. O tswaletšē mo nageng ya gešū, mphathō
wa gagwe ke letuba (matuba)
Molandiši wa ditaba tša Mokoma le Motsātsi, di lan-
dišitšē ke tekgowa, ke mohlgethōlo yo magolo. A
landiša ka baka la madimabe a nago naō. Ka
goba le yo nola ngwana wa kgaitšedi, o filo

872

K34/82

911.

dula naê fêla. Ge monna wa mosadi a tlogile a ile makgoueng, o šala a kona mmatawala wagagê tšū goja. Bo a-peya tša bjona dikgatwane ka noši. Mphatho wa gagwe ke letšie (mutšie.) Ditaba tša Magatswane le Senamele dilaudisitšie ke yêna pupago Magatswane yo we elego Phurumane Nkwane. Ditaba tšū pepere Morei le Matšepjane, dilaudisitšie ke Ngwana Thola, yo we mphatho wa gagwe elego Lengana (mangana.)

2066 Batswadi ba mothepa goba mosadi, ba dira gore ngwana wa bona a tlhale monna wa gagwe. A ba motlhadiši fêla ka baka la go setlhokomele^š ke monna wa gagwe. A owa, mo we ba bōnago gore motho yo o wa hora, o bile o na le dikgomo tšedintši. Kemoka ba ^uh^uēfa motho yo we, gore ba kwanè naê. Ka morago ga mo ba kwane naê, bjaale ba moim-
pa mothepa yo we. Mo šupêlê ya bona, ba fodiya tšie nkego ba raloka, kgantše, a ba raloke. Le ngwana wa bona, ba tla mmotša, gore wa kwane, o wa gorata, o dumetšie. Gokgwēfa, ke go-
okolotša, go-okolotša, ke ge motho a sa gotlwaela, bja-
ale, o dira gore, a go tlwaele.

872

K34/82

912.

2067 Bjaale ka Sekwui Mohlabe le Maponye nguana Pôpêla. Ke lebaka la mo go bolla rena, mphathō wa Madikwa. Ka buka la gore, e be e sale rena ba banyana, ditaba tša ba bagolo re sa ditsebe. Fêla Matlala Mongale ge a fêla a etla bogweng, e be re mmāna. Bjaale mamenemene a taba ōna re sa tsebe. ~~Mamenemene~~ mamenemene, ke gore ditaba tša tša go sepela ka sephiri. Difo menekana. Yaba gona le monna yo mongwe bare ke Tšatši Mukgotho o tšwa a le Mankêlê, o tlile ka mono ka lebollo. Re bolotše naê, yêna e be ele yo mogolo. Go bolla ke go felegetšwana.

2068 Tsetsee ke papago Tšatši, a fêla a etla le meša-šo ya dipela. Mothepa yo a goba a peela Tšatši, o be a dula ka lapeng la Maponye. Bjaale Sekwui ge a eya, ka mowe, a fêla, a e ya a ija nama tša dipela. A fêla a roka mathebo, a etla a beya ka lapeng la Maponye bjaale batho ba e tlu ba rêka a le mowe. Nama ya pela e bose kudu ge e ômile. Bjaale ba tsefêla ke dipela. Ba gopola gore di ka seke tša fêla, ba dirra mamenemene, ka moredi wa bona.

872

K34/82

913.

2069 Moredi wa bona ke Masegabu, yo we, re ilego, ga re re otsee, yêna a ba a dira mmabore bu a sebja mahodiyoto. Ke gore re bolotšê naê, ge re epella thubeng le yêna, o wa rubaruba kague. Bjaale bare, go mothepa, monna wa gago, ke yo no. A re, nna ke nyuka go apeela rakgadi, bare kwa mo we re bolabolago. A ba a lula a dumetšê le ge a sa rate. Mosogana yo we, a boya, a tla a bolla bogwêra. Mēšašo, ke gore dikgutlha tša dipela tšona di sa fo tšwela pele le yotla. Mosogana a loga, bjaale o bolotšê o fedišê. Papagwe ammotša gore, moradi šo, le batswadi, re kwane nabo. Bjaale wena, o reng ka yêna ngwanaha. Ke nna ke a monyaka. Bolabola naê, a bolabola naê, ba kwana.

2070 Mmaka pela o baka a e twere. ka morago, ga mo ba kwane. Ba mmotša gore, o be a tšeya ke ba ga Monguale, ka goriale, mo we, a wa swanela go monyala a le mo. O swanetšê gore, o bolabolê naê, o motšhabišê. Ke gona re tla kgōnago go a mogêla dikgomo tša, gago. A dikwa a bokobola le mosatsana, mabapi le go tšhuba. Ba kwane, bjaale golukile ba baelana, mabaka le mome ba tla go gutlhanago gona.

872

K34/82

914

2071 Tšatši a tšhabiša Masegabu ngwana Mašu-
mu. Ka baka la gore, o kwame le batswadi ba
 mothepa, a ka a tšhabiša naē theko, oile aya, a
 tsena naē, ka lapeng la mmagwe. Le gōna ke kgo-
 lē ga mokgotho. Jēla ke kgo lē ga mo motho pelo
 ya gagwe, e sa fiš. Ge pelo ya gagwe, e fiša
 a sekgolē. Ba ga Mokgotho, ba romela motho wa
 gore sepela, o tšibiše batswadi ba ngwana, gore ba
 nyakelle ka mono. Motho yo we wa morumiwa aya,
 a ba botša gore, ba ga Madiagane bare, ngwana wa
 lena le nyakelle ka mono. Bare, sepela, o ba botše
 bo jēla pele ga re barate, ngwana yo we, o nale
 monna wa gagwe. Ga na lehošo re a monyaka ba
 mmuisē. Ba roba-diša batho, gore ba seke ba
 tseba gore bonokhonokho a se bja bona.

2072 Ba roma sa bona se-baka, bare, a bunyule.
 Banyala ka lesame la dikgomo le dikgomo tše pedi,
 dinago le dipudi tše phethago menwanwa mmedi.
 Sa swara ke tau a seke selopela nkwē, nkwē e
 le selo sa mabala a manyana. Go riule ke sehuai,
 a re a mogeleng dikgomo. Re bitše ba ga Monguale,
 ba tlē ba tše maditšana a bona. Ke ge ba napa
 ba nyala ka tšona dilo tše tša ka godimma, kemoka

872

K34/82

915.

2073 Ba roma motho ga Mongaale ka lentšu le e kgopoleng. Bare, go morumisa sepela, o botše ba ga Mongaale, rena re šitile ke ngwana. Ka goriale mo we, re re, ba e kgopolèle mesebjana ya bona. Aya a ba botša mantšu a we. ~~Bare, sepela o ba botše,~~ ke sa tšama, ke tšibisa ba gešu. Ka tšatši la gore, ke rena ba we, re atla. Le bona ke hwetšane ba kgobakane. Le dilo tša ka ka moka di kgobakane. A ke nyuke goba ke tšenyana nabo. Ke di kwile ke tšaya ke ba botša. Ke moka a laela, a tloga, aya, a ba botša taba e we. Le bona ba tšama ba tšibisana.

2074 Letšatši la go e kgopolêlu, ba boya ba gopalesome la dikgomo le dipudi tše pedi. Ka lona letšatši le we, ba ilego, ba lebeya, bare, go tloga ba tšama ba phuma la malaka. Ba baka mo we ga ga Mohlabe, ba fitlha, ba hwetšana yēna Mohlabe le mosadi. Bjale ba toentšha ditaba, bare, re tlile, bare, le a kwala. Ke re, dilo tša lena dihae, ke moka ba bolabola. Ba ntšha ba ba fa, tšatše dingodiwego ka mo godimu. Ditaba tša bona tša fela la dietla mo we.

872

K34/82

916

2075 Molaudiši ke Matlala Mongale, o be a la-
udišu mabapi le go tswinywa ke mosudi wa gagwe,
Mafiri ngwana Maebane. O re motlhalo o nka-
be, mogongwe, ke sa a bone, ke o bontšhitšë, ke
ba ga malome. Mphathō wa gagwe ke ledikwa.
Bjaule, ore, dilo ka moka e be, e fo ba diforofora-
ntšhetšō. Ba keng sa dipela le gona ga dikwale.
Taba kgolo ya go dira, gore mosudi ba tlhadišë,
ke gore, nna, e be nka seke ka dumela dikgomo
tša ka, digapa ke ba ga Mohlabe. Ka baka la gore,
ba ga Mohlabe, a se ba ga malome, ba ga malome
ke ba ga Mašumu. Ke lona le baka lewe ba
ilego, ba dira, bo-nokwane. Ba we ba bone, gore ke
batho ba šele, a ba tsebe selo.

2076 Kere, Mohlabe, o šele, Maponye o be a tšere
ke ba ga Mašumu. Sekwai le Matlala ke ba
tlogolo ba ga Mašumu. Bjaule Sekwai o ile go
bōna gore, la ga malome le šabetšë, a ya a tšegê-
la mogatšū malome wa gagwe. Ka morago, ke ge
a napa, a tšeyu ka sa mma sona. Bjaale m-
tlogolo o nyaka ga ja thoto ya malome wa gagwe.
Ka nnete, o llê thoto ya malome wa gagwe.

872

K34/82

917

2077 Lehufa le tihadiša motho. Ka molaô mosadi o swanetše go le-bana monna. Bjaale ka setlwaêlô, sa sesotho, a gwa dumellā gore monna, a tšee mosadi. Ka baka la gore, bare, lehumô la motho yo moso, ke basadi. Ye monna a na le basadi, bare, o humile. Ye o na le mosadi, ke wena modidi. Ka buntši bja bja bona, o tla ba le bana ba bantši, ka goriale mo we, ke wena kgoši. Bogōši bja gago, o godiša ke bana ba gago. Lehumô la motho yo moso gape, ke dikgomo le mabêlê. Bjaale o ka seke wa ba nyuka ka moka. Gare ga bona, o tla rata, ka o thii fêla, buntši bja bona, ke basadi ba banna. O seke wa ba šala morago mese-peleng ya bona. Le go ba a-peša, o ka seke wa ba a-peša ka moka ga bona.

2078 Bjaale ka Thibedi Sui le Mmaseroka nywana Rukgwale. Mosadi yo we a se mong wa gagwe, a owa, ke mošegêla. Ke mosadi yo a goba a lebane papagwe Mpe. Bjaale mohgulabje yo we, a mmeke a saphela. A motšeyu gore e tlioba mosadi wa gagwe. Kgurebe e nyuka lesogana, e seng mohgulabje yo we, a tloga fodula a bipile

872

K34/82

918

ka seatla, go sena modirô o we, a ka o dirago. Go bipa ka diatla, ke gore galala a bipile bo pele bja mosadi ka seatla bošego ka moka, a sena modirô, o a o dirago. O nyaka gore motho a lala a soma mosomô o we wa banna le busadi.

2079 Mpe a rēta motho gore a tlē a dule le mosadi, moretiwa ke Galase Lokweng. A tla naē, moregare, a ba kgobakanya ka moka seana šaai. Ke gore bana ba gagwe. Ba-re kowa ba kgobakane, a-re, go bona, bana baka ke tšofetšē, a ke sa na le thušo, ka baka la gore maatla a sale gona. Bjaale ka goriale mowe, ke kgopetšē ngwana yo wa ga Lokweng gore a be a ntwaretšē mosadi yo. A kere ke mosadi wa gagwe, a owa, ke mosadi wa gagwe fela ye xhe-la naē, ka mo kgorong ya ya šaai. O tla ba a le bē-lēgela lešuba.

2080 Motho o wa retiwu e se pōō ya kolobē, e retiwago. Le yōna e retiwu, ka baka la gore e ka šakeng. Ye e reka šakeng, e tla repela e tšama e nyakela mosuna, e tla ba ya mohwetšā. E ka ritwa ge e dutšā kyokē nayō. Ye go sekgolē, o tla na bōna, e boya nayō. Bjaale, ka goriale mowe, o be o swanetšē go fo

872

K34/82

919

homola yêna mong ka nôtî, o tla se nyakella, motlaba,
a ba a šotlha naê ka le foheng. Phetolo e we, ke
ya basadi ge ba fetola monna wa bona.

2081 Phetolo ya mkgalabjê, bana ba lehono ke diruru-
bele. Bjaale nna a ke sana maatla a godiya gore,
ngwana wa batho ba, ke modirê serurubele. Ge nka
nre, ke a bebetša, a^{ka} ba serurubele sa-gotlho ma-
fafa, e ka ba phoša, ka gore o tla ronana le bagwêra
ba gugwe. Ke bolabotsa le bana ba lena, kure moa-
di šo, bjaale a ba dumele. Bare, bona ba rukulugi-
le, a ba sa repela mo we rena sa goba re repela
gonu. Bare molaô wa ba rukulugi, ke gore ba tšeya
mosadi ka othii. Bjaale basadi ba bona, o hwetšana
bare pududu^{duu}, e ka ke dirurubele. Bjaale yo le yêna,
le mmone, o itše a nyuke maseka. Bjaale ka gorila
le mo we, ke retile motho wa batho ba, gore a tle a
be a ntswaretsê motho wa batho ba. Ge gona le
yo mongwe wa bo lena, yo we ngwana wa gugwe a
nyaka^{go} go dula naê, a ke gane, a bolabole gore ketla
dula naê. Nna ke tla botša ngwana yo wa gaho-
kweng a gona. Ditaba le a dikwa bana, ba fohomola,
bare, bolabolang, bare mowe papago rena a bolabotšego,
ke nnete. Rena re ile, sa mmotša gore re kureke

872

K34) 82

920.

ra kgina godula nae, ka baka la gore molao wa sejaka-
ano o wa gana. Bjaale le dikwile, bare, re dikwile fe-
la phiso ke goreta poe ya motho, mothong.

2082 Dirurubele, ke moretele ka baka la borurubele bjo
re bo bonago. Serurubele sa mafafa, ge dingwe difafa,
le rona setla fafa bjaale ka tšedingwe ge difafa. Bja-
ale, sa gotlhoka mafafa, seka seke sa fafa bjaale ka
tša mafafa. Ka morago sa gotlhoka mafafa, setlilo
fetoga sebatuladi. Bjaale ke mang yo we a ka bonago
sebatuladi. Ga gona, ka gobane sebatuladi se bona
ke mong sekhukhumunyu. Kganthe le a treba, go bjaale
ka ge ke bolabotše.

2083 Naka tša gorwešwa ga dimumurele tlohō. O
mmotše, ka mkgwa o we. Ge yo mongwe wa ga Sani,
ge are, boela morago a seke a gana. A re, una ke
filwē. A re, mo we le a kwala, bjaale le bolabotše ta-
a. O wa kwa monna wa ga Lokweng, here, ka o
ntšwetsi mosadi yo, ke a dikwa. Yo mongwe wa bō-
na a go mmelela linuka, o boetše mato morago. Ke
re le nqwana yo mongwe, ša, wa lekgōthwane, motlho-
mong, gēna a ka seke a e tša ba golwane. Bjaale
rena matsatši a, o nqwana waka. Kgomo ya tšhali

872

K34/82

921

še. Ke e we, ke go lebogago ka yōna, ge o ntwaretsē mosadi yo waka. Le a nkhwa, la seke la moamoga kgomo e we, yōna ke mofile, ke ya gagwe. E tla motswalla, a tšeya ka yōna mosadi. Bufe, a owa, re a dihwā, a ka seke a moga ke motho. Mohwa pele le mohwa morago ga tšibji. Ge nka hwa pele, la šala le motswenya mabapi le kgomo e, le lena le ka šala la tlhaka.

2084 Thibedi a gola, a ba a bolle a fetša le bollo la gagwe. Le yēna a tšena tšeleng ya ba-golwane, yēna o foya hercheng, fēla a sena mosadi. Bjaale bukgethola ba thōma go mkgothatsa. Bure go yēna, mosadi wa papago šo, bjaale o filo dula le motho fēla. Re gobotša ka mkgwa o we, ka gobung ke wena monna, o swanetše go tšena ka ngwaheng wa gagwe. A gona are, nna le ge ke sena kgomo, a gona taba, ke tlaya ke bereka, ka tšeya waka mosadi.

2085 Yo monyana a ke a kata ba bagolo. Bure, o seke wa kata yo mogolo wa ~~nne~~ nēla, a owa, o fēle, ore, o ite a phereketša ke motuntune. Ba fobolabola naē, ga botse, ba sa mofelle pelo. Dipolabolo tše we tša gore Thibedi a ē, ka ngwako wa mosadi, ke tša ka morago ga mo pupa wa bona, a hwile. Dihgadi

872

K34/82.

922

di rapiwa gore batle ba ba tth thusē go bolabola le
ngwana. Ba tla, ba bolabola naē, a ba a dumela.
Bjaale dipelo tša bona, tša wa. Bare, re swanetše
go repela ka tsela ya moku.

2086 Galase a boetsa muoto morago le dikgomo tša
gagwe. Ba goma ba bitšana, ba kgobakana kala-
peng la Museroka. Bjaale, bare, go mosadi, monna
wa gago lehono ke yo. Are, ka baka lang, nna monna
waka a mphile monna. Ga gona taba, o itše, o no-
ba a dutši nago fela, motlhung yo mongwe, wale-
loko la ga Sui a fitlha, moretiwa, o swanetše go
boela gagabo. Ke a dikwa, go lukile. Bjaale lshwe-
ng, o filwe dikgomo, lehono digapē, o tšwe natši ka
mafōrō. Monna are, ke lebugile kudu ba ya Sui. Ke
maka a gapa dikgomo tše diphethugo menwana mmedi.
Ke moka o tšwile ka mošareng wa ya Sui. Are, na
mma mongwe, a setlhapelwe diutla, fela ke lebugi-
le kudu, ge ba mphile dikgomo, ke tla tšeya yo mo-
ngwe mosadi. Ka nnete matlhatse ga bonwe, Galase
o be a tla tšela mosadi thateng. Ka baka lagore
nmago bona le papago bona ba hwile, e sale bu ba-
nyana, batlwa botlogolo ga malome wa bona Mohofē.

872

K34/82

923.

2087 Thibedi a dula le Maseroka. A boga koma ya banna le basadi, ka yêna, O ile a dula naê lebuka le letelele, mowe ailego a dira naê ditlhôgô tše nne. Lebuka ha moka ba swanane, ka mutsôgô a mubedi, ge o fitlha, o fo hwetsana e ke ke mong mosadi wa gagwe wa setsepa. Kgantše ke mōšegêla, a se mong mong wa setsepa. Manna a lebala le gore mosadi yo ke mōšegêla wa gagwe, ka gobane mong mong manna wa gagwe e be ele papagwe. Ka lehu la papagwe, o ile a tlêma tlhware. Bjuele molaô a o dumetse gore tlhware, e tlemiwe ga bedi.

2088 Dihwizihwizi, tša fitlha, ba mmotša gore a tšee mong mong mosadi wa gagwe. Dipolabolo tša batho di a tšika bjuele ka phefo ya go tšoka. Bjuele ga nako wa ba mmotša gore ke mosadi wa gagwe, ba goma, bare, ke motlhôlogadi. O swanetše go tšeya wa gago mosadi. Bjung, ka buha la gore yola, e be ele mogatša papago. Bjuele ka goriale mowe, a ka seke a kgona gorwala tlhware ya gago. Tlhware o ile a swala ya monna wa gagwe. Seema, mmabotša le ge a hwile, selo sa gwe ke moropa. Ke gore ge oile wa hwa, ba tla go felegetša ka seša. Ka buha la gore ga gona yo we, a ka gollêlago. Ke molaô wa kgopê e

872

K34/82

924

ngwe le e ngwe.

2089 Thibedi a futhisa ditsebe tša gagwe, e ba kwa. Gana dikgomo, le ge a be a šoma, o be a mša no šoma, a sa gopole gorēka kgomo. Kabaka la gore kgopolo e be ere, ke-ne le mosadi. Kganthe o wa, e phora a na mosadi. O be a rēka dikobo, gore mosadi wa gagwe, e be ~~se nabe~~ sa mafafa. Ka gobane, wa tlhoka go dira mowe, o tla gotihala. Bjaale ka mantšu a we, a bōna, a bōna gabotse gore bo-kaone, ke goya makgoueng. A yo šoma a šomela go tšeya wa gagwe, mosadi.

2090 Thibedi a ya makgoueng, go šomela go tšeya, wa gagwe mosadi. Ge a le mowe, makgoueng, o šoma a boloka mapene, a gorēka dikgomo. Bjaale, a ka a tšeya mapene a we, a rēka dikgomo. Kgopolo ya gagwe ya 'motšū gore, mapene le ōna, a nyala mosadi. Ge a bōna gore, mapene, ke a mangata a boya gue. Monna a gopola, a bōna, gore serithi sa gagwe se gōna kowa ga mosadi wa pele. Serithi, ke gore ngwana wa gobelēga ke madi, a gagwe. Bjaale a tšwa molaong, a tšeya moopa.

872

K34/82

925

2091 A tšhabiša Malešlane ngwana Lekweng.
 Mphathō wa madikwa, kgopolo ya ōna, a tsebe ke
 motho. A tšhabiša kgarebe, o filo hwetsāna kgomo
 ya motseta, a tšhabiša. Ke gore o tšhabišitšhe mo-
 radi wa matshegong. Bjale moradi yo we, ke mo-
 opa, e sale a bikiwa a ega bogadi, a imi. O
 be a tšere ke moradi wa gabo. Dihgomo di a twe-
 nya ga dile ka Sakeng. Motho a bōna dihgomo,
 tša go tšwa moredi wa gagwe, ke moka, o nyuka
 go tšeya moradi. Le ge a bōna ga botse, gore
 ngwana wa gagwe, e sale yo monyuna, o fo tšeya,
 are, o tla tla a mohwetsāna. Taba ya gore a
 tšee, ke gore mamuwu wa dihgomo, o nyuka la
 gagwe lapu, bjale Mokgehlo yo we Madibi o ite
 a tšeya moradi yo we, ka ōna mokgwa o we.
 A re, dipōo ga ditlhohe, ditla noba dinamela.

2092 Batswadi ba gona motseta o we. A ya
 a bega batswadi gore ke tšō tšhabiša moradi wa
 batho. O reng, o re ke tšō tšhabiša moradi wa
 batho. Ke riale ka baka la gore ke moradi wa
 matshegong. Bjale nka seke ka bolabola gore ke
 tšō tšō tšhabiša ngwana wa batho, e sehlgarebe.
 O tlhokileng ge o tšhabiša wa matshegong,

872

K34/82

926

kgame dikgare ka moka di a gogana. Lešela le kgatlha moapari.

2093 Botse bo bōna ke nna moapari wa kobō. Ke mang, ere, ke Malešelane, moredi wa Phaumê, a dumêla. O kgatlhile keng, selo se we sa gotlhoka matlhō. Ka gobane ke botala ge a be a dutš'i bogadi. fela e be, nke ke motho yo we, a tswarago bana, lehono, nkabe, kere, o na le bana ba bane. Mogomise, o tšeya moradi radi; motlhomong, o tlatla o hwetšana ngwana. Ka ngwana yo we, o tla šiya leina la gago. Ka gobane ba tla fela bare, ke morwa kêtê. Nama ya le rapô, e kokona ke mongwa yōna. Dipolabolo ka moka ga tšona dintshi ba ditsebe.

2094 A nyala moradi wa gagwe, ka tšhalete, masome a manê le diponto tše tihlano. Gwa hwetšane gore ke dikgomo tše diphethago monwana o thii. Bare, e šu o dirê selo, Bjaale a leka go tšama a kolota. Se koloto o kolota go wa geno, bjaale ka gobane ba gabo a ba kwane le taba e, a diilego, ba seke ba mokolota. A êna nyanyaneng, ke gore sebuke^{ng} a e thii, gwa tihoka le motho

872

K34/82

927

ka o thii yo we, a mothušung.

2095 A goma a boela makgaweng, a tloga le Ma-
lešelane. Bjaale ba ga Lokweng, ba seke ba kgona
gore e kyopoleleng. Ka baka la gore motšhabiši, a
fetša go nyala. Bjaale ba ga Mongwaale ba le-
bella, ba bona motšega. Ba roma sebaka sa bona
sa ya ga Lokweng. Sepela o ba botše, ba rebele
kae, ka gobane ngwana wa bona ba motšeišitše.
Sebaka sa iša, mantšu a we, ba ya ba sefe-
tola, ka gore, re sa nyuka morinyi. A goma a
boetša mantšu a we. Bere, ka baka la gore bona,
ngwana wa bona, o tlogile, a le ka lapeng la bona,
ba tšibile gore, dilo tša rena, ditla re lekana.
Sepela o ba botše, ka moswana, ba seke ba makala
ge ba bitšwa kgorong. A baka ba mofetola.

2096 Ba ga Mongwaale ba iša ditaba kgorong ya
ga Mohlabe. Ba fitlha ba bega ditaba tša bo-
na, bjaale kgōrō, ya di a mogela. Ba ba botša
gore, le tla boya ka tšatši la gore. Ba roma
pampanyane, ya botša ba ga Lokweng, gore
ka tšatši la gore, le a nyukega, ka kgorong.
Ke moka a goma, a ya a botša kgōrō gore

872

K34/82

928.

ke tšo ba botsa, go lukile ngwanaha.

2097 Letsatsi la katlholo. Ka lona letsatsi le we, ba butritswego lona, gore ba fitlhê bu fitlha ka lona. Lehgotla la go a tlhola le lona la fitlha. Bjuale mmudi wa lehgotla, a êma a bula lehgotla gore ditaba ditsene. ~~Thabeta~~ lehgotla la bu binatlou, bare, morena. Bjuale ke le kgopêla ditsebe le melomo ya lena. Gona le taba, bjuale re nyuka gore e tsene, re be re tlhahuna go sa tonya. Ke taba ya tlhalanô, bjuale medi ya taba retla, kwa ka bona ba tlhalani. Monguale, le gobukane ka moka, a dumêla. Lokweng le wena ba gona ka moka ya bona ba geno, le yêna a dumêla. Bjuale Monguale motho yola o monyuka-go šo, bjuale Lokweng o nyuka ke Monguale. A boêla a dula fase.

2098 Dipolabolo tša Monguale, Madibingwana Pôpêla, re a loša ba bina tlou. Ke tlile mokabuka la gotlogêla ke moapei. Bjuale nna ke šetše ke le mo nyanyaneng. Ngwana o ile a tloga ya gagabo, yaba ke moka a napile, a e ya. Kamorago, ka kwa gore ke moka a ka seke a boya.

872

K34/82

929

Ka baka la gore, o tšabile le monna wa ga Šacai.
 Ka morago ga mowe, ka kwa gore, ba nyala, ka mora-
 go ga mowe, ke ge ke kwa gore, o ile nae, mahgo-
 weng. Bjaale ka dula ke lebeletše, gore ketla bō-
 na, motho a e tla wa gore e kgopolélē, ka se mmōnē.
 Ke ge ke bitšū ba geiš, ke ba bega taba e, bjaale,
 re romela sebaka. Sebaka sa boya le lentšū le,
 ba sa lebeletše motšhabiš, bjaale rare, a boélē, a yo
 ba botšū, gore ge a motšhabišū, o bone gore o leka-
 ntše. A goma a boya, kantle le ka-rubo. Ke ge
 ke feta ketla mo kgorong. Ke moka ke feditše,
 ba bina tlou.

2099 Dipolabolo tša Mphole Lohweng, Mphole ke kga-
 itsedi ya Malešelane, Morena dikgōiš, nna a ke tse-
 be selo, fela ke a tseba. Ka baka la gore, ke ile
 ga ke fitša ke sa tšwa mahgoweng, ka hwetšuna
 bare, kguitšedi yaka e tšhabile ke Thibedi. Bjaale
 ka baka la gore, a ke nyuke bojēla pele. Kure ke
 sukhutša, ke molate, ko mmitša a tle mo. Ba
 ntšhupa diponto tšeg a nyetšego ka tšōna. Ka
 ba botšū gore ba dibee, ke sa tlaye ke nyukela,
 monna yo we. Ka morago, ke ge ke bōna, ba ru-
 mile motho a etla. A bolabola ka mohgwa, o we,

872

K34/82

930

ba morumilego ka ôna. Ka mofetola ka mofetola o we, mmoledi a bolabotšego ka ôna. La bobedi a ka ka ka mofetola, ka buka la gore, o be aⁿ trietritšê. Kemoka, ke feditšê, ke nyaka fêla go lula motlhadišî mo- we a lego gôna. Thobêla, ge a riale kemoka a dula fase. Mmudi wa lekgotla are, wena, a o tsebe selo. A gore mmago a bolabole, le yo mongwe wa ba phophedi.

2100 Dipolabolo tša Phumê, re a loša, babinatlo- u. Ke nnete, ngwana waka o tlogile le monna wa yona Suai. Bjaale pele ga gore, a tlogê, o ile a bola- bola gore, kapara le-pai, e ntennê. Ka gobane ma- thaka, a ka mowe, a tlogo, e ke ke dirurubele. Bja- ale yêna o bolaya ke mokehe, o we le bošego, a parago ôna. Bjaale are, ke nyaka go tloga le ^{monna} ~~monna~~ yo mongwe. Keile ka mogonetsa mo we, dipolabotšong tšewe. Bjaale le yêna, a gana, nna kare, go yêna, ge o nyaka go dira taba ya mohuta o we, o be o tihatlhetšê, dikgomo tša go fa ba ya Monguale. A mphetola ka gore, tšewe ditla pōna ke yêna yo we, arego, o nyaka go utšeya. Kare, a retse ditse- ba ke wena. Ke ge ba tšhuba. Bjaale a tla antšha tšhalete e lekanago masome a mame a nago le diponto

872

K34/82

931

tše tlišano. A tšaka tša phôphêlwa, aowa, o filo di-
tliša. Bjaale hare, dilo tše diha seke tša fetša tho-
to ya ga Monguale. Ke ge a goma a tloga le more-
di waka. A re, o sa ya bêtêka gore a tle a fe-
tšise. Ke moka ke feditše.

2101 Ditaba tša gafêla lekgotla. Le kgotla la re,
ditaba di a kwula. Bjaale taba kgolo, Monguale
o bolaya ke tlala, bona mamumi wa dikgomo
tša go tšwa ga Monguale, o wa ba apeela. Di-
taba e be go swanetše go nyêhiwa motlhadiši,
bjaale ka baka la gore, ba molokolotše gore, a
ê makgoweng, bona ba swanetše go ntšha di-
kgomo ba dife Monguale. Mokgonyana yo we
wa bona, moswa yo we, o swanetše go sala, a
ba nyalla. Ge e be e sale kgale, mosadi wa
Mphele o be a swanetše, go a peya ga Mo-
nguale, bjaale molaš o we, o hwile, kabaka la
ditšhoši tše dikhubedi (makgowa) Lokweng a
ka e karabêla, ge nke o na le karabo, mabapi
le gontšha dikgomo, a fê ba ga Monguale.

2102 Mphele, morena, dikgoši, lekgotla le a hwa-
la, mo we, le bolabolago, bjaale taba kgolo e we, e

872

K34/82

932.

mpelaets'ago, ke gore, basinyi ba we, ga ba gona mo-
ka goriale mowe, e be ke kgopela lekgotla gore le
utakollê, ko nyukêla motinyi ya we. Dihgomo tša
ga Monguale, di ile, go tsêna, ka kgôrô ya gêu,
tša feta, tšaya go tšeya moradi waka yowe, elego,
mamuni wa dihgomo tša bona. Bjuale dihgomo
ga disale gona. Ke mokgwa o we, ke kgopelago
sebuka sa gonyukêla motlhadiši le motlhadi. Ke
moka ke feditše.

2103 A fiwa sebuka sa go tšuma a monyukêla.

Lekgotla la re, mantšu a Lekweng a kwale, wena
o swanetše go ntšha dihgomo, o dife ba ga Monga-
ale, ga na lehošo. Ko dibôna kae, dihgôši, Molaô
ke gore, go swanetšwe gore, go gapiwa, dihgomo tše-
la tša gonyuka moradi wa gago. Mowe, gona
ke šitš' go a-raba. Ba bangwê: bare, molo-
koleng, a late mkgonyana yo we wa gagwe. A
ne bo yo, o tlaya a boya. Fe a ka seke a bo-
ya naê, a tsebe gore, ke yêna yo we, a bekile
go mogwapa. Ba kwana gore, a lthollwê, bamo-
ltholla. Ditaba a diê selepeng, selepe le rona
sa ya sa bolabola mowe lekgotla le bolabotšego.
Ba botš'a Monguale, bare, o wakwa, morena

872

K34/82

933

o re, molato a o bole, lokweng o lokolotšwê go tšuma
a nyakêla motlhadišile motlhadi, fêla re re apha-
kišê, nama go tsefa ya tala, ya mogwapa ga tse-
fe. Morena, tšê we, ditseba ke lena.

2104 Mphole, a ya a boya nabo. Ba bula di-
fate kgorong, bjaale kgôrô ya re, go lukile o pha-
kišê go tla naê. Ba tloga ba ya ka gae, ba
fitlha ba kgobakana ka lapeng la Phauume. Bja-
ale, Mphole, are, le a mpôna, ke sa tšwa mo
ke tšwago, bjaale lehošo ke gata kgôrô ke afe-
ta ka buka la mma. Ba re, a o wa, sepela lo-
kwa le golo, sepela mokone, yo a boya magula-
lê borêtêlêgô bja naga. O sepele ga bo tšê,
wa seke wa ba le sehgupe tseleng. A tšwa, a
sobella. Ka moragô ga matsâtši a matlhaana,
ba bôna a boya nabo. Ba kata ba rôbala.

2105 Ka morwana a ya a bega ba kgôrô gore ke
boile nabo. Ba leboga kudu, bare, kganthe, o
be o sa bolabole maaka. Ba go kae, ba kowa,
gae gaka. O ba tihôkômêlê ba seke, ba tšha-
ba. Re sa yo tšibiša ba ga Mongaale le le-
na le be gôna le businyi ba we, ka tšâtši la

872

K34/82

934

gore, e sale ka morwanyana.

2106 Ka tlhelo ya bobedi, kgorong ya ba bina tlou. Mmudi wa lekgotla a bula lekgotla bjaale ka metlha. A re, leho, re nyaka go kwa fêla mantšhi, a motlhadišhi le motlhadi. A batwadi ba motlhadi, re a kwêlê, ka ka tlhalê ya mathômô gammôgô le^{ya} ba ga Monguale. Bjaale lekgotla le thusê go futhiśhi ditšêbê tšhi lema, le theletšê, tšhi we ba bolabodi ba tlogo dibolabola. Ditaba ke tšhi we Lokweng o ka bobê bana ba gago. A babotšhi, bjaale are, morena, ba dikwile. Sūai a ka bolabola.

2107 Dipolabolo tšhi Thibedi Sūai, ke kgatlišhi le ke lelapi. Morena lekgotla la ba bina tlou. Ke êma mo pele ga lekgotla, go sena polabolo e, ke tla go e bolabola. Ka baka la gore ge e le molato, o dirile ke nna, ka baka la go kgatlišhiwa ke lelapi. Bjaale ka baka la gotlhoka, ke mo we, ditaba di-bilego ditlilego mo kgorong. Nna e be ke gopotšê gore ke tlare, folafola, ka phakisa ke boyu, ke tle ke fê, ba ga Monguale, mesebjana ya bona. Bjaale ke ge ke bôna go

872

K34/82

935

sebara, a tlilo mpitšā, are, mono gae, ba tlemilwe, ka baka laka. Bjaale ke ge ke kgopêla sebaka ga mong waka. A ntloholla ke boya mo. Bjaale ke moratong, ka baka la lerato, yēna ke moratilê ke moratilê, ke nyaka go monyala. Morena lekgotla, ge a riase a dula fase.

2108 Dipolabolo tša Malešelane. Merifi gae khurumetšane. Ke tihadile ga Mongaale, ka baka la go ronana le ba gwēra baka. Ba-gwēra baka mo we ba tlogo gōna, o hwetšuna e ke ke dirurubele, gore tlwala lapa. Bjaale nna ke kgothetše ku lepai, e ke ke nna mo kghehlo. Bjaale ka bōna gore felo fa ke tlile motlhakong. Taba ya bobedi merifi a e khurumetsane. Ke gore mosadi a ka seke a robala le mosadi. Ke monna a robalago le mosadi. Ke yōna taba e we, e ntlušitšego, nka se sa boela, ke moka monna wa-ku ke yo no. A ba fê dilo tša bōna.

2109 Ditaba ke tšewe lekgotla, goriale ke mmudi wa lekgotla. Ditaba di a kwala, bjaale ga gona, mo we, go ka bolwabolwago. Ka gobane, motlhadi o sētšē, a feditše polabolo ya gore

872

K34/82

936

merifi a e khurumetšane, bjaale ka goriale mowe,
a ka se sa dumêla, go boêla bogadi. Tabal kgolo
a bu~~u~~ ê thopeng, bu ntšhe dilo tša ga Monga-
ule ba bu fê. Ke ge ba iša ditaba ga kgōši.
Kgōši yare, sepelang le ba botšhe, monna a^o kgago
o nka le sa gagwe. Ba ntšhe thoto ya batlhudi-
wa ba bu fê. ~~Sepeng~~^{la} bo-nyêla mpja.

2110 Ba ya bonyêla mpja. Ke molaô wa gore
ge motho dumêla molato a fêlê a eya bonyêla
mpja. Bjaale bare ge ba le mowe, bonyêla mpja
ba bitša Phušimane Nhwane. Ba re, go yêna,
sepela, o botšhe ~~ba~~ kgōrō, molato re a o bōna. Ke
moka a ya a ~~ba~~ botšhe. Bare, ba botšhe bu ntšhe
dilo tša batho ~~ba~~ re, ba bu fê. A ya a bu bo-
tšhe. Bare, le a ~~kwatša~~ sepela, o re kgopella
sebaka sa goboêla ka gae, go e thukiša. A
ya a bola, bare, go lukile sepela, o ba botšhe
ka motsho di a nyakêya. A ya a bu botšhe, ke
moka ba napa ~~ba~~ bula difate, bare, go lukile
sepelany. Bjaale bare, go Monguale, o tlabo-
ya ka motsho, bjaale ka ge le wena, o bakwile
ge ba kgopêla sebaka. A re, morena.

2111 A nyula Malešelane ka masome a tšhelela-
go a diponto. Ka lona le tšutši le we, ba go babe-
ela lona, ba fitlha ka lona. Bjaale, ba goma,
ba boëla thopeng. Ba bitša ~~Phušanane~~ Phušanane.
Bathōma ka go ntšha diponto tše tihua-
no, bare, ke kgomo. Ba ~~kgōrō~~ ba kwana le taba
e we. Bjaale Mongaale are, dikgoši ke nya-
ka dikgomo nāku. Bare, o seke wa bolabola
taba e we, o tla re fatlha. Le yōna tšhale-
te e, o tla foya wa rēka dikgomo ka yōna.
Bare, go kwa gore, ba kwana le gore diponto tše
tlihaano ke kgomo, ba ntšha masome a matlhaa-
no a nago le diponto tše tlihaano. Bare, ke lesome
la dikgomo le kgomo, ka elu ke moka ke lesome la
dikgomo le dikgomo tše pedi. Ke moka ba emu fawe.

2112 Mongaale o be a nyetše ka dikgomo tše kae,
ka dikgomo tše diphethago monwana o thii fēla.
Kgomo e ngwē, e ile ya phetha melawana ya
le nyalo. Goriale ke ba Lohweng. Go bjaale Mo-
ngaale, a dumēla, bjaale o boëla ke masome a
muane a nago le diponto tše tlihaano. Ke moka ba
mofa, bjaale gwašala lesome le tše tlihaano. Kgō-
rō ya feta le kgomo, ke gore diponto tše tlihaano.

K34/82

938.

872 Lešome la diponto, ba difa ba ga lokweng, ke moka molato wa bona wa fêla o etla mowe. Malešelane ke mong moradi wa Thibedi. Bjaale bahe^{ng} sa monyalo o la wa gagwe wa diponto tše tluamo kyomo. Ke baka la gore ke tihemo ya gubu. nêga. Molaô kyomo ke diponto tše tharo.

2113 Māseroka, ge a bōna Thibedi a nyala moradi wa gagwe, a kwa botlho ko kudu. Lehufa la tuka. A bona ga botse gore, a ka se samotswara bjaale ka yola, moradi wa gagwe. O tla holofêla, mong moradi wa gagwe. Kgopolo ya gagwe, ga mogopotša gore a tlogê. Ge a dutši a seka molato, wa Malešelane. Yēna o swala dikgogo a ditshidiša noka ya lepelle. Dilata mmagwe mo we, a lego ntše. Ka morago ga mo molato o fedile. Ke moka a boya le moradi wa gagwe gae.

2114 Ngwetšana o bekêlwa lapeng la Māseroka. Bjaale ka ge ele moradi ba fo tšwa ba sepele. Gwa tlhoka le motšo ka o thii, yo we, a mokganêlago. Ba fontšha matlhô bamo-lebella. Ditlhong tšōna o ile a ba natšo, lege

872

K34/82

939.

polêlô e be a ha seke a bolabola. Ka pelo a go-
pola, polabola ya monna wa gagwe, ge aile a
mmotša gore, ke ile, kare, ke tsama ke kolota dikgo-
mo go ba gešū, ba wkganetšē. A tsēna naē, ka la-
peng la Maseroka. Yēna monna ka noši, a motre-
ntšha ka lapeng le lengwe, ka gobane, o be a diiri-
le malapa a mabedi.

2115 O be agile mungwako a macane, bjuale ama-
bedi, a na le lapa la ona, a la le ona a le bjuale. Bju-
ale, are, go mong wa mengwako, mosadi waka šo, ka
goriale mowe, kera gore, a fiwē, engwe a be^a dutšē
ka ga yōna. Ke tlare ge ke moagetšē ya gagwe,
a tšwa. A re, tloga le masepa a we, a gago mo.
A thōma go gakanēga, a leka ka maatla go mo-
kgopêla, ba seke ba kwana. A re ge le kuya
lapompula, ka mowe, ngwahong waka, le tla kwa,
e ke bu lebitšū.

2116 A mo iša ga batwadi ba mosadi, gore a go be
a manaletšē gōna. Monna, are, go mosadi ya mowa,
go kaone, gore re motlogêlê. Ka buka la gore,
motho, are, a goraka wa fo gamella, ka mowa-
na, o tla go batšā yo mongwe. Ra šitwa gobo-

872

K34/82

940

labola. A re, moeng o naka dimaripa, nna ke le-
beletš'e wena, mowe, o rego re ê ntshe. He moka,
ke ge ba tloga ba e ya, go dumediša, ga batsu-
di ba moradi, ba ba a mogêla.

2117 A moagêla la gagwe le gora. Ge monna
are, o ya ka kowa ga moradi yala, a fitlha are, o
nyaka buušwa, o ~~mmonša~~ gore le tšema la mongwe, a
le apeešwe. He moka monna a tloga le tlala, o ja
kowa ga yala morwa yala. Tšutši le lengwe le le
lengwe, ke moka o fo dira ka mokywa o we, wa
gore tšema la mongwê, a le apeešwe. Bjale a ba
a ribêya le mogopo. Ge are, o robala ka ngwako-
ng, o wa tšwa, are, thtraba re mošutelle. He moka
a sale, a tlaetš'e le ngwako. He moka a ngala,
a ya a dula, ka kowa ga yala morwa.

2118 A ka a tšhwa a sa boga go nyaka tša go ja.
A bōna, gore, monna o ngadile, ke moka a thōma,
go rwala diphatlhō, a ditshidiša noka. Dilo tš'e
dikgolo tš'e we, ditsibjago ke dipona tš'e pedi le mo-
tšhene. Morwa wa M'aseroka le kgaitšedi ya gagwe,
ba diwala tša ya ga mahgolo wa bona. Thibe-
di ga trebe selo. Ka tšutši le a tla go treba

872

K34 | 82

941

ka lona. Gwa kwala gore go tla baeng, ba gagwe, bjaale kowa ke morakeng dipona (ditulo) a digona. A gopola gore, o tsēya tsela, e tla nore, ka morago ga mo baeng ba tlogile, a kgōna a diboetsa.

2119A se modudi, o wa tloga. Bjaale ge a swere tsela ya go ya moteng wa mosadi, a bōna a fāpana naē, ka ditela. A re, go yēna, o ya hae, ke ya molapong go kga morōgō. He ra go-re, ke ya, ka kowa gae. A beya, tluwana ya gagwe fase. A goma a boēla ka gae. Monna a ya a ēma lapeng la mogolwane. A ba a mmotšha ka bakeng la baeng. Ge a feta a e ya ka lapeng la mosadi, a hwetsana gore o kgiile mengwa-kō ka moka o tlogile.

2120 A kwarolla mengwako ka moka ga yōna. A hwetsana moratho wa gagwe Sepotoko, a dutši lapeng. A re mogolo wa gago oile hae, a re, oile molapong go kga morōgō. A ka a goma a boya mo, a re, eowa. O wa seka, kguntše, le bukula mo a beya tluwana fase, o ile a goma a boya, a tliile kgiela mengwako. Ngwana yo mongwe a re, o ile, a goma a boya. Ba kgiela mengwa-

872

K34) 82

942.

ko, ba tšwa ka sa mafuri, ba tloga. Bjaale, o re-
ng, o ganetsa kgantše, nna ke mmone. A owa,
nna a ka mmōna. Monna a kwata kudu, athō-
ma go roba mangwako. A hwetšana dipona le
motšhene di segōna.

2121 A ya a bega ditaba ka mōšate, kgorong ya bu
bina tlou. Monna a ya ga mogolwane, a mmoša gore,
ke thutlwē. Dipona tšela ka goba ko nyakēla ba-
eng, a di gōna gammōgō le motšhene. Bjaale ka
goriale, ke nyukha go tšhaka mengwako ka moka e,
swe. Mogolwane a moganetsa, a re, taba e botse,
ke gore o kitimē ga na bjaale, o ē, ka mōšate. Ba
ka mōšate, ba ntšhe masogana, ba late ba-na ba
we, ba tlaya ba hwetšana dilo tšewe. A dira bja-
ale ka keletšo ya mogolwane. A ya a bega ba
mōšata.

2122 Kgoši ya roma banna go tšilo sekšša mosadi.
Ka lona tšatši le we, kgoši ya roma banna, gore
sepelang le butšišē gore o libeile ka e. Ba ya
le yēna Thibedi, ba fitlha ba dula ka lupeng
la mosadi. Ba re, go yēna, lesetša dipitšā tšā
gago, o tlē mono. A dilesetša, ke moka ba mo-

872.

K34/82

943

tlhalošetša ka mokywa, o we, ba tlilego ka ona. Re
tlile mo ka pelaelo ya monna wa gago. Bjaale o re,
a ile ge a tsena ka mengwakong, a seke a hwetrana
ditulo. Bjaale o ka re tlhalošetša gore ditulo tše
we diile hae le motšhene.

2123 Dipolabolo tša Mmaseraka, are, nna a ke toebe,
gore diile hae. Ke ~~gopola~~ gore ditšere ke yêna, ka
baka la gore, ke nore ke boyu, molapong go kga mo-
rôgô, ke no hwetrana mabuti a robilwê. Bjaale
o bôna gore, a ka belaela go tšere yêna ka nōi.
A ke toebe, ke riule, ka baka la gore, le marukhwê,
a gagwe, o tlile o tšere. Ka mo ngwakong waka,
go tlhoka le selo se a lekeletšitšego. Bjaale ka go-
riale, o kare, ke na le monna. Monna ge unale
basadi ba ba bedi, a kere, ka kowa ga yola, o swa-
netše go lekeletša se sengwe, sa se aparō sa gago.
Ba dumêla. Bjaale go ga bjaale, dilo ka mika di
ka kowa ga yola mosadi.

2124 Re tletšhe taba ya ditulo. Bjaale ka mokywa
o, o bolabolago ka ona, re ka tsena ka ngwakong
wa gago, re ka seke sa hwetrana ko-bôya go le-
kella ya monna go. Ba bôna a dumêla a na le

872

K34/82

944

maatla. Ba mmōna gore, mo o bolabola nnete Batre-
na ka mengwako, ba seke ba hwetšana kobō ya monna.
Ba re, o wa bōna, monna wa gago, o na lephōšō, bjaale
lehono, re a itwa go tšena mo we phošong ya monna.
Ka gobane taba kgolo e we, re tletšego yōna, ke ya
dipona. Bjaale le tšona dipona di ga na ka kōna go
ilego dikobō. A owa, tše we dina le nna. Digokae, ke
dibeile lefokeng. A riē o re šupa, a owa, nka se-
ke ka kgona go lešupa, ka baka la gore wagašu
wa ga Rahgwale ga gāna mo. Mpheng rebaka ho
bitša yo mongwe wa gešū, ke tlatla ka kgona ke
lešupa.

2125 Ba tloga naē, ba moša ka mošate ga mmōgō
le monna. Ba ya ba bega kgōši, bjaale kgōši ya ntšha
masogana a go lala ba-mwadi ba dipona le motšhene.
Dipolabolo ka moka ke tša go foraforantšhetša,
o nyaka fēla gore ba molokolle. Ka morago ga mo
we, ke moka a phare, a yo napa a dišū matotong.
Matotong, ke gore mowe, le ka sehego la dibōna.
Yēna a šala ka kgorong ya mošate, a^{le} kholong.
A šala a bolaya ke gošila mebela ya basadi ba mo-
šate.

872

K34/82

945

2126 Ba rumiwa ba boya le dipona tše we gammôgô le motšhene. Ba laudiša mesepete ya bona, ka mokgwa o, ba repetšego ka ôna. Masekane, ke mmago Mmaseroka. Bjaale dilo tšewe ba tšô dihwetšana gôna. Mo we a go ba a dula gona, e be ba sa motšhebe. Ke nnete, ge mogologolo are, malome wa trela ke molomo. Ra notšama re butšiša go fitlhêla ro fitsha. Ra fitsha ra hwetšana morwa Mmaseroka. Ge re fitlhile, ra ba botšā gore mmago ngwana go, o re, dipona le motšhe- ne, a di boê ka gae. Ba utlemile kgorang, ka ba- ka la tšôna. A owa, tšôna digôna ka mo ngwakhong, re no bôna ba e tšwa ba rwele. Le rena, e be re sa nyaka go roma motho, wa gotla go butšiša gore, ba ditšhere ka mokgwa mang. A owa, ke ge ba refe re tloga na tšô.

2127 Dilo tšā ga fêlwa mong wa tšôna. Bjaale kgôrô ya monyaka dipudi tše tharo. Dipudi tše pe- di ke tšā ba rumiwa. Ka e thii ke ya go tsalla kgôrô. Bjaale moradi are, dilo tše tšô dula kanywa- kong wa mang. Ba re mo we go ka fetola yêna saai ka nôri. A re, tšô dula ka nywakhong waka. Ga la mang lapa, ka lapeng la mong moradi wa ka, kaba- ka la gore, wena a wa dinyaka. Ta ba e we, e ka re-

872

K34/82

946

ke ya dirêga, ka gobane, ge o rêka dila tšê we, o be o a peela ke nna. Ke boletšê ka re le tla ntshalefetšâ ka baka la bonozi. Ke be ke nyaka ba gešu le bona ba lefu.

2128 Ba mokwêla, ba nyakêla batwadi ba gagwe, ba ya Rakgwale. Go lukile palukanang, le tla boya ka morwana. Re su ~~roma~~ motho a yo bitšâ batwadi ba gagwe. Le seke la tšoga le robetšê, le re gotsoga le nape le wale tšela le tle. Dilo tšê ha moka ditla šala, le tlatla le ditšêya ka morwana. Le wena moradi le hono boêla gue, o tla boya ka morwana. Ba roma motho, wa go ya go tšibisâ ba ya Rakgwale gore ba tlê kgorong, ka baka la ditaba tšê moredi, wa bone. A ya a ba botšâ, bare, re dikwile.

2129. Mmaseraka o tshaloša pelaêlô ya gagwe matlhong a batwadi. O bitšâ ke rena, goricale bakgôrô. Re go bitšetšâ bakeng sa pelaêlô ya moredi wa gago. Bjwale o tla, le tshalošetšâ yôna. O ka ba tshalošetšâ šeba ba tlile. A thôma go tshaloša. Ke nnete pelaêlô e tšwa le nna, mabapi le moka monna yo waka. Ka baka le dibjana tšê we, a ilego a dirêka, ge a dutšê

872

K34/82

947

a p'ela ke nna. Bjaale o tla a swala a isa ka ga le lengwe lapa. Bjaale ke yona pelaêlo yaka. Ka-re, gobôna gore marukwê le dihempe diwelewe, lenna ka tōhabisa dikgogo, dipona tše pedi le motšhene wa goroka dikobō. Bakeng sa gobolabodisana le nna. A neke a dira, Bjaale ante-setsa ka tloga, a bala a roba mengwako yaka. A re gobôna, a sadibone, a kitima a etla mo kgorong. Bjaale ba kgôrô ba ntlêma, kella, kere ke nyaka ba geis. Ka morago ga mo ba tšo utulla dilo tše we, moka goba ke di utile. Ba digufêla monna. Nna keile, ka butšiša gore tšo dula ka lapeng la mang. Ba gafêla, monna waka, gore e be yêna, a rabago phatšišo e we. A re tša dila ka ngevahong wa mong mosadi wa gagwe, kubaka la gore nna a ka dinyaka. Ke moka ke yona pelaêlo yaka.

2130 Thibedi, are, morena le kgotla. Ditaba tše we ka moka di bolabolago ke mosadi yo, ke maaka. Le maloba, ba kgôrô ba tlile kowa ga gaka. Ka baka la gore e be ba sa tlêla ditopō tše we mosadi a goba a dibolabola, a ka ka ka bolabola. Bjaale le-hono ke a dibolabola. Ke be ke na le dikobō tše di-

872

K34/82

948.

ntši, ka ngwakhong wa moradi yo. Bjaale dikobô tšewe, ka moka ga tšona ga digona. Morwa wa gagwe Di-
ngwati, o di apere ka moka ga tšona. Tše dingwe o
be a direkišetša mathaka. Bjaale motlhang kere, ko
tlhola dikobô, ka hwetšana gore dikobô, ga digona.
Go šetše fêla hempe le buruhgwe. Ke ge ke mmotša,
gore dilo tše bo ngwanuba, ke bone tše dingwe mo-
rwa wa gago, ke mmone a pere. Bjaale ka ge ele
ngwana waka a gona taba. Phōō ya gagwe ke
go tšama, a rekiša tše dingwe. Lehono tše ke
a ditloša, ka baka la gore le tšona, nka hwe-
tšana a ditšere. Ka gobane yêna, a nyake go-
fiwa, o nyaka fêla go thopa. Bjaale ka ge a
tšere dilo tše di tšo hwetšanago ke ba kgōrō.
Bjaale ke ona molaō, wa go nwa dilo tše we, e
lego tša gagwe, a diiša go šele. Dikgogo di repe-
tše pele, ke gore o dutši, ka goriale mowe. Ke dilo
tša maatla a ka, ge a tloga, a fo ditlogela di
le mo, yo we, mongwe o tla ya, a morékela tša gagwe.
Ke moka ke feditše.

2131 Mmudi wa lekgotla, ke tšona ditaba tšewe re lebi-
tšetšago tšona. Ka goriale mowe, le ka bōna lešūedi
le yo we e seng lešūedi. Lekgotla le tla beya le bola-

872

K34/82

949

bola, taba a e thomê e bolabola ke butswadi ba mosadi. Ditaba he tše we Rahgwale, o ke o ditlhahunê, ke ditaba tša bana ba gago. Ke a dikwa morena, bjuale taba ga e le kgorong, ke ya monna yo mongwê le ya mongwê. Nna ke nnoti, nka sehe ka bolaya tau, tau e bolaya ke banna. Mogologolo yo mongwe, ore, monantso, a e kyamole. Lena nthuisê^{ng} go nkyamola le-ntso le. O wa kwala, goriale ke le-kgotla.

2132 Mmudi wa lekgotla, a gafêla banna ditaba. Are, le a dikwa lekgotla, Rahgwale o tšhaba go lamolanya bana ba gagwe, ka goriale mo we, o re lena dimpja tša mosate kitimang le tuba. Dimpja tša mosate tša re e be go tšhōa neny. Latšela lerapo dimpja, tibe likhona. Mmudi wa lekgotla, are, mantšu ka moka a baboledi le a kwile. Bjuale he re, ba lamolanyeng, kemoka a dula fase.

2133 Lekgotla la bōna mosadi phōšō. Re go bōna phōšō, ya go swala dikgogo le phutlho ya monna yo, wa ya laai, wa ya go thōta, motho yo mongwe ka yōna. Kganthe wena, nkabe ore, go bōna, monna a swala dilo tša ka ngwakhong wa gago, o betaelê. Lehono, nkabe re bōna monna phōšō. Ka baka la gore dilo, kamoka o

872

K34/82

950

ile a dirêka a peela ke wena. Bjaale dilo tše we ka moha, o dibolabotšego, go bônagala gore, o bolabotšhe maha. Nnete ke ya monna, ka gobane, o ile atla, a bolabola gore thoto ya ka, ba rwele. Ka nnete ra wela kwaleny ra ya ra dihwetša. Lepono le swama hamo-rwalo. Motlhomong Rakgwale o na le mo a ka gobolabolago, a ka no êma, a bolabola.

2134 Dipolabolo tša Sebešeletšhe Rakgwale, ditaba hamoka ke a dikwa. Bjaale ngwana waka, o dirile phōšō bang, sa go ntšha dilo tše we tša ga tšai. Dilo kamoka ke tša gago, bjaale wena, phōšō ya gago, ke ya go dintšha ka ngwakong wa gago. Bjaale lehono ka baka la dilo tše, ba tšogo ditšeya ya mmago. Le ge o bolabola nnete, ga gona monna yo a tla go êma nago. Bjaale ke tla tlogela phōšō ya gago. Ke butšiša lekgotla gore dilo tše, diwanetšhe go dula ka ngwakong wa ngwana mang. Mokgonyana a moaraba, a re tšō dula ka lapeng la ngwana lokweng. Ka baka le le regoeng. Ka baka la gore yo, re a mugišitšhe ditshoba. Bjaale tša boela tša dula ka mowe, a ka diiša matotong, mo we re ka sekego ra dibōna, ke mokgwa o we ke re-go tša dula ga Malešelane.

872

K34/82

951

2135 Rahgwale are, ditaba ke tšewe, lekgotla. Nna ga ke kwisiši gore, dilo tše we tšo dula ka gangwana hokweng. Ka baka la gore, a tloga, mongwa tšona. O tla šala a diša ka mowe lapeng la ngwana hokweng, ge a bōna a tlogile. O be a sa dife monna yo mongwe. O be a filo ditšhabiša fêla, ka baka le we, a bolubolago, ~~gare o rwele~~ dikobō tša gagwe. Re a dikwa, bjaale se šitā, go araba, ka baka la lebadile. Nhabe a seke a ditshediša nka, gōna motlhomong e be, se ka kgōna go pepetletša. Monna o swanetše go dibeya, mowe yēna mong, a ratago.

2136 Moka monna, lentšu le we le šumišitše keyēna moredi wa gago. O gona yo we, a karego abolabola le monna wa gagwe, are, moka monna. Aowa, ga gōna bjaale lebono o wa mokwa ge a bolabola lentšu lewe. O šupa goreng, a seke a kgōna, ka baka la gore, a se lentšu le we, le ka šumišwago, mabapi le monna. Moka monna, ke gore monnanyana yowe e seng waka. Ka ngwako o wa tšena a tšhabe motho. Šêla a na selo, ke matlhū a tšie matwanetša tšhōgō. Rahgwale are, fetang le mosela wa tšhipa ya lena, lekgotla.

2137 Thibedi a feta le dipona tšw gagwe le motšhene. Mosadi dilo dibe digolebane, bjaale wena, ka noši wa thōma goba le mulalamabe. Bjaale ka goriale mowe, ga gona motho le ka othii, yo we, a gopolago gore, o modudi. Motho ga e ya morakeng, go êta dikgomo pele, yēna a dišula ka morago. Gela e be, nke ke dipona le motšhene fêla gona, e be re tla gopola, ka mokgwa o mongwe. Ditaba tšw bona tšw fêla dietla mo we. Ba palakana, ba e kêla magae, a bona.

2138 Mmaseroka a tšhaba le monna yo mongwe, wa ka mošo wa lepelle. Ka morwana, ba lebella, gore, ba tla bōna moši o tupa ka lapeng, ba seke ba o bōna. Monna o ile ge a e ya, a hwetšana dintlo dingōnga bošuna. A ya ga mogolo wa gagwe, a mmotšha gore mosadi yola, ga gōna, ke hwetšana mabati a no bulêga. Mmagwe le yēna o ile, a dira ka mokgwa o we. Ke moka o sepetše. Bjaale go swanetše go dira bjang. A ke tsebe, go tseba wena. Ge nke ka ngwahong wa gagwe, o sa ya, gona, o ka mošala morago. Ke tswanelo ya gore, ke mošale morago, kaba ka la dikgomo. Dia kwala, kgomo e nyaka ke mo-

872

dirisi wa yōna.

K34/82

953

2139 A ya a mohwetsana lapeng la mmagwe, a na le monna yo mongwe. A fitlha a dumedišana le butswadi. Ka morago ga tumedišana e we, are, ge le mpōna ke le bjuale, ke a nyaka. O nyakany, ke nyaka mosadi wa ka, mang, M. maseroka. Mosadi wa gago, o moile ka gae. A ke bolabola ka wa ka gae, ke bolabola ka yona. Mosadi are, o wa nkgwaelu kgwae di tena. Nkare, ke le mosadi wa gago, ka fo sepela ke ponapona. Go ponapona, ke gore gogonagona. Ke ge motho a sepela, a sa apara selo. Ke yona go ponapona. Bare, go yena ga na bjuale e ma, o tlogê, wa ba o sa bolabola tšutšewe o nkgu madi. Morwa wa gagwe, Dingwati yena, a tšiti madi e go, o nyaka go tiya papagwe, bjuale ba bagolo ba diyo ganebana. Ke noka, a ba laela a tloga.

2140 A laudisetša mogolwane dituba tše we. Ke ile ka fitlha, ka mohwetsana. Bjuale ge ke bolela le batwadi, ka gore ke nyaka ngwana go, ba mpotšwa gore wa gago o moile ka gae. Moka mosadi wa yona, a nkgwaelu, are, o wa nkgwaelu kgwae di tena. Morwa wa gagwe, a fafamella go utiya, ba diyo thibela.

872

K34/82

954

Mogolo wa gagwe, are, o wa bōna, a sa go nyaka. Bjaale ka gobane o na le morwa wa gagwe. Molesetše lešaba lona ke la ga Sacai. Wa tihwa o moletše nthago, o tla lopa ka tlhōgō. Ke moka Mmaseroka o tladile, o tlogile le bana ba gagwe. Ditaba tša gagwe le Thibedi, tša fela ditla mo we.

2141 Mmago Mmaseroka ke Maschane, o be a tšere ke mosadi yo Mokgōmole, bjaale a dula le Wele Rakgwale. Mokgōmole o be a tšere ke pupago Wele. Bjaale are, gobeka ngwetši yo we, wa gagwe, are, ngwana wa monna wa gwe, are, mosadi šo. A o waa, a dula nae, gwa sebe le taba. A bu, a bu le bana nae, ba we elego ba-
setšana ka babedi, Mmaseroka le Sepotoko. Ge ba sake ba babedi le ruto ya ba le legolo.

2142 Wele a loša wa gagwe mosadi. Bjaale batho-
na go fapana le monna. Ba fothwa ba elwa, ntwa ya phaku. Phaku, ke gore sewe, ba lwetšego sona, a sa tswanela e ke ba kulwa. Bjaale ka tšatši le le-
nywe, a motiya kudu. Ba ya ba molifiša ka kgomo. Ba e bolaya, ba ija. Ka morago ga mo a bōna, go-
re, nama e fedile, ke moka o thōma go fapana le monna. A goma a motiya, ba goma ba molifiša

872

K34/82

955:

ka kgomo. Bjaale batho ba mmotšū gore, o seke wa motiya,
o nyaka gore o fetše dikgomo ka moka. O šitwe go nyala
moradi wa gago, moradi e foba yēna fēla. Monna
a futlhiša, ditsebe tša gagwe, ka lefofa la kgogo,
a dikwan. A lesetša goba a sa motiya. A no moroga
ka mokgwa o we, a ka kgonago. A no mhomolēla.
A Thōma go fo sepela, ka bo e thatelō, a fontšha
matlhō a molebella.

2143 Wele a beka moradi wa gagwe. Tšatši le we
ngwetšana a tšenago ka lona, a ba robale, ba eti-
ša le baka le letelele, ba letitšē ngwetši. Ge ba
kare, ba sa dutši; ba bangwe, ba tsene, kamengwa
kong ba robetše. Ba o kwe mokgotšana o kwala
wa ai-ai methi a ka methi a ka. Ba kritima
ka le belo, le bōna ba kgana. Ba yo gathane-
tša ngwetši. Ngwetši o sepedišwa ka gontša
dimphō tša ba gathanetši ga mōyō le bona ba
e tetši ba ngwetši. Kowa kholē o gathanetša
ke dikgarebe. Bjaale ge a ietše, a tsena ka kgō-
rō go ya basadi le banna. Ba yo thuša dikgare-
be gore, a phakiše a tsene. Dilo tše we ba mori-
pidišago ka tšōna ke maseka, matanyetša, dikgo-
lomotheo le dipheta. Ngwetši a tsena ka kgōrō, ke -

872

K34/82

956

moka a ya a éma molomong wa mafate. O nyakago-
re ba ntšhe pudi, a kgonê a tsena ka lapeng. Monna
a ntšha pudi, a tsena ka lapeng. Bjaule go fedile
sebokabohe a se sale gona. Ba sepela ba libilengwa-
ho o bu yago go tsena ka ôna. Molekholo o e me mo-
lomong wa ngwako, ka segô sa metši (methi) ge ba
fitlha mo we, molomong, ba tšhêla methi; bjaneng bja
molomong wa ngwako. ^{Ba} Sepidisa ka go phakisa, batšha
ba methi. Ba sepela ka dikhuru.

2144 Ba binêla ngwetši dikoša. Marekane diti tšhe
we, ka moka ga tšona, a dibôna, o be a robetše ka
ngwakong wa gagwe. Ba epela dikoša ka moka le go-
phafoga a seke a phafoga. Mayogô a gaulle be-
tši gwa diyo alla moradi ya mongwe, bakeng sa ga-
gwe. Ba epella, sekhekgee se ntlong, pelo ya kgo-
pê a e we ge. Sekhekgee se ntlong, pelo ya kgope
e rwele matšhite. Bjaule bjaule le tšhe dingwe, a se-
ke a bakwa. Ba ba-ngwe ba fêla bare, o wa re
kwa, a dingake. A se lehufa le lebotse le, la gona
pa wa sehganêlê ngwetši wa yago. Methi (metši) le
leme la gešu ke gore methi, bjaule lentšu le methi
le boima go bitšeng. Bjaule modumô wa lona, le bja-
ule ka modumô wa lentšu le la sehgowana (the)
Lona laba le na le i.

872

K34/82

957

2145 Makalo ya Masekane ge borele. O ile ge a troga e sale bošego, a kwa dikgare^{be} dibolabola ka ngwakhong. Bjale a ntšha dithorō, are, bušwa šebo mo molomong. Ke moka ba troga ba setla. Ge borele, ba tlilo dumediša ngwetši. A thōma go bolabola gore, ke maketše, ke noka batho, ba bolabola le ge ba etla, a ka bakwa. A ~~swabologa~~, ka baka la gore oile a ba fa dithorō. A ba thabiša, a sa thiba le-budi lela, a go fo rōbula. Ke moka dike-tšana tša goma tša bōela, magae a bona. Gwa šala ngwetši. A tšhaka le bōtō, a goma a boye le phufana. Ba phirima ba enwa, ba robala bulemohorong.

2146 Monna o wanetše go fo katšha ngwetši. Ke molaō, o wa mofokatsā, o dirēla gore, a tlwaēlē. Ka moragō, ga mo a dutši naē, ka ngwakhong wa gagwe. Ke gōna a ka kgōnago, a e ya ka ngwakhong wa yola motala. Mpa ga e lupiši, motlhomong, ka lona le baka lela, o setse, a imile. Masekane ka kowa pelo e ya swa. O bōna monna phōšō, o re nka baka langa a ratle ka ngwakhong wa-ka.

K34/82

958

872

2147 Masekane a tloga, a ya kompong ya mabulane. Go lala ke bala matlhōmō a ngwako gontenne. Ke ge a roba, a e ya mabulane. Monna a wela kwalleng, a ya a hwetsana a bile a na le monna yo mongwe. Kganthe o dira bjany moradi, are, o ra ge ke dirang. O reng, o fotloga, wa seke wa mpotsa gore, ke a éta. Ke be ko gobotša o le kae, oⁿtlhoka ka-e, ke tlê ke gobulêlê ge a sa robetše le moradi yola wa gago, ka motswana, o tlogê, o re, ke go buletše. Monna a ba kgopele, sepele moradi^{ng} wa gago, nna ke goletše go lekane. Go lala ke bala matlhōmō go ntennê. A se nna se-dibêlō sa mahura. Ba re go go tihela mahura, ba thiba. A ke sa gonyaka monna.

2148 Molaudiši ke lešwene šaai. Ke mogolo wa Thibedi. O re molato wa bona, wa fêla o e tla mo we. Ngwana wa tadi o tšibja ka morêtō. A ledumê le tšwa ntshung, Ditišwa tšwalong ya mmagwe. Molaudiši yo we, o tšwaletše mo nageng e. Mphathō wa gagwe, ke Mangana ka bontši, ka bothii ke lengana. Papagwe Mpe o tšwaletše Phulaborwa.

872

K34/82

959

Temana ya 4^(b) monna wa go rebaballê moradi.

2149 Tlhato ya moradi, ge a tlhala monna wa gagwe. Monna o tlhala moradi ka maano, ka gobane a tlhoka go dira bjaale, a ka loba dikgomo. Bjaale mabapi le moradi, a na taba. Ka gobane monna yo we, a tšhabago naê, yêna o tla ntšha dikgomo a monyala. Bjaale bo mpare, bo a diya, go tlhadiša moradi. Ka baka la gore, a ka fo molesetša, a tlhagallwa. Bjaale ka goriale mo we, a ka reke a kyotlella, ka morago, o tla tšhaba le yo mongwe. Monna o swanetše go apeša moradi, bjaale, wa bōna, a se moapeše, o mongaletšitše. O dirêla gore a motlhale. A kgonê go gupa dikgomo tša gagwe.

2150 Go setlhokōmêle ge moradi, a babja. Motšo ge a babja, o wa lafišwa. Bjaale ge motšo a ra tlhokomele, yo mongwe, ge a babja. A monyake o dira gore a hwê, a šalê a raila. Ge o kare, ge moradi wa gago, ge a babja, wa ya bjaleng, wa ga wa boya bošego. Pelo ya molwetši, e tla kwa botlhoko kudu. Ka lebaka le lengwe, o ka hwetšana, a bulu, goba wa hwetšana a butše, a ile ga batwadi. Ge a fitlha o tla ba

K34/82

960

872
 botša gore, ke tšhabile go bolaya, ke le tšora, ka
 gobane, ke be ke tlhoka le mogedi wa methi. Bjaale
 ke baka le we, le mpōnago, ke a butšē, go tšilo fitlha
 mo. Molwetši, o wa chwa, nna ga ke oke le motho.

2151 Mokolokoto, ke gore ke monna wa gotlhoka se-
 lo. Go tlhoka selo, go bolwabolwa, ka gotlhoka bonna.
 Monna wa mohuta owe, o tšhabana le basadi. O
 kwa aye, a ka mpōnēla. Ka goriale mowe, o fa-
 faletsū gore, a seke a tšeba, gore a na selo.
 Bjaale leina la monna wa mohuta o we, leina
 la gagwe, bae, ke mokolokoto. Ke mokolokoto ke
 wa motho, e kube e le wa kgomo, e ka be a lewa.
 Ke gore, e ka be a bolaiwa, bjaale ke motho, ba
 ka seke ba mmolaya. Ga gona moradi yo we, a
 ka kgotlelago go mopeela. Batwadi goba yēna,
 ba ka seke ba bolabola gore ke segōlē.

2152 Go lošwa ka ntle le gobōnana le mološi. Kudu
 taba ya mohuta o, e tšhagēla basadi goba dikg-
 rebe, tšē we, ba go bolabolago na tšō. Ke moka
 ba kwana naē. Ka morago ga kwano e we, ke
 moka ba motšhabiša. Bjaale o mmōna gore ke
 segōlē, ye a šetšē a le bogadi.

872

K34/82

962

2153 go se alafisê moradi, le go se mofê methi. Banna, ba kgōna go tšeya basadi, bjaale pelo mahubeng di se gona. Taba kgolo e we, e twenyago monna, bakeng sa go setlhōkōmêlê moradi ke mekgwa le mesepele ya moradi. Ka gobanemmona, o tla leka ka maatla go lwantšha mekgwa, e we, ya gagwe, bjaale a seke, a kwa. Kemoka a tlule ke pep, a tiê, ka moswana ba molifisê. Bjaale mafello, o tla bona ga botse, gore, moradi; o wa ntobiša. Bjaale a ntšhe matlhō a molebelle. Bjaale moradi wa mohuta o we, monna a ka seke, a motlhōkōmêla medirong ka moka. Tšhemong e na le mong wa yōna. Ge tšhemong e se na mong, e mela mogolane.

2154 Bjaale ka Dikoloto Lwekeng, monna yo o ile, a latlha tšhemo ya gagwe, ya mela mogolane. Tšhemo, re bolabola ka moradi; bjaale ka goriale mowe, a seke a tlhokomêla moradi wa gagwe. Ka baka la gore, o ile a lapiša ke mekgwa wa gagwe. A bona ga botse gore, o tla tlhoyana le batho ka baka la gagwe. A mongaletša, a dula ka lapeng la moradi yo

372
a gôgumago naê mōya.

K34/82

962

2155 Malatše ngwana Malera, a latša naga ka bo ethatêlo bja gagwe. Monna a sa moale morago. Ditšê ge tšoboya ditlotlorêga bjaale ka marothi a pula, a iŋta le go botša manna. Di-
loptša batho di a bolaya. O tšama a ija dilo tšatš batho ka magala. ~~Mmatšwala~~ wa gagwe, a re, a diya bjang ngwanaka. A re ke llê dilo tš batho, beng ba tšona ba beluêla. A o hwe, ke kgule ke go botša gore o sepela bjang ngwanaka, wa re motšhidi. Bjaale lehana o wa dibōna.

2156 Moradi ge a babja, o nyakella ke manna wa gagwe ditlhare. Bjaale Dikoloto a seke a mo-nyakella ditlhare. A re, a dibōnê, o ile ke yēna madikgōnê. Motšhidi ke go e pheta, gore se we se motšwelelago, a na taba. ~~Ba~~ re, motšhidi se phetile, seve lehu a se sebo, ke borōkō. Mmatšwala wa gagwe, o kile a babja. A tlhoka le mokgetli wa methi. Bjaale le yēna, a seke a mokgêla methi. Ngwana wa batho, bolwetši ke bjo bogolo, bjaale go itšê tlala le methi, a digōna.

872

K34/82

963

2157 Manyane a ya a etetša ngwana wa gagwe. Ka tsutši le lengwe, a etela go bōna ngwana wa gagwe. Ge a fitlha motseng, a hwetsana, gore ga gona motho, ke ngwana wa gagwe fela. A bōna ga botse gore, ngwana wa gagwe, o lathegile. Le methi a gona ga gona gammōgō le motapa. A ka a dira gore, a gomē, a yo botša monna, gore ke hwetsane, ngwana a le ka mokgwa wa gore. A botša moredi wa gagwe, gore a no kōkatla ga botse, o tlaya, a ga tihana naē, ga gore. A sala a dira bjaale. Ba ya ba ga tihana mo we, ba ga tihana nago. Ke moka a moetetša, go fitlha naē, gae.

2158 A bega monna, ka mokgwa o we, a hwetsa nega ngwana a le kaōna. Ke dirile molato mogutšaka. Mola ke tloga mo, kere, ko bōna, ngwana, ke hwetsana motseng gore tshereree. Go no ba yēna molwetši a le noši. Ge ke mmu-tšiša gore ba motse ba ile kae, are, ga tsebe. Bjaale ke ge a mpotša gore, ke tihoka le mogedi wa methi. Ka lesōko, ke ge ke napa ke moetetša, gore ke tla no ba, ke mokela methi, a le fa. Le yēna ka noši, a laudisetša papagwe,

872 K34/82 964
ka mokgwa o we, a tlhakago ka òna.

2159 Papago Molwetši; are, ke llê dikgomo. A re, go troya, a wêla tsela, a ya ga mokgonyana. A ya a ba hwetšana ba sale gae. A bitša monna yo mongwe, bare ke Sepedi Pôpêla. A ya nuê, ka motseng wa mokgonyana. Pôpêla o^{be} a gisane le ba we ba ga Lokweng. Ge ba fitlhile, a dumedišana nabo. Ka moragô ga tumedišanô, are, ke no kwa ka bo pudi tsā tsela, bare, ngwana wa-ka, o wa babja, bjaule ke tlilo mmôna. Ba ile ba ga hanêga, ba seke ba kgôna le gore ba ka mofetola bjang, ka baka la gore, a ba tsebe le gore o ile kae.

2160 Ke bone a fitlha kowa gae, gaka a etšwa a diya a bula. Kgane bo pudi tsā tsela bu bolabola maaka, ge bare, ngwana wa-ka, o wa babja. Mmatšwala wa gagwe, are, ke nnete o wa babja. Bjaule gohomola mo, a re tsebe, kamo a ilego. Re nore, ge re gôrôga, ra hwetšana a se gona. Bjaule ka moragô ga mole hwetšana a se gôna, le ile la dira bjang. Ka rabo ya tlhoka. Le bolale ngwana, waka, ka baka la gore, a le ntšhu.

872

K34/82

965

yêna. Ke ditaba tše ka goba ke go bitšetsa tšō-
na tše. Ke dirêla gore otle, o kwe boñedi bja
bona. Bjaale moradi wa lena, o kwa gae, gaka.
Ke no bōna a e tšwa a e wa le ka matolo. Ge
a fitlhlilê, are, ke tšwa ke a bula. Ko-wa boga-
di ke tšabile, tlala le go tlohoka mooki. Ka bōna
gore, nka bolaya ke le tšwa. (moguru) Bjaale
e be ke tlilo le tšibisa tuba e we. A tšakyo-
ga, a goma.

2161 Mmago monna, are, go morwa wa gagwe se-
pela, o bōna molwetši. A re, le wena, o ka foya
wa mmōna, o tlatla o mpotša. Mokgekholo a
seke a mofetola, a bōna ga botse gore, ke
moka, dikgomo tša ngwanakê dilobile. Ka go-
bane tšatši le a yo fōlago ka lona, a ka seke,
a ba a sa boya. Mmago Dikoloto, yo we,
e lego hwane. A dira matsatši a mabedi
a ^{yo} bōna ngwetši. Ka moragō ga matsatši
a ^{kwe} ke moka a sesaya go mmōna. Monna
yêna a seke, a ya letšatši ka le thii. Batšwa
di ba gagwe, ba katana le bolwetši bja ngwana
wa bona. Ka moragō ga ngwaga, a fōla.

872

K34/82

966

2162 Ditefa tša bolwetši bja Malatše. Bolwetši bo a tlaletša. Ka morago ga mo a fodile, dingaka tša tla go nyaka ditefa tša ditlhare tša bona. Molaō wa dingaka, e la, nyaka ya tla go leka molwetši, e le gore, o ile wa e rēta. Pele ga gore, o molaēlē, a wa swanēla, go fetēla go e ngwe ngaka. O swanetše gore, o molaēlē, o re, aowa, ke bōna gore, o puletšwe, bjaale ke fetēla pele, a go lokollē, o kgōnē o fetēla go e ngwe. Bjaale Magize le moradi, a ba ka ba dira bjaale. Ba ile ba tlaletša ke bolwetši. Ba rakiša nyepo e, motho ga hwe ka setlhare ka se-thii. Bjaale, ba tšena go é ngaka, ba bōna, boroko ba sa bo bone. Ka morwanna ba ya go e ngwe, gwa foba bjaale, ka tšatši le lengwe ga e ngwe.

2163 Ngaka e ilego ya fodiša Malatše ga e tsibji. Ka baka la gore, ba ile ba kitima le dingaka tše tlhara. Ngaka ya pele, ke Dimpampa Magomane, ya bo bedi ke ngaka ya ~~mo~~ moradi Morebudi Mathake, ya boraro Thamesone Mohlare. Ka moka ga bona, a baka ba ba laēla. Bjaale kgo ka goricale mowe, ba nyaka ditefa tša ditlhare tša bona. Ka moka ga bona, ba ile ba gapa di-

872 K34/82 967
 kgomo tše tharo. Molato wa kalafu wa fē-
 la o etla mo we. Le mola a leke go ganēla
 tše pedi go dilefēla. Go be go sa mothuse
 selo, ka baka la gore, kgōrō e be yo ēma na-
 bo. Ka lentšu la gore, nka-be o ba laêlê.

2164 Dikoloto a lata mosadi, ba moganēla naê.
 Ka moragō, ga mo ngwana ~~wa~~ bona a fodile, mo-
 nna a lata mosadi wa gagwe. A fitlha a du-
 medisana le ba ga makgolo wa gagwe. Ka mora-
 gō, ga mowē, a re, ~~ka~~ lata mosadi yo, ke nya-
 ka go ya naê gae. Le hono o mmōna gore ke
 mosadi, maloba ge o sa molate, o be o dira ke-
 ng. Nna nka-be, nka seke ka kgōna, ka baka la
 gore, keile mo ke boya, ka hwetsana le matsere, ka
 fitlha ka ga-hwa le ditlhare. Malatše a re, mo-
 gatsaka, o na le maaka. Bolabola nnete ya ga-
 go. Ka gobane le ka lapeng laka le gogata, o
 be o sa gate.

2165 Malatše, ka baka la gotlhoka mooki, ka
 tloga. Ditlhare e be ke sa fe, ke motho, mota-
 pa le ôna, o se gōna gammōgō le methi a
 be a se gona. Bjaale ka gopola, ka hwetsana

872

K34/82

968

gore, le nyaka gore ke hwê. Bjale ke ge more-
gare, ke a bula ko fitlha, ka nokeng ke nwa me-
thi. Ke moka kgopolo ~~ja~~^{ya} mpo¹tša gore, ke swanetše
go a bula ke tla mo batwading baka. Motswa-
di ga swane le motho fêla, ba¹kwêla botlholo.
Ke ge ba nka lafisa ke fôla. Lehono wena o tli-
lo bôna gore, naa ke nnete ke tsugile goba hehwilê.
Ke šitwa kudu gore nka¹ boêla, ka ya ka dula
nago. Ke no ba ke bolabola, ditaba o tla kwa ba-
twadi baka, mo we ba tla go go botša.

2166 Malasa, are, ke go nyaka dihgomo tše tlhoro,
otlogê le moradi wa gago. Dihgomo tše we, ke tša
go alafisa moradi yo wa gago. Nkadiheng yêna,
ke tlare, ge ke nyakêla dihgomo tše we, a ba a
nkupeela. Ba gana, polabolo e we, ya gagwe. Bare,
sepela o dinyakêla, re tla tla, re kgôna re gofa
moradi wa gago. Monna a goma a e kgôga bja-
dale ka motsumi ge a tšo dumala.

2167 Malatše a tšhuba le Maruping Mayomane.
O ile, a sa dutši gae, are, ke sa nyakêla di-
hgomo. A kwa ka bopudi tša tšela, bare, mora-
di yola wa gago, o tšhabile le monna yo mongwe.

872

K34/82

969

Yaba gona, a ya go, a gapa dikgomo tšela tha-
ro tšela. Ba mofetola, ka gore, bjaale go lukile, re
tla gofa moradi wa gago. Goma na-tšv, re sa tšibi-
ša batwadi ba moradi. Re tla go botšha, watla
natšv, ke tšatši le we, o tlatlago, o tloga le moradi
wa gago. A goma le dikgomo, a ya a dula, a
letšela, tšatši la pitšō.

2168 Lentšū la ya, la gore, e kgopoleleng. Ba roma,
sebaka. Ye se fitlha, motho, are, le hono, ke letšatši
lelu, ba ilego ke tliše dikgomo ka lona. Sa fitlha
sa dula lapeng, bjaale, bare, ba moalla le gōgō ka
ngwakong. A re, a owa, le seke la se tswenya, ga
na mo ke dutšigo go lukile. Ke rumile ke ba
ga Maleza, ba itše ke tle ke le botšhe, le e kgo-
polêlê. Di a kwala, sepela o bu botšhe, dišo tšua
rena, re dihwetšane kamoka. Ka tšatši la gore,
ke rena ba we. Sa goma sa ya sa babotšha.

2169 Ba mofa dikgomo tša gagwe. Ka lona le-
tšatši le we, ba ilego, ba lebeya. Ba ya ba kopa-
na, sebaka ba botšhe re tlile. A ba botšha, ba-
re, go lukile, ba gešū le hono ba gōme. Bjaale re
re tšeya dikgomo tša gago. Ba mofa kamo-

872

K34/82

970

ma ka dilo tša gagwe. Mo we re hvetšana nyepo e, lesa kgomo se kabe motho. Ke gore kgomo a e swane le motho. Motho o wa rumiwa, kgomo o ka seke wa e roma. Molaudiri wa ditaba tše ke yēna papago ngwana Mangese Malesa. Mphathō wa gagwe ke letyaba. O tswaletše monage ng e.

2170 Maano a banna a go tihala basadi ba bona. A we ke maano a banna, a go tihala, ka gobane, a diyo moraka, a diyo moraka, a ka seke a bōna dikgomo ga mmôgô le bana. Bjaale ba ba tihala ka maano. Maano a wa, a motlhalago ka ôna, ke a go se motlhokômêlê go mapeša. Bjaale ge a bōna a ga-kana le bagwēra ba gagwe, ke moka o wa tihala. Ka goriale mo we, molato re fa wa moradi bjaale monna, o tla kgōna go hvetšana dikgomo tša gagwe. Bjaale ka ditaba tša ka mo gōdimu tša Dikolota gomane moradi ga bjaale, a owa, ge a tihala monna ga utame. O fo napa a tloga, monna a sala a swere ka ditšhela. Motšhabiši a ntšha dikgomo tša gagwe a mofa.

872

K34/82

971

temana ya 5 go thoba ga moradi.

2171 Go tšhaba ga moradi go ba kgarebe, ge a tšhaba le monna yo mongwe. Gona le tsela tše pedi, tša go dira gore a tšhabe. Tsela ya mathômô, ke go kwa butswadi ba nyefola mhogonyana. Ya bobedi, ke ya gagwe, ge a sa kwane le tša bogadi bja gagwe. A diyo napa a thôma ka go diyo tloga, a owa, o thôma a o kwana le monna yo we, a kwana go tšhaba naê. Ka lona le baka le we, ba sa kwana, o no ba a dutšhi le monna wa gagê. Ke lona le baka la gore, le yêna a e tukisê. Go tšeya ditšhila tša gagwe, a di fitlha. Go eleletšha gore ge a tlogile, ba seke ba šala ba mosinya.

2172 Dilo tše we a swanetšego go ditloša pele ga gore a tšhabe. Ditšwarô tša gagwe, le tše dingwe tše bjaale ka metšwarêlo, gammôgô le matšhêgô. Metšwarêlo ke malapi a we, ba rego, ge ba bone kgwedi, ba kitêla ka gare, gore madi a gagwê a seke a êla le dikgwete. Bjaale ba bangwe basadi, o fo hwetšana ba dibeile ka mengwakhong ya bona. Le lengwe leina, bare, ke ditšhibô. Le mo we ba ilego ba boloka dišala morago, o wa die-

872

K34/82

979

polla, a tloga ka tšona. Dilo tše dintši o di tšeya
a sa dutši lapeng. Motlhung a tlogago, o tloša
matshêgô. Mola a e polotšego dišala morago, o tla
go buta a sale mowe, bogadi, a goma a dila ka bo-
loko. Gore, ba seke ba treba gore, o tšere dišala
morago.

2173 Bjaale ka moradi yo Mafoiyana ge a tlhala
Falemane. Mafoiyana ke ngwana Mohôfê. Bja-
ale moradi yo, e be a le moopa. Monna a be a
na le basadi ba bararo, ka yêna e le wa bone. Ke
moradi wa mokokotlêlô, ke gore wa mafello, kemo-
ka o tšofetše, a ka se sa tšeya yo mongwe. Bja-
ale, monna wa matse a swanêla go fenyâ ke
basadi ba gagwe. O swanetše goba pôô, pôô ge e
tlaba pôô ke gore, e swanetše go nwa, moreto wa
kgomo e ngwe le e ngwê ya tshadi ge e rota.

2174 Bo pôô bja monna, ke goba le metšwarêlô ya
basadi ba gagwe. Bjaale a tšeya metšwarêlô ya
basadi ba gagwe gammôgô le wa Mafoiyana. O
tšela gore, o tlaiša ga ngaka, yo mofetolêla
tšhidi ya banna. Ka goriale mowe, madi a gagwe
a tlabâ bogale gofeta a basadi. Ge a kakwa
mmele wa gagwe, o sa tšee ga botse, o koma

872

K34/82

973 ~~974~~

tšhidi e we. O tla kwa mmele wa gagwe, o lukile. Di-
thibō tše we, o be a dibeile ka ngwaka wa ngwana
Mohōfē. O sa digopolēla go tla diša ngakeng gore
yo fetola tšhidi. Kganthe le baka la gore, a tšha-
bē le kgaufsi. O ile ge a funuka ka ngwakong, a
hwetšana dilo tše we, a dirwala.

2175 Mafoiyana a tšhuba le Thamaga. Ka lona
letšatši le we, a tlogo tšhuba ka lona. E be gona
le mabjala a magoto mošute. Bjaale bošego a botša
monna, are, ke a babja. O dira keng mogatšaka,
ke fokwa mmele waka o sa eprine. Kam-
wana, ge basadi ka moka ba e ya magotong,
yēna a seke a ya. A re, nka se kgōnē go
ya ka baka la gore, mmele wa ka a ke okwe
tšōna. Bjaale ka ge e le tšatši le legole la mago-
to, ba tloga ka moka motseng. A šala a lenna-
ši motseng le bana, ba banyana. A šala a
rwala matšhēgō, a ya a fitlha mo we go
trebago ke yēna. Monna a fitlha, ke moka
a babola naē. Ba tšhuba, monna a saile
magotong. Ba banyana a ba trebe selo, go mō-
na gōna ba mmōna, fēla ba seke bamotseba.

872

K34/82

974.

2176 Monna a hwetsāna molwetš'i a se gōna, le matšhe gō. Monna oile, a phakisa a boya, ka baka la gore, o tlogile mosadi wa gagwe, a koya-koya. Go koyakoya ke gore go e pobola go se thabe. Bjale makalo ya gagwe, a hwetsāna molwetš'i a se gona. Ge a thōma go lebella ka ngwakhong, a hwetsāna gore, dikobō tše we, a parago ga digōna. A tšwa ka ngwakhong, a lebella lapeng, a hwetsāna gore matšhegō ga gōna. Bjale a tšeba ga botse gore, ~~for~~ mosadi o be a moela borwa. O tšhabile, a se ke a šetša kudu. Letšatši la dikēla, a sa mone, a ba a bōna le tšufi le tšwana. Ke gōna athōmago go gopola, gore o tšhabile. Ka gobane mosadi ke kgomo, o tšeba ge letšatši leya madikēlō. Kgomo ya tšwa tšhadi e we, e nago le namane e tšeba ge letšatši le ya madikēlō. Ke moku e tšwa motlhapeng, e gopola namane. Bjale basadi le bōna ba bjale. Ge o sena ngwana, ngwana waga go ke monna wa gago.

2177 Basadi ba-la bangwe, ba leya leya, ba seke ba bōna monna wa bona. Ke moka ba bitšana ba ya gae. Ge ba fitlha gae, monna, a se, ke a mahala, ke phakiso tšhe go bloga magotong, ka bu-

872

K34/82

975

ka la gore, ke šilê mosadi, a koya-koya, bjaale ga gôna. Ka ngwakang, dikobô tša gagwe ga di gôna. Ke ile ke foša matlhô a ka lapeng, ge ke leyaleya, ke hwetšana matshêgô ga gôna. A o wa, o tšhabile. Monna a lala, a kwatamile ka matolo. Bošego a lora mohola e la wa motšarêlô. Ka morwana, a ya a lebella, a seke a o hwetša.

2178 A ya go batswadi bare, ga re modiši wa mosadi wa gago. Ka morwana ga bosele, a ya go batswadi, go batribiša gore, nywana wa lena, a ke mmone. Bjaale gore, batswadi ke dihwêma, bare, go yêna, a re modiši wa mosadi wa gago. Bo hwêma, ke gore ba ditseba, bjaale a ba nyuke go bolabola nnete. Bjaale, monna, a re, ba ga makgolo le reng le ra makale taba e ke le botšago. Rena re tla mukala ka mokgwa mang, motlhomong, o moteile, a ditsebe kemotho.

2179 Mokgonyana yo morwa, o kwana le batswadi ba mosadi. Bjaale ba ile ba mmotša gore, a nyala ka selo, o nyetše fêla ka dikgomo tšê diphêthago menwana mmedi. Mofurina a na maanò, a go-lwa mo we ba ilego, ba mmotša gôna. A lebala

872

K34/82

976

sema se, sa gore, moji ga bale. O fodiwa fêlago-
re, a tsentshe, maoto ka se thepeng sa marokolo.
A owa a, o tsentshitse, ke moka a ka se sa kgona
go a ntsha.

2180 A nyala ka dikgomo tše lesame ^{le} kgomo tše
une. Ka tsatsi le we, a nyalago ka lona, o ile a ma-
kala. Ge batswadi ba ~~nyalana~~ ba ême, le makgo-
nyana yola wa pele. Ba ile ba mmotša gore, a
nyala ka sela. Bjaale a makutša ke mophophê-
llê ya bona. Ba bona magagobô, bjaale, ba mmo-
tša gore, ngwana wa rend, o be a se nyalatše,
bjaale wena o ile khudu ke nonnê, bjaale nona
se go bonê. A ba a se, a owa, ba ga makgolo
ba isa kae. Ke nyetše, ke bile ke fitisitše
monyalo wa motho.

2181 Moragô ga mamundi ga go šalwê moragô, o lê-
la go ja. O dirêla gore motlhomang, bonyana ba
tla mo šalla. A owa oile a nyala ka mokgwa
o we, batswadi ba lêlago ka gona. Bjaale le
baka le we, ke ge go sa gapiwa le bo mamma-
lane. Ba ile ba digapa ka moka, ba ba ba
tlaetša. Mowe ra hwetšana seema se, a lee le

872

K34/82

977

tletše la boya le tletše. Ke gore dilwana tše we
tša go sala, di ile tša loba.

2182 Molaudisi ke yena mong Falemane, o tswa
letšwe mo. Bjaale a khuduga a ya ga mokgotho.
Moradi yo we Mafaiyana, o motšere mo nageng
ya gešu. O motšere ge a šetše a le ka ga Mokgo-
tho. Bjaale ditaba o ile, a dibolabola ge a dutši
a rera dilo tša gagwe, mo nageng ya gešu. Le-
bitla la molaudisi le mo gagešu, ka baka la gore o
tswaletše mo. Motlatšisi wa ditaba ke Dimpampa
magomane. Ka moka ga bona ke ba mphathō ka
o thii, ke matuba.

2183 Bjaale ka Mothoka, ge a tlhala seporane
Mathake. Seporane o ile a tlhadiša Mothoka e
sala kgarebe, a motlhadiša ba ga Raganya.
Gwa bōncagala gore batwadi ba kwana le mokgo-
nyana go morwa. Mokgonyana wa kgale, o be a
ile mahgaweng. A re, go mo tšhabiša, a fitlha
a tšibira batwadi, bjaale ba leka go magane-
tša, a seke a bakwa. Ba dira gore ba
romê motho wa go ba tšibiša gore banya

872

978

K34/82

kellang mono.

2184 Sebaka sa ya go ba tribiša gore, ba nyakelle mono. A ya a fitlha, are, ke rumile ke ba ga Mathake, hare, ngwana wa lena nyakelang mono. Ba tla fela go phupha matlala. Ka gobane yêna wa pele, a bammonne, le ngwana wa bone, o bile o tlhagaletšwe. Ba re, go yola morwa, nyala, moradi yo we, o be a tšeiwa. Tša go nyala tša tlhoka. Yêna o dutši le moradi o wa mo apeela.

2185 A nyala ka kgomo tše tlhano le masele-
ng. Ba mmotšā gore, o toebe gore motlheng mo-
ng wa moradi, a boeyago, o tlile lwa nago,
ka gobane, yêna o be a nyetše. Ba dula ba
homola, le yêna a dula le moradi wa bona.
A ba a dira ngwana naē. Mokgonyana yola
wa pele o saile bogwara ngwana. Ngwana a ba
a bula, a se šu a boē. Monna a na taba,
o gopola gore moradi ke wa gagwe. Ka baka
lagore, batwadi, ba motšitšhe mōkō. Ka baka
la gore ba mmotšitšhe gore a nyala ka selo.

872

K34/82

979

2186 Mohgonyana wa pele, a boya mahgoueng. Batho ke dithuku, bjaale batho ba treba thuku ele sepeka. Papago Mothoka, are, go kwa gore, o tlile, a napa a moëtela. A ya a mmatša ka mokgwa o we, moradi wa gagwe, a tlogilego ka ona. Bjaale a mmatša le gore, yêna, a tle bogweng, o tlaya a bitša moredi wa gagwe, a tla, a tloga naê. A mofa hempe, borukgwe le patši. A goma a boya gae, a e tšela. Ka tšatši le lengwe, a rama ngwana wa gagwe, gore, a ya bitša Mothoka. A ya a mmitša a ya, a ya a mmatša gore mong manna wa ga-go o buile. Motšhang a tloga bogweng re tla, go botša.

2187 Raganya a tla bogweng. Moradi a tšibana, a ya, a bôna manna wa gagwe. Bjaale bare, go yêna, a fa o tlogile o e tšitšitše. Ka bakala borathana, are, go e tšitšang. Ba mmatša gore, dilo tšago ka moka ga tšona tša ditšhila, o swa-netše go ditšeya. Le dišala morago, ge o ditreba mo we, ba dibuluhilego le tšona, o ditše.

872

K34/82

980

Wa tlhoka go ditšeya, ba ka šala ba disinya,
wa seke wa ya wa loka mowe, o yago.

2188 A boya ka gae, ga e poloka. A fitlha a bo-
loka malapinyana a gagwe, a ditšhila. Mokgonyana
yêna, o ka gae, o molitile. Manna a kwa gore,
mokgonyana o tlile, ba ga matšhola wa gagwe, ba
mo a mogetšê. Moradi a ra nyaka go kwa selo ka
tša mo gaga Mathake. Ge ba mmolabudisa a
fetolane na bo bjaale ka metlha. Ba mmôna go-
re e binêla go fofa. Ka lona letšatši lewe, a se-
ke a ya mašemong. A šala a e polla dišala mo-
rago, a tloša le matšhegô. Ke moka a tloga, a bo-
êla ga gabo. Ke moka o tlogile, morago ganna
ma boêlo.

2189 Ba hwetšana e le maruping. Ba ile ge ba
boya mašemong, ba hwetšana moradi a se gôna.
Ka baka la go tlhoka sebaka, o ile, a fore go
êpa, mowe ga go ba go-na le dišala morago, a
seke a phušetša. Bjaale ge ba trena kangwa-
kong, ba hwetšana sekhudu. O wa bôna, mo e
be re epetše dišala morago. Bjaale o e polotše

872

K34/ 82

981

Nna ke mmone gore, a se modudi, ke motlugi. Ba homola, ba lebella lentšū la gore, e kgopoleleng. Lentšū la gore e kgopoleleng la seke la ba gōna. Ka morago, ba kwa gore, o tšhabile naê.

2190 Dikgomo tšela digafile ngwana wa rena. Ka baka la go se hwetšane lentšū la gore, e kgopoleleng. Ba roma sebaka sa bona, sepela o re êlê ga Masete. O re butšišetša gore, ba re beile ka, ka gobane e seke ba bitša ngwana wa bona. Re bile re kwa gore, o bile o tlugile le monna yo mongwe. Sebaka sa ya, sa fitlhetša mantšū a we. Bjaale ba mofetola ka gore sepela, o ba botšê, a tloga le monna yo mongwe, o tlugile le mong monna wa gagwe. Dikgomo tšela a gorefa tšōna, o gafile ka tšōna. Molato go yêna ga o gona. Sebaka sa boetša mantšū ga Mathake

2191 A bitša ba gabo a ba tšibitša taba e. Bjaale bare kowa ba kgobakane. A re, le bitša ke nna, ba bina noko. Ke tšhadile ke mosadi, o tlike a bitša ke batswadi ba gagwe. Ke moka ma boyong, ra se ra kwana naê. Bjaale ge re boya, masēmōng, re

872

K34/82

982

hwetšana a tlogile. Ra lebella, gore o tla boya
a seke a boya. Bjaale ra theletša gore, re tla
kwa lentšu la gore e kgopoleleng, le lona ra seke ra
le kwa. Ke ge ke fêla pelo, ke romêla, sebaka sa
gore, ba mpeile kae. Bjaale ba ya, ba mofetola
ka gore, dikgomo tšela, ~~ke gafile~~ moredi wa gagwe,
ka tšona. Bjaale ke yôna taba e we, ke le bitšetšago
yôna, gore letle le nkeletše yôna.

2192 Ditaba di buima, ba kwala. Bare, ditaba ba
kwala, ka buku la gore, le wena, oile wa tlhadiša,
o dutši o treba gore o na le monna. Bjaale leho-
no, monna wa gagwe, o buile, o tlogile naê. O be
o tla kgôna go nyaka tša gago, mola nke o tšha-
bile le yo mangwe. Ke ge o ka ya kgorang, a
go na selo. Ba mosola ka mokgwa o we, kemoka
ditaba tša fêla dietla mo we.

2193 Molaudiši wa ditaba tše we ke Makhukhu
Raganya. O tswaletšwe mo nageng e. Mphathō
wa gagwe ke ted legasa ka bo thii. Ka bontši
ke magasa. A tšwêla pele le ditaba tše di-
ngwe, tša ma-bapi le go tlhala ga mothepa, ka

872

K34/ 82

983

ntle le tumelano ya batswadi.

2194 Motšhabisi o gafa moradi ka dikgomo tšenne. Kudu ge o bona moradi goba mothepa a tlhala, o kwane le batswadi ba gagwe. A se batswadi ka moka ga bona, a owa, mogo bona. Ngwana wa ngwanenyana ke wa moradi, wa motlhankana ke wa monna. Motlhankana o hupetšana melaô ga papagwe. Wa moretsana melaô o e hwetšana ga mmagwe. Ke mkgwa o we, o hwetšana, ngwana wa ngwanenyana, a menekana, o menekantšha ke mmagwe. Masēmong o ya naē, bjaale o mmotšha gore wēna o seke wa kwa tše ba dibolabolago, ke phefo e ralukiša ditlhare. Gore, o filo tlhala mmagwe, a sa tsebe, le gōna, a sa rate monna yo we. O tla mmōna, a tswele morediē ka mare. O tla ba a boela monneng wa gagwe. Ge a ile a lokologa, go boela monneng, motšhabisi o swanetše go gafa moradi, ka dikgomo tšenne. Go-gafa, ke gore go mmotšha morago, bjaale dikgomo tše we, dia mofelegetša. Ke melaô wa gore moradi o gafiwa ka kgomo tše nne.

872

K34/82

984

2195 Batswadi ba sepela le mokgonyana wa bona go tšama ba nyakêla motšhaba. Gore ke nnete, batswadi ga ba tsebe tuba ya ngwana wa bona. Ge mokgonyana a ba botša, gore ngwana wa lena, a ke mmone. Go bōnagala gore, o tšhabile le monna yo mongwe. Papago mathepa goba moradi, o swanetše go tšeya le para, la gagwe, a tšame a nyakêla mokgonyana moradi wa gagwe. Ge papago yena a tšofetše, ge a na le morwa, ke yena yo we, a swanetšego goya. Ge a se naê, o tla nyakêla yo mongwe, wa le loko a sepela naê. Ge o ka bōna ba dira ka mokgwa o we, gona moradi o filo tšhaba ka boena.

2196 Bjaale ka Motopotopo Mohlabe le Matlhaba - a e nwa ngwana Masete. O be a tšeya ke ba ga lewê le. Bjaale o ile, a tšhaba le Motopotopo, e sale kgarebe. E be e le letšatši la matswalo a morena. Ka letšatši le we, ke mokete o mogolo kudu. Bjaale o ile, a thōma, ka go dira naê, bogwêra. A o kwa bose bja mogaba, a napa a bolabola naê, mabapi le go tšhaba. Ba kwana, bjaale morogana a re, naa, mmago, o ile wa mmotša, a re, ke ile, kammo-

872

K34/82

985

tšā. A re, keng, a dumêla. A re, ba ba maloma
a e tšwa. A o wa gōna go lukile, ge nke gabja-
ale. Mothepe a ona, se se we, o swanetšego go
e poloka sōna.

2197 Mo topotopo a tšhaba le Matlhaba-aenwa.

Ka lona letšatši le we la ~~matlhaba~~ wa morena, a napa
a motšhabiša. Ka mabanyana batwadi ba bona ba
sa mmone. A baka ba betšela, ka baka la gore ba
ile ba gopola gore, o ile o rebetše le ba gwêra ba
gagwe. Ka morwana, ba tšoga, letšatši la ba la
tlhaba ba sa mmone. Bjale ba sepela le mala-
pa, a bo mothepe, go tšama ba monyakêla. Ba
sche ba mmōna, bjale ba fapana ditlhōgō, ba
se sa tšeba le gore, ngwana wa bona, o ile kae.
Ba gopola gore, motlhomong dikgotla-batho dimo-
kgutlile.

2198 Mo topotopo o tšibiša batwadi ba gagwe.

Ka lona le baka le we, batwadi ba mothepe, ba
nyakêla ngwana wa bona. Le yēna motšhabiši,
o tšibiša batwadi ba gagwe. Bjale batwadi
ba morogana ba gana tuba e we. Bare, re tše-

872

K34/82

986

elane, go ka seke gwa kgônêga, gore re tihadišane.
 Morogana o fatlhile ke masaseci a letšatši, o fa-
 ufetše. Ke gore, a seke a kwa mowe, batswadi ba
 gagwe ba mmotšago. A re, go bona, a kere, nkhadime-
 ng dikgomo. Nna ke na le tšala tša le bereka. Ba re,
 wena ka noši, o ka no dibōne, ka ntle le rena.

2199 A roma Molamo-magetleng Tsetane, go tšibisa ba-
 twadi, gore ba nyakele mono. A tlogela batswadi ba
 gagwe. A ya a dula ka fase, ga setlhare, a go-
 pola. A bōna gore, ge nkare, ke roma, motho yo mo-
 golo, o tla motswenya. Ka baka la gore, o tla nya-
 ka ge, a roma, ke batswadi. Ke ge, a e ya ga ~~ka~~
Molamo-magetleng a moroma. Le yēna, o ile, ure ta-
 ba e tšwa ka lapeng. A re, batswadi baka baga-
 na, bjaale wena sepela. Bjaale o wa treba gore ge
 ba gana, o ka seke wa dira seto. O tla tlhwa
 o tswere ditshete, wena, kwa mowe, ke go bolabola-
 go. Ke a kwa, ke be ke goeketsa mo we, tabeng e
 we. Ka gobane, mogolo golo o ile ge a ehwa, a šiya
 reema re. Yo monyana a bolae twa-ebela, ba bago-
 lo ba le gona.

872

K34/82

987

2200 Molamo-magetleng, a ya a ba botša. Pele ga gore a ê, a re, ke diyo tšhaba go go ganêla. Ke fo ya, fêla pelo yaka a ya lahologa ga botše. Ke iša fêla ke lentšū le, go jeka noka, a se go êla. A toogêla e sale, ka moruanyama, a fitlha a ba botša mantšū a mouna yola wa ga Mohlabe. A re, ke rumile ke Mohlabe, o re nyakoteng mono. Mmago mothepa a tloga le sebaka. A ômana ka mokgwa, o mošoro, a re, ke nyaka ngwana waka. O kilore ke dinyane, a o wa, gwa imêla. A ka a ba šupa mowe, a utilego ngwana, wa bona. A ba a butšišetša, a mokwella, mo we, a lego gona. A ya a motšeya.

2201 Re nyaka gore ngwana wa rena a gafiwê, ka kgomo tšê nne. Ba roma sa bona, sebaka sa gotla go tšibiša ba ga Mohlabe, gore gafang ngwana wa rena, ka dikgomo tšê nne. Sebaka sa ya sa fitlhetša mantšū a we. Bjaale, a tšibiša ba twadi ba gagwe. Ba re, ba kwala, mo gafe, ka gobane rena, re go butšitšê, wa seke wa rekwa. Bjaale dibônê, o ile atla dikgôna.

872

K34/82

988

2202 Gogafa ke goreng, goriale ke mogana, o buti-
sa batswadi. Batswadi ba mofetola ka gore, ke go
boetša ngwana wa batho ga beng ba gagwe. Bja-
ale dikgomo tše we nne, ke tša go mophumula
ditšhila tše we, o modirileng. A here, kotse le-
ntšu le we, le šupa gore, ge motšo a ile a šitwa
go nyala. Bjaale o swanetše go mogafa, wa re,
ngwana wa lena, ša we, ke ile ke a nyala ke
šitilwê, bjaale ba kgôna bare, go wena gafa.
Go bjaale, bjaale le lehono, o šitilwê ka baka la
gore, batswadi a ba dumele, gore o manyale. Ka
goriale mo we, o swanetše go mogafa. A ke kwi-
šiši, ung ngwana wa bona, ga na mpa le godira
matšhila a we, nkešhe ke modirê. O swanetše
go mogafa, ke molaô. Ke a šitwa, go mogafa
ke sa šitwa go manyala.

2203 Dikgônê o le noši ka gobane ke wena ma-
dikgônê. A fetola sebaka ka gore, sepela, o babo-
tše, nna ke a šitwa, go gafa ngwana wa bona.
Ka baka la gore, a ka šitwa ke go nyala. Seba-
ka sa iša, mantšu a we. Ba se fetola ka gore, di-
a kwala, sepela o botše ba ga Mohlabe, ditabai

872

K34/ 82

989

tša go tabeletšana ga ditsefe. Ba tle mono, re ga ko-
laneng. A boëla a ya a ba botša. Bjaale morogana
a botša batwadi ba gagwe. Batwadi ba gagwe, ba
re, wena sepela o le nši, fena re ka seke ra ya, ka
baka la gore, ga gona taba e we, re elago yōna. Bja-
ale morogana, a fetola re baka, gore sepela o ba
botše, ka morwana ke nna go we. A ya a ba botša,
bare, re dikwile, ba palakana.

2204 A ba ganêla banna bakgokane, ba palakana
ka gore diya kgorong. Ka morwana ba ya, ba gutlha-
na. Bjaale yēna Motopotopo o tlile ale nši, wa ga-
bo a gōna. Wa gabo e foba yēna molamo-thigetle-
ng. Bjaale, mong wa motse are, le bitša ke nna, ka ba
ka la phapanō ya ka le ba ga Mohlabe. Morogana
yo le mmōnago yo, o tšhabišitšhe ngwana waka, bjaale
ke tšo moamoga, ka baka la gore, a ke rate. Bjaale
lehono, kere, a gafe ngwana waka, o wa gana.
Go bjaale morogana, morogana, are, ke be ke gopola
gore, le re, ke tle ke nyale. Bjaale mo we, le go bala-
bolago, ga ke gokwe. Ba leka go mmotša gore ke
molaō, a seke a bu tšeletša. Ka morago a tše-
ya molamo wa gagwe, a tloga. Ba šala ba gakanen-

872

K34/82

990

gile. Ba šala ba rēra gore, ditaba dirwanetšē go išwa kgorong. Ye monna e le pōō, o fagola ke molaō.

2205 Ditaba tša išwa kgorong, ya ga Mohlabe. Batwadi ba mothepa ba lala, ba kwatamile, kumato. Ka moswana bjare, gora, baiša taba kgorong. Bjaale, kgoši yare, ke a tšhwa, ngwana yo we, ke ngwana, waka. Ke likilē, ka maatla gore a gafe, ngwana yo we, o ntšhitile. Koma e loma beng ba yōna. Goriale ke batwadi ba mothepa. Goleka noka e se go tshela. Letle ka moswana, ke tlamma tša. Ba bula difate, ba boēla gue. Kgoši ya šala ya botša ngwana wa yōna.

2206 Letšatši la ka tlhelo. Bare, go tsoga batla kgorong. Bjaale ditaba di ka bolwabolwa, goriale ke mmudi wa lekgotla. Ba-nna, a e ke re theletšeng. Re rakiša thōlō ya pholo, bjaale yo mongwe le yo mongwe, a futthiše ditsebe tša gagwe. A tlhoka go dira bjaale, e ka thoba. Masete, motho yola o monyakago ke yo. Motopotopo o nyaka ke Masete. Bjaale Masete o ka bolabola.

872

K34/82

991

2207 Dipolabolo tša Masete, morena lekgotla, ke fo
 êma fêla, ka molaô, ke mothepa yo we, a swanetšego
 go bolabola. Bjaale polabolo yaka, kere, monna yo wa
 ga Mohlabe, a gafê ngwana waka. Ka buka la gore
 a be a motšhabirišê. Bjaale o wa gana, o re o
 nyaka ganyala, nna motšadi wa ngwana ke sa-
 rate. Re likile go bolabola naê, ka gae, bjaale a
 gana. A fo thakgoga a tloga, tontle le go beyata-
 ba mowe, re swanetšego go e beya gana. Ke ge
 re šala, re iêra, gore e tšiwê kgorong. Ke ge ke
 tliša. Ke yôna phapanô ya ka le Mohlabe. Thôbêla
 lekgotla, a dula fase.

2208 Dipolabolo tša Motopotopo, ke nnete, ke ile
 ka fapana na bo, ka dipolabolo. Nna ke bolabotšê
 le ngwana wa bona, ra kwana. Ka ba ka mmotšê
 gore, a fa a se wena, selobo, are, aowa. Kare mma-
 go oile, wa mmotšê, a dumêla. A re, aretše, elema-
 loma a e tšwa. Ke ge ke tšhaba naê. Ge ke runile
 motho, wa go ba botšê, gore nyakelany mono. Bona
 ba tla ba tšeya ngwana wa bona, ba tloga ka
 yêna. Bjaale ke gakhana nabo, mo lentšing la gore
 ke gafê. Bjaale nna, kere, ke gafang, ngwana wa

872

K34/82

992^r

bona ba motšere. Nkabe ke tla mogafa mola e be
ke šitilwê ganyala, bjale a ka šitwa. Morena lekgotla,
ke yêna phapano yake le bona.

2209 Ke molaô wa gore a gafe. A gana go gafa.
Lekgotla la re, ga gona taba, e batho, ba kabogo ba
e tawenya ka go bolabola. Taba kgolo ke molato, o swane
tse go gafa ngwana wa batho ba. Ke molaô wa
naga e. Kgosi yare, le a kwala, le nna ke likile
kudu go mmotša gore, ke molato a lefê. Bjale
a nkganêla, ke na ke mmagwe. Bjale a ke le
ganetšê mo we, le bolabolago. Ke be ke kgopêla le
kgotla gore, le butšišê mothepa. O a kwala,
fêla ge batswadi ba gana, o ka seke wa tšeya
ngwana. Tšeyano ke kwano ya batswadi ba mo
thepa le batswadi ba mosogana. Awana, a
bolabole, le yêna se kwe sa ka ganang gaga
gwe. O wa dikwa Muthaba-ganna, bola
bola a gago mantšu.

Morena a mogêlang 200 ya dipampiri. Bjale mola ke
bolabolago, ko keletšo ya mapampire, ke a gagaletšê
a go feta ga 200, ka gobane ke a gagaletšê
ya, bjale ka e ya ka godimu. Ke le
Ke lekhutlana le naneô la
992 Ends

ENDS